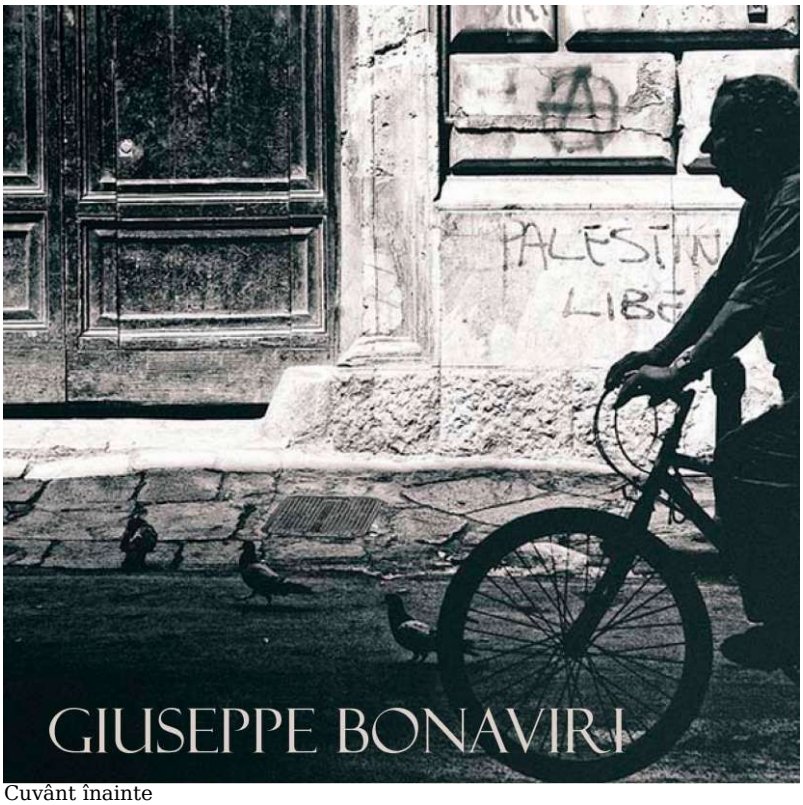

Cuvânt înainte

Cu romanul *Croitorul de pe Strada Mare* Giuseppe Bonaviri inaugurează, în 1954, un parcurs narativ şi liric care îl va purta de-a lungul anilor spre o minunată şi intensă poetică a cuvântului, a cuvântului «celestial», sacru element purificator al fiinţei umane pierdută în nenumărate universuri reale, fantastice, onirice. O lume palpitantă şi sonoră, uneori secretă, alteori dezvăluită, pe care scriitorul o încredinţează cuvântului spre a o fixa *ab aeterno,* ferind-o astfel de continua devenire, de nestatorniciile şi de metamorfozele care obosesc realitatea, dezordonată şi fragmentată în infinite forme.

Bonaviri condensează în paginile acestui roman de debut înţelepciunea lui Platon pentru care «discursul scris are nevoie de tatăl său *logos*-ul, căci singur nu ştie nici să se descurce nici să se apere». Glasul, cuvântul este aşadar elementul fondator al creaţiei, al mitului, al literaturii. *«Eu, don Pietro Scire, croitor de pe Strada Mare, nevoit fiind de răgazul din toiul iernii, mă gândesc să scriu câteva pagini despre viaţa mea»:* iată premisa romanului, mistuitoare autobiografie comparată, răsărită din adâncurile memoriei şi construită pe trei voci narative: *Vorbesc eu; Vorbeşte sora mea Pina; Vorbeşte băiatul meu Peppi care are unsprezece ani.* Cele trei povestiri îndeplinesc funcţia de a recupera ceea ce nu se spune, ceea ce se spune în treacăt, de a umple lacunele din trecut, de a depăna firul sentimentelor de-a lungul timpului, pe fondul unei realităţi dificile care constrânge personajele la o resemnare aparentă. Căci, chiar dacă uneori «*tocul vechi care scârţâie şi nu ştie să coboare în străfundul gândurilor*» se poticneşte în «*foile chinuite*» dar revelatoare, numai scriind, croitorul din Mineo va putea înţelege că «*lumea va trebui să devină mai bună*». Scriind, don Pietro Scirc va putea imprima trăirii o semnificaţie autentică.

în această perspectivă Bonaviri hotărăşte, asemenea unui discipol, să aducă omagiu prezenţei intense a tatălui său, croitor la Mineo, abdicând, acordându-i lui onoarea actului de a scrie. în personajul lui don Pietro Scire se împletesc trăsături în care autorul însuşi se recunoaşte: vocaţia poetică, o statornică tendinţă de a evada din realitate, de a transforma în univers magic griul de plumb al vieţii de zi cu zi. în acelaşi timp tată-fiu-nepot, om matur apăsat de griji şi de nevoi, copilandru visător, fără copilărie, în satul însorit şi bătut de vânt, înconjurat de mizerie, sărăcie şi suferinţe, dar fremătător de prezenţe şi de sunete, misterioase şi familiare. O materie epică organizată în dialoguri care evocă o atmosferă aproape teatrală, un fel de fugă din povestire, fără o intrigă continuă şi ordonată, mai degrabă o reţea compactă de semne semnificante adeseori onomatopeice: «*Foşnetul somnului-.* Oh! Oooh!!; *Câinii*: Bauu! baauuu! baauuuu!!; *Gura cuptorului.* Uh! uuuh!; *Picăturile de ploaie'.* Tin, tin, tin; *Alunele burtoasele*: Drr! drr!; *Fântânile.* Clo, clo, cloo», etc.

Scria Jacques Derrida: «Privilegiul acordat substanţei fonice – *phone* – nu depinde de o alegere care s-ar fi putut evita. (...) întrucât a dominat de-a lungul unei epoci întregi istoria lumii, ba chiar a produs ideea de lume, de origine a lumii». Afirmaţie reflectată în ideea bonavi- riană a «zeităţilor care sunt vâltoare de muzici» şi a *logos*-ului ca tărâm al adevărului: «(...) *dorii cu putere ca toţi oamenii să fi dat cuvintelor o semnificaţie sacră prin care să exprime gândurile pure şi esenţiale, iar nu sentimentele goale şi sterpe pe care nu le au».* Depăşind dicotomia dintre etnocentrism şi logocentrism, Bonaviri demonstrează cum între aceste două concepte există doar o simplă diferenţă formală. Tehnică în slujba limbajului, scrisul ocupă câmpul oralităţii, în raport de reciprocitate. Rezultă astfel o scriere vocală, plurală, variată, divagantă, extrem de mobilă, ce se combină cu structuri narative şi teatrale, într-un joc extraordinar şi absolut original. O conversaţie pe mai multe voci pentru a dezvălui o saga familială şi ţărănească, îmbibată de o splendidă candoare poetică.

Naratorii Don Pietro, Pina şi Peppi refulează *felii de viaţă* străbătând din nou un itinerar care îi consolidează şi îi leagă: casa, familia, satul, gesturile, acţiunile, evenimentele ciclice mereu reînnoite, monotonia lungilor nopţi de iarnă, truda răbdătoare şi resemnată, suferinţele de neînlăturat, neaşteptatele melancolii, dar şi consolări elementare, zile de sărbătoare, imagini şi proiecţii ale posibilităţilor de a fi, bucurii efemere, năluciri, ciudăţenii ale imaginaţiei.

în *Croitorul de pe Strada Mare* lipsesc trimiterile istorice, chiar dacă timpul naraţiunii este întrerupt de precizări cronotopice. Aproape din întâmplare apar mărturiile tulburărilor sociale, considerate oricum zadarnice, în timp ce se afirmă cu putere mitul societăţii patriarhale, modelul etic-existenţial care o poate pune în practică, exprimat prin fidelitatea faţă de tradiţii, filozofia muncii, singura garanţie pentru supravieţuire, şi a unei vieţi în care toţi trebuie să se mulţumească cu puţin, bogaţi şi săraci, «boiernaci» ori ţărani.

în ciuda acestor elemente, romanul, deşi include trăsături veriste, nu aparţine curentului neorealist. Personajele bonaviriene nu sunt condiţionate de situaţia economică dificilă, dimpotrivă sunt capabile să regăsească în energia tenace a naturii inspiraţii ontologice, proiecţii cosmice, alinare într-o viaţă delimitată de o izolare ce nu se poate rezuma în cuvinte.

La Mineo, «*bulgăre mare şi negru suspendat pe vârful unui munte*», unde, cum scria Elio Vittorini în prefaţa primei ediţii, «până şi ierburile şi animalele, pietrele, praful, lumina lunii şi a soarelui participă la peripeţiile sărmanului croitor», Bonaviri îşi petrece copilăria, ani în care animismul este singura unitate de măsură cu care se percep lucrurile, natura, cosmosul. O viziune care îi va încărca pentru totdeauna temperamentul cu o notă lirică, pregătindu-l pentru înţelegerea energiei ascunse ce se descătuşează din cele mai mărunte plise ale universului, din atomii infiniţi ai cosmosului. Bonaviri reîmpacă omul cu propriul destin, conferind un temei, o vigoare, o prospeţime nouă sunetelor, cuvintelor re-create, visate, sublimate, prin care comunică lumea şi trăirea noastră pe lume.

Sarah Zappulla Muscari

Eu, don Pietro Scire, croitor de pe Strada Mare, nevoit fiind de răgazul din toiul iernii, mă gândesc să scriu câteva pagini despre viaţa mea. Odată trecute sărbătorile de Crăciun, când ţăranii, cu beretele trase peste urechi de frig, mă caută, ori pentru pantalonii din tricot, ori să le întorc haina veche să pară ca nouă, la Mineo, nouă, croitorilor, nu ne rămâne altceva de făcut decât să lăsăm deoparte acele, pâslă şi foarfecele şi să ne uităm de după ferestrele atelierului numărând pietrele de pe stradă sau să mergem să scuipăm printre mesele de la Caffc dei Benseviti. Marţi am fost la Catania să caut de lucru, şi am luat-o pe strada Giordano Bruno, pe strada San Michele, pe strada Garibaldi, pe strada Umberto, dar toţi croitorii ziceau că era puţin de lucru şi aveau mulţi ucenici de plătit. Socru-meu, ca de obicei, îmi făcu o scenă pentru cele cinci sute de lire pe care mi le-mpru- mutase pentru drum, bombănind că le pierduse pentru totdeauna. Se înşală însă, fiindcă, în august, de Sfânta Agrippina, îndată ce ţăranii vor veni iarăşi la mine cu bucăţile de stofă pentru haine noi, primul care îşi va primi datoria înapoi va fi el, massaro[I] Ciccio Piducchio. între timp, aseară, cum nu puteam dormi, m-am gândit să-mi împart scrierea în trei părţi pe care le voi intitula:

1) Vorbesc eu.

2) Vorbeşte sora mea Pina.

3) Vorbeşte băiatul meu Peppi, care are unsprezece

I Termen de respect folosit în general pentru ţăranii care posedă o bucată de pământ (N.t.).

ani.

în a doua parte voi scrie ca şi când ar vorbi Pina, pe care sper să o de scos, seara când împleteşte la ciorapi lângă vasul cu jăratic, despre ceea ce a sperat să facă în aceşti patruzeci şi cinci de ani de când a venit pe lume, şi asupra simţirilor celor mai tainice despre ceea ce i s-a întâmplat. Cât despre băiatul meu Peppi, trebuie să fiu mai atent, fiindcă este încă foarte mic şi ar putea născoci din capul lui lucruri pe care nu le găseşti nici măcar în poveştile cu *Paladinii din Franţa*. Dar cu câteva smochine uscate şi zaharisite pe care le voi cere neveste-mii, voi şti eu cum să-l fac să vorbească.

Şi aşa, odată lustruită cu un pic de glaspapir penița pe care o găsii în sertarul de la maşina de cusut, şi un pic de anilină cumpărată cu care făcui cerneala, mă dusei la don Giovannino care e funcţionar la Primărie şi făcuse la Palermo doi ani de facultate; şi ca de obicei:

Eu. Sărut mâinile, don Giovannino.

El. Adio, Pietro.

Stătea la birou, pe care era mai mult praf decât cărţi, cu o cană de cafea într-o mână şi cu ziarul ce se răsucea în cealaltă mână, iar eu încet, pe ocolite, ca să nu-l supăr, îi dădui de înţeles că scriam ceva şi că doream ca el să-mi corecteze manuscrisul, cel puţin punctuaţia.

El:. Hai ha! ha! în ziua de azi şi puricii tuşesc.

Şi cu toate că sătenii îl respectaseră mult pe tatăl său, don Giuseppino primarul, era cât pe ce să-i spun în faţă: „Nu-mi pasă de dumneavoastră, de studiile de la facultate şi de toate cărţile dumneavoastră”.

Dar gândindu-mă că pâinea se câştigă cu sudoare de sânge şi că un boier ca don Giovannino ar fi putut să mă ruineze cu impozite sau cu alte samavolnicii, făcui stânga împrejur şi plecai. Ăla se ridică de pe scaun cu zgomot mare şi-mi strigă:

«Când l-ai terminat de scris, romanul, adu-mi-l, să râdă puţin şi cumnaţii mei şi copiii mei!»

Dar eu, încăpăţânat ca un catâr, acasă începui să caut, printre puţinele mele cărţi, o gramatică italiană pe care era tipărită Italia, şi dă-i cu studiul punctuaţiei. Cât despre a îmbina împreună cuvintele, nu mă tem, căci idei am. Mai degrabă îmi pare rău să pierd vremea cu hârtia şi peniţa în loc să lucrez ca să-mi cumpăr grâu şi ulei. Dar câteodată e plăcut să cauţi în minte tot ceea ce a trecut şi, scriind, să înţelegi că lumea va trebui să devină mai bună.
VORBESC EU

15

14
Moartea mamei mele şi scrisorile tinerilor ţărani

Când muri maică-mea, ne sufocarăm de durere eu şi cu taică-meu, massaro Ignazio Scire. Eu aveam douăzeci şi doi de ani (eram căsătorit de un an) şi croiam o pereche de pantaloni pentru don Mărio Carcn. Lăsai totul baltă şi o luai la fugă pe strada Bellissima: un urcuş abrupt, plin de grămezi de gunoi pe de lături. Din fericire îl găsii pe don Peppi, tâmplarul, aşezat în faţa atelierului, numai în cămaşă. Se ridică încet îndată ce înţelese că îl căutam, şi era înalt, cu ochii înfundaţi şi părul pe jumătate alb.

Don Peppi. Ce-i, Pietro?

Eu. A murit maică-mea.

Don Peppi. Oh, Dumnezeule!... Şi ce vrei, coşciugul?

Intrarăm în atelierul lui care părea scufundat sub pământ şi era întunecos, dar mirosea ciudat a lemn proaspăt şi a clei. Aprinse o lampă cu petrol şi văzui sicriele strălucind ca nişte oglinzi de la vopsea, aşezate în şir de-a lungul unui perete.

Don Peppi. Ăsta fără prea multe podoabe e taman bun pentru tine. Simplu, rezistent şi ieftin.

Şi bătând deasupra cu degetele lungi fără sânge produse un sunet de urcior gol.

Don Peppi. Stai liniştit că e bine aşa. Acuma vin la voi acasă să iau măsurile. Eventual îl schimbăm cu cel care e sub tabloul cu San Giuseppe.

Dar când află că nu puteam plăti imediat, căci boala mamei ne supsese pân' la ultimul ban, fu sfârşitul lumii.

Don Peppi. Fir-ar a dracului, dar ce credeţi, că eu lucrez ca să le dau pe datorie la toţi? Când eu n-am nicio liră nu vine nimeni să mă caute şi nici ţăranii nu-mi vând lemnul pentru lucru. De-aia sunt în halul ăsta, că sunt milos! Dar de data asta nu dau niciun coşciug dacă întâi nu mă plătesc, nici lui Iisus Hristos!

De supărare începu să tuşească şi scuipă sânge, căci era tuberculos. îl lăsai, palid, cu capul sprijinit de sicriele lui, în timp ce lampa părea să se stingă, şi mi se păru că umbrele strâmbe din atelier se mişcau ca nişte suflete blestemate. în tot acest timp, petrecurăm opt zile ca în iad. Nu puteam să închidem balconul a doliu, că o dată venea cel cu carul de morţi, o dată cioclul, fără dinţi, pe jumătate beat duhnind puternic a vin, o dată preotul, cu nasul roşu şi aerul smerit, tot numai un zâmbet, şi cu mâinile lacome, o dată rudele învăluite în şaluri: şi nu mai pridideau să ceară ceea ce le datoram: bani, bani, bani.

Când totul se sfârşi mi-era grozav de foame şi eram rupt de oboseală: mâneai tot ce găsii prin sertare şi dormii o zi întreagă un somn greu, de moarte. Nu avui nici măcar timp să o plâng pe maică-mea, căci atunci când mă trezii nu mai aveam poftă şi fugii în atelier să cos un costum pentru un ţăran care trebuia să se însoare. Aveam atelierul în Strada Mare şi pe vremuri acolo locuise bunicul meu Peppi. Strada Mare e strada cea mai lungă din Mineo şi începe din piaţă, chiar de lângă Casino dei Nobili[1] şi, pe măsură ce urcă, se face tot mai îngustă şi întortocheată, până când se lărgeşte şi se sfârşeşte pe câmpul de la Santa Maria Maggiore: o piaţă galbenă unde se adună praful, soarele şi băieţii care ţipă. Casele ce se ridică acolo sunt toate la fel, cu tencuiala albă, spălăcită, ce se fărâmiţează, cu un etaj, cu acoperişurile înclinate care dau înspre stradă, cu ţiglele lor de lut ars şi uşile aproape toate închise dimineaţa şi seara, iarna şi vara. În lunile reci, când stau în spatele vitrinei de la atelier cu mâinile atârnânde, îmi place să văd cum ploaia face pârâiaşe pe Strada Mare, cum fierbe şi bolboroseşte şi se face galbenă de la praf şi de la gunoiul pe care-l topeşte. Atelierul meu este la parter, are o uşă zdravănă şi un zăvor ce se înnegresc, şi o fereastră dreptunghiulară care tremură şi zornăie când trec căruţele încărcate cu fân sau cu lemne până în vârf. Mi se pare ciudat, după treizeci şi doi de ani de când sunt pe lume, să vorbesc cu o atât de mare precizie despre lucrurile printre care trăiesc: şi tare mă mir când văd că sufletul meu este împrăştiat printre ele. Oricum, trebuie să mai spun că atelierul meu e o cameră mare cu un arc zidit în mijloc, unde se află masa de croit cu foarfecele, firele de aţă răsucite şi lămpiţa electrică pe care se aşază muştele la căldură. Două perdele de stofă foarte veche despart de restul atelierului o cameră mică-mică ce se umple pot spune cu răsuflarea a numai doi băieţi: de-acolo se deschide, cu un zid mic de lut umed, o cisternă foarte, foarte veche, pe care şi-o amintea bunicu-meu, pe care şi-o amintea maică-mea, pe care mi-o amintesc eu, unde vocea se face tot mai slabă şi se întoarce înapoi cu un plâns sufocat ce te înspăimântă. Apa scoasă din ea cu o găleată care scârţâie, şi căreia îi trebuie o bună bucată de vreme până ajunge la nivelul întunecat al apei, e rece şi un pic amăruie. Şi, pe vremuri, înainte ca la Mineo să fi ajuns apa de la Salonia, multă lume venea la atelier să-şi umple ulcioarele de la cisternă, ori să adape animalele, ori să spele rufele, ori să gătească bob în zilele în care nu era nimic altceva de mâncare.

Şi totuşi trebuie să spun că am petrecut şi eu unele zile minunate. Cu mulţi ani în urmă, când eram tânăr, pe înserat, în luna mai, prin sat mirosea a iarbă şi rândunele înnebuneau în jurul clopotniţelor, nişte ţărani tineri, cu pantofii lustruiţi cu funinginea de pe oale, veneau să mă caute la atelier. Eu îi trăgeam cu ochiul lui Luigi, ajutorul meu, care, de cele mai multe ori, moţăia deasupra hainelor cu un nelipsit smoc de păr peste nas şi cu acul înţepenit între degete. Ţăranii tineri intrau puţin âmbitori, puţin zăpăciţi, îşi dădeau jos pălăriile de sărbătoare şi începeau pe ocolite.

I Un fel de club unde notabilităţile satului îşi petreceau timpul discutând, jucând biliard sau cărţi; prezent mai ales în localităţile rurale (N.t.).

Ţăranii tineri. Dumnezeu să v-ajute, cumetre...

Luigi deschidea un ochi, punea lucrul pe scaun şi, deschizând fălcile şi întinzându-se, răspundea: «Să v-ajute şi pe voi».

Ţăranii tineri. V-am adus mazărea asta proaspătă, că e foarte bună cu pâine.

Eu. Mulţumesc, cumetrilor. Intraţi.

Ţăranii tineri. Vremea se răzbună şi în seara asta e frumos afară.

Luigi zâmbea binişor, căci şi el pricepuse unde băteau, dar tăceam anume ca să gustăm şi mai mult scena.

Eu. Ferice de voi, cumetrilor, că aveţi timp liber, seara!

Ţăranii tineri. Da' ziua ne omorâm să smulgem buruiana din pământ şi să crăpăm pietrele cu sapa! Şi de multe plăceri suntem lipsiţi. Dumneavoastră, în schimb, le aveţi! Ştiţi să citiţi... ştiţi să scrieţi.

Şi, odată spartă gheaţa, totul mergea cum trebuie. Ei scoteau din buzunarele murdare de ţărână şi cu fire de iarbă uscată nişte plicuri albe, le mângâiau cu mâna drăgăstos şi suflau deasupra uşor.

Ţăranii tineri. Cumetre, nu vă supăraţi. Da' trebuie să binevoiţi să ne scrieţi scrisorile pentru iubitele noastre. Dumneavoastră vă pricepeţi aşa de bine să găsiţi frazele şi cuvintele cele mai dulci!

Luigi se însufleţea, aprindea o lampă de ulei, aranjând fitilul din care o parte se carbonizase, şi pregătea tocul, călimara şi hârtia pe masă, cu grijă de parc-ar fi fost un secretar bine plătit. Eu scriam câteva rânduri, iar apoi îi citeam celui pentru care scrisesem răvaşul: «Ascultaţi, cumetre».

Prima scrisoare

Adorata mea, îmi tremură tocul şi inima în timp ce scriu. Opt zile fără veşti pentru mine au fost foarte lungi. Ar trebui să fiu Dante Alighieri ca să-ţi pot spune ce arde în inima şi în venele mele.

Interesatul se lumina la faţă, îşi ştergea cu dosul mâinii plină de bătături şi aspră nasul care îi curgea, şi mă întrerupea.

Interesatid. Măi să fie! Da' scrieţi chiar bine, dragă cumetre! De unde cunoaşteţi personajele astea? Cine era Dante ăsta?

Câte un copilandru afară îşi lipea nasul de sticla vitrinei pe care o închisesem, şi se uita, curios, la lumânare, cu flăcăruia dreaptă ca o coadă de căţel, şi la ţăranii tineri nemişcaţi aplecaţi peste mine, în timp ce terminam prima şi începeam a doua scrisoare.

A doua scrisoare

Dragostea mea eternă, nu pot să mai rezist mult fără să iau tocul să-ţi împărtăşesc sentimentele pe care le am pentru tine. Oriunde sunt, păstrez mereu chipul tău în minte, îl văd în frunzişul copacilor, în florile ce răsar delicate din pământul verde, în vântul ce leagănă lanurile de grâu. Te iubesc la nebunie!

Şi, în acest punct, odată, Turi al lui massaro Carmine întinse braţul şi mi-l puse înainte ca şi când ar fi vrut să stăvilească un taur furios, şi-mi zise.

Turi al lui massaro Carmine. Nu, cumetre, nu! Nu-i bine «la nebunie». Să mă iertaţi dacă eu om fără carte vă spun aşa, dar ce-i drept îi drept. în siciliană se zice «paz- zamente», dar e urât şi jignitor. în italiană, în schimb, se zice «pazzientemente»[1].

Şi apoi când eram pe sfârşitul scrisorii, se făcu mic-mic şi roşu la faţă şi murmură.

'¡'un al lui massaro Carmine. Să mă iertaţi, cumetre, dar cu vorbe bune trebuie să adăugaţi că nu-i drept ca maică-sa să-mi arunce, cum a făcut data trecută, un lighean plin de apă tocmai după ce am aşteptat după colţ pân' la miezul nopţii, nemişcat ca un stâlp, numai să-i pot spune două vorbe.

Auzii cum se trânteau scaunele de podea şi-l văzui pe Luigi deschizând uşa cu zgomot şi pierzându-se în întunericul de pe străduţa de la Rocca, în timp ce râdea atât de tare de-ţi făcea impresia că l-ar fi auzit tot satul şi că din orice cotlon întunecat s-ar fi arătat buimăciţi şi miraţi sătenii.

---

1 Joc de cuvinte între adv. *pazzamente* („la nebunie") şi *pazzientemente* („cu răbdare"); tânărul ţăran analfabet crede că primul adverb ar fi dialectal, iar al doilea ar fi italian, **pazzientemente* de la subst. *pazzia* („nebunie") (N.t.).

însă apoi anii trecură, eu trecui de douăzeci şi cinci, familia mi se înmulţi, rămăsei să lucrez singur pentru toţi. Taică-meu era tot mai bătrân şi în fiecare seară când dădea jos desagii de pe măgar, în grajd, suspina.

Taică-meu. Nu mai am puterea dinainte. îmbătrânesc şi pe câmp obosesc şi numai când ridic sapa sau când împing la plug.

Acum când taică-meu a murit şi maică-mea şi băiatul meu Angelo la fel, mi-l amintesc viu ca într-un vis învălmăşit, în grajd, seara târziu când hornurile se înnegreau şi umbrele acoperişurilor se lăsau peste curtea noastră. Lega măgarul de iesle, îi aducea o mână de paie uscate şi de fân care îşi pierdea mirosul, şi număra legăturile de lemne care în fundul şopronului se împuţinau pe zi ce trecea.

Taică-meu. De data asta, până la urmă, o să trebuiască să cumpărăm lemne de foc. De când sunt pe lume nu mi s-a-ntâmplat aşa ceva.

Şi rupea câte-o rămurică de măslin uscată, fără sevă, care îşi pierdea frunzele răsucite şi plăpânde. Câte-un şobolan mare aluneca pe lângă zidurile murdare de vreme, iar eu nu ştiam ce să răspund, căci nu aveam de lucru, dar vocea nevestei mele se auzea de sus şi umplea scările fără lumină.

Nevastă-mea. Nu vă mai tot spovediţi, acolo jos! Ciorba e gata şi lăptuca se răceşte deja în farfurii.

Din fericire, pe măsură ce vremea trece, pe lume, emoţiile trăite, amintirile mai stăruitoare se îndepărtează, vin mai încet în minte, ca şi când ar fi învăluite într-o pâclă din care se desluşesc atât de învălmăşite, încât cu greu ţi le mai poţi aminti. Şi mă minunez, gândindu-mă la maică-mea, la băiatul meu Angelo care avea opt ani, cum de nu mi se umplu ochii de lacrimi şi

pot să rămân atât de nepăsător cu tocul în mână să scriu pe foile astea chinuite. în clipa asta mă distrage mai mult vântul care vorbeşte afară şi se strecoară de parc-ar fi apos printre obloanele de la bucătăria unde scriu. în cărţile din clasa a cincea citisem că vântul e aer care se mişcă, dar asta e adevărat ziua când fiecare piatră, fiecare stradă, fiecare animal ocupă un spaţiu limpede şi clar. Noaptea însă vântul, după părerea mea, trăieşte şi simte ca un om. Şi nu vreau să deschid fereastra fiindcă mi-e teamă că ceea ce scriu e-adevărat. Don Giovannino, care la ora asta doarme scufundat în plapumele de lână cu scufiţa de mătase în cap, ar râde dac-ar citi aceste lucruri. Afară bate vântul care în fâşii mari, negre se destramă peste străzi, peste acoperişuri şi caută, şi adulmecă, şi se frânge, şi a transformat Mineo într-un bulgăre mare şi negru suspendat pe vârful unui munte. Dar nu vreau să mă pierd în închipuiri care nu dau niciun rod şi vreau să mă întorc la adevărata poveste a vieţii mele.

Vara şi prietenul meu Antonio

La Mineo vara vine dintr-odată, fără ca nimeni să se-aştepte. Cu numai câteva zile în urmă, coborând pe la Varanna sau pe la Itria, vedeai, cu şalul negru pe umeri şi cu pantalonii stropiţi de noroi, câte-un ţăran care cobora pe povârnişul abrupt plin de ţărână umedă şi de gunoiul care la fiecare colţ creşte din zi în zi înnegrind aerul. Dar, într-o săptămână, soarele se face tot mai puternic şi cocioabele strâmbe, adunate una peste alta îşi pierd umezeala, se usucă şi ard ca nişte cuptoare. Pe străduţe se face praf care se ridică şi acoperă zidurile de fiecare dată când trece cineva, bălegarul se îngălbeneşte presărat pe lângă uşile joase ale caselor şi pietrele rotunde răsar iarăşi albe, galbene, negre. Cad în ritm egal, netulburat de pe povârnişul sterp de la Castello, de pe suişul de la Mura, unde urzica se înroşeşte şi moare, printre nopalii spinoşi ce par a se încovoia sub arşiţă, e plin şi pe acoperişuri unde strălucesc în mii de feluri în diferitele momente ale zilei, ca nişte simboluri de neatins şi sacre. Şi eu, în timp ce stau aplecat peste stofa care prinde formă, dintr-odată simt că degetele nu mai

sunt amorţite, ci devin călduţe şi apoi sprintene ţin acul sclipitor care răsfrânge lumina nouă. Vara soseşte cu muştele ce intră bâzâind puţin speriate printre obloanele de la fereastră. întâi sunt puţine, micuţe şi lente, dar, pe măsură ce se usucă şi fumegă grămada de gunoi de la Rocca, se înmulţesc şi devin nori care zumzăie şi năvălesc prin case. Lângă mine, lui Luigi, mirat de viaţa aceea nouă, îi cade stofa între picioare şi adoarme dintr-odată cu gura pe jumătate deschisă şi un fir de aţă care îi atârnă între buze. Eu mă scutur, mă întind şi nu reuşesc să mă abţin, zăpăcit: «a venit vara»! Mi-ar plăcea să stau lungit pe scaun şi să mă las, cu ochii închişi, în voia fanteziilor mele ciudate, dar tocmai atunci am mai mult de lucru, fiindcă se apropie sărbătoarea de Sant'Agrippina. Corpul e greoi şi apasă peste stofa colorată, iar Luigi, dându-şi cu puţină apă pe frunte, zice: «Aerul e tot mai albicios şi nu se poate respira». Vorbim puţin şi zilele trec toate la fel cu căldura lor toridă şi cu mâinile înfierbântate de muncă. Numai în câte-o duminică, destul de rar, nu avem nimic de lucru, cu atelierul fără stofe, şi papiotele de bumbac, şi creta, împrăştiate pe ici, pe colo. Atunci, după ce am terminat de cusut butonierele la o haină şi după ce am periat o pereche de pantaloni, îl chem pe Ciccio,

băiatul brutăresei, desculţ, cu o pereche de pantaloni nici lungi, nici scurţi, peticiţi peste tot.

Eu. Ciccio, haina asta, lui massaro Cutare.

Ciccio. Staţi liniştit.

Eu. Şi bacşişul pe care ţi—1 dau nu-l cheltui! Du-l la maică-ta că sunteţi mulţi acasă.

Ciccio. Desigur, meştere, desigur.

Dar Ciccio fuge deja departe şi îl văd cum dispare cu omoplaţii slabi şi ascuţiţi ce se mişcă în toate părţile ca aripile unei găini

bătrâne fugărite. înfig acele de gămălie şi cele de cusut pe pieptul manechinului aşezat lângă uşiţa de la sobă, şi merg să-l caut pe Antonio, prietenul meu fierar. Are atelierul la San Francesco, într-o zonă unde pe vremuri se ascundeau călugăriţele şi cântecele lor pline de tristeţe şi de durere. Antonio închiriase o încăpere când avea douăzeci de ani şi puse înăuntru nicovala, forja şi tot felul de drugi de fier brut pe care trebuia să le lucreze la foc. Acum, după zece ani, pereţii sunt acoperiţi cu o crustă de fum şi, de afară, se vede doar câte o scânteie ce-şi întinde braţele şi se zbate când Antonio, gol până la brâu, bate fierul care frige şi se-ndoaie. Cei doi băieţi care împing cu picioarele pârghia de la foaie, ca să aţâţe cărbunele, sunt aşa de negri, că par totuna cu praful dens şi acru din aer. Numai albul ochilor li se învârteşte neobosit în toate părţile ca nişte fluturi speriaţi. Sâmbăta şi duminica dimineaţa, în schimb, sunt afară, cu cămăşile murdare, în jurul măgarilor şi catârilor care trebuie potcoviţi. Antonio iese atunci din magherniţa lui, are un halat gri, şi ia cleştele şi cuiele. Ţăranii sosesc cu şepcile curate de duminică şi trag de căpestre animalele care rag.

Noroc că în faţa fierăriei este o piaţă care dă spre urcuşul de la San Francesco unde, ascunsă de case, se ridică o veche statuie cu Regina îngerilor cu o coroană de fier ruginit pe cap şi un cap de Diavol care se face ţăndări la picioarele ei. Catârii, măgarii şi câte-un cal se înghesuie în piaţa asta care se lărgeşte într-o stradă ascunsă unde se mai vede stânca stearpă, plină de hârtii murdare, de cratiţe, de oale de noapte decolorate şi de porcăriile pe care le fac acolo cu mic, cu mare. Antonio lucrează din greu şi, când termină, pe la douăsprezece trecute, ne aşezăm sub umbra lungă şi subţire proiectată de ţiglele de la fierărie, şi schimbăm două vorbe.

Antonio. Săptămâna asta nu reuşesc să fac nici măcar banii ca să-i plătesc grâul lui massaro Corrado. Şi noroc că am avut de lucru. Mă întorc acasă aşa de obosit, că aproape n-am putere să mănânc zeama de bob pe care o pregăteşte nevastă-mea.

Eu. Şi pentru mine munca se-înteţeşte în perioada asta de vară. Să sperăm că ţine tot aşa.

Dar cu Antonio aveam şi rare momente de fericire duminica seara, târziu, când satul se goleşte. Ne ducem la Fuoriporta, pe o stradă pietroasă care înconjoară Mi- neo, de-a lungul căreia creşte câte-un salcâm plin de praf din cauza arşiţei. Pasul nostru e tot mai uşor şi ne place să vorbim despre lună.

Antonio. Dragă Pietro, mie nu prea-mi vine să cred că luna se găseşte dincolo de atmosferă.

Eu. Dar cărţile vorbesc limpede. Şi eu, când e lună plină, am impresia că se mişcă şi aproape se încurcă prinsă în aerul care înconjoară pământul.

Antonio. Totuşi îţi spun că dac-am sta să ascultăm pe stâncile de la Santo Pnlito, pe la miezul nopţii am auzi zgomotul catifelat pe care îl face luna mergând pe deasupra noastră.

Eu. Ar fi minunat. I-am chema pe toţi ceilalţi din sat şi ar veni călare pe măgari şi s-ar opri miraţi la Santo Pnlito, uitându-se în sus.

Antonio. Dac-ar bate mai tare vântul, am putea-o vedea cum coboară, legănându-se, şi cum se opreşte desigur printre crengile roşcovului mare care creşte lângă turma de oi.

Eu. Gândim ca nişte copii şi noi. Luna în schimb e mare cât America de Nord şi uscată ca străzile din Mineo în lunile de vară.

Antonio. Anumite lucruri mă îngrozesc numai când mă gândesc. Aşadar dac-am putea cu un aparat, tu şi cu mine, să fim transportaţi pe lună, am vedea lucruri de pe lumea cealaltă.

Eu. Mai întâi am vedea Mineo mic, ca un castron, cu clopotniţele bătrâne, apoi, îndepărtându-ne tot mai mult, am vedea Italia ca o pată, Europa şi apoi Pământul cu continentele care navighează pe marea ce se mişcă şi spumegă.

Antonio. Dacă ne-am uita de pe lună, am vedea atunci lumea noastră transformată într-un munte plin de ceaţă, învârtindu-se ca o sfârleză când albă, când neagră.

Eu. Şi alături le-am vedea pe Marte, pe Venus şi alte stânci suspendate, rotindu-se într-un răsărit inform de lumină.

Antonio. Da, da, celelalte planete.

Eu. Dragă Antonio, când mă gândesc la toate astea mă simt mic ca un pui abia ieşit din găoace.

Antonio era ameţit, cu ochii în gol, dar eu trăgeam concluzia împotriva naturii sale de mare visător.

Eu. Şi totuşi ştiinţa a explicat multe lucruri. Ceea ce astăzi pare obscur, în viitor va fi clarificat prin legile stranii, dar sigure, care fac să se mişte Pământul, planetele şi chiar şi Calea Lactee.

Reflecţiile acestea ne îmbată şi, chiar dacă ne descoperim adevărata natură de fiinţe mici legănate de rotirile

Pământului în jurul Soarelui, ne simţim totuşi destul de mulţumiţi. Mineo e deja îngropat în somn şi eu, de la Fuoriporta, îl văd ghemuit pe deal ca o masă întunecată, lipsită de viaţă. în serile acelea căldura e atât de mare, încât transpirăm încontinuu, nici cerul nu se vede, parcă ar fi un covor negru întins peste capetele noastre, de oameni invizibili. într-adevăr, acasă, înainte de a mă întinde în pat, deschid balconul. Somnul nu vine imediat, ci lent, ca o ciudată putere ce mi se strecoară în creier şi în nervi. îl simt cum soseşte cu un foşnet de mătase şi mă simt învăluit ca într-un val de aer uşor.

Foşnetul somnului. *Oh! Oooh!!*

Corpul îmi amorţeşte şi încet-încet se împrăştie în întunericul care simt că mă descompune.

Mi-ar plăcea să vorbesc îndelung despre somn, dar am s-o fac eventual într-o altă carte dacă va fi să continui să putrezesc aşa, fără să am nimic de făcut în mizeria asta a unei ierni fără de sfârşit. Acum vreau să vorbesc despre treieriş şi despre sărbătoarea de Sant'

Agrippina, căci sunt evenimentele cele mai importante din Mineo din timpul verii, pline de pietre şi de muşte.

în perioadele acelea eu stau în atelier, de dimineaţa până seara, lângă fierul de călcat încins care împroaşcă flăcări minuscule şi lângă stofa gri, albastră, alburie, împrăştiată pe scaunele pitice, fără spătar pe care te aşezi doar ca să stai încovoiat. E perioada cea mai bogată a verii. Sperând într-o recoltă bogată, fiecare ţăran vrea să-şi facă haine noi ca să facă impresie bună în zilele marii sărbători. La mine vin copilandrii înfierbântaţi cu încălţările de iarnă (singurele pe care cei mai mulţi dintre ei le au) închise cu nasturii prăfuiţi, sus, la gleznă, şi cu feţele arse.

Un băiat. Taică-meu, massaro Peppi, vă trimite stofa asta pentru haină. Udaţi-o. Vine şi el di seară, târziu, să-i luaţi măsurile.

Alt băiat. Cu taică-meu, massaro Giovanni, aţi vorbit deja pentru haină. Uitaţi materialul. Mi-a spus că vreţi să ştiţi dacă e rezistent şi dacă poate să ţină peste iarnă.

Un alt băiat. Din stofa asta trebuie să-mi iasă şi mie o haină, aşa mi-a zis maică-mea. Tata o să vină să-i luaţi măsurile îndată ce termină de secerat la Piana[I].

Mă asurzesc glasurile lor stridente care vor să se impună şi să pară importante. Luigi e ocupat să adune şi să pună în ordine stofele şi să dea câte-o palmă după ceafă băieţilor insistenţi care nu se mai opresc şi repetă mereu aceleaşi lucruri. Şi Teresa, brutăreasa, cu părul zburlit şi presărat de făină zgrunţuroasă, se opreşte în faţa porţii, îi face cu ochiul lui Luigi şi zice.

I Este vorba despre *Piana di Catania*, Câmpia Cataniei (N. t.).

Teresa, brutăreasa. A dat norocul peste meşter. Ar trebui să fie tot sărbătoare ca acuma, pentru voi, croitorii.

Are în spate scândura lungă şi lucioasă pe care sunt aşezate în ordine formele albe de pâine ce se crapă. în zilele acelea pline de muncă şi de oboseală mi-ar plăcea să văd cum seceră şi treieră de sub un smochin cu frunze late la Giummarra, unde taică-meu îmi lăsase trei acri de pământ. Nevastă-mea, când pe la amiază îmi aduce, înfăşurată într-un ziar, farfuria cu macaroane şi roşii din care ies aburi, mi-o spune des.

Nevastă-meci. Bine ar fi fost dac-ar mai fi trăit taică-tău. De când a murit, Giummarra e în voia sarazinilor. Arendaşul face tot: seamănă, seceră şi fură tot ce vrea. Şi noi trebuie să cumpărăm totdeauna grâu.

Este o femeie bărbătoasă şi câteodată, când are mai puţin de lucru acasă, merge la

Giummarra, să controleze treieratul. II ia cu ea pe Giovanni, băiatul cel mai mic, şi, cu pas repede, dispare pe după prăfăraiul de soare ce albeşte Mura şi Sei Canali.

Dar scenele îndepărtate de la treieriş, cu toată forfota ce răscoleşte câmpia, mi le închipui, după amiază, când după ce am terminat de mâncat mă cuprinde o mare moleşeală. Pleoapele mi se închid şi cu greu mişc degetele ce mi se încâlcesc printre firele de aţă şi apoi adorm printre încreţiturile stofei. Zgomotele din sat se domolesc şi cocoşii cu creasta atârnândă moţăie printre umbrele nesigure şi estompate din curţi. Căldura ca un văl de abur fierbinte se revarsă de pe acoperişuri şi se întinde peste fundături şi peste străduţe pline de şanţuri ce se unduiesc şi se acoperă cu un praf greu şi luminos. Zidul de la Rocca, vechi, pustiu, plin de paie murdare şi de balegă ce se descompune, ascunde câmpurile care se întind uscate şi galbene în jurul satului. Văd numai crestele munţilor de la Militello, egale, fără niciun vârf, pline de tufe de nopali care, din cauza depărtării, par roşietice de căldură. Muştele se mişcă lente şi în grămezi se agaţă

pe sub ţigle, sub bolţile uşilor bătute de soare. Atunci, într-o atmosferă de somn monstruos care îţi taie respiraţia şi încetineşte alergarea sângelui, ajung până la mine cântecele îndepărtate ale ţăranilor ce umblă pe miriştile pustii cu catârii lor însetaţi, cu măgarii lor galbeni de pleavă.

Ţăranii. Treieră, treieră, măgăruşule,
că-n curând 'om merge la răcoare!

O cantilenă fără pauze, plină de o tristeţe adâncă ce nu se poate însenina. Celui care o ascultă, închis într-o cameră ca mine, i se pare un cântec de leagăn care se naşte din câmpurile pustii, din însuşi aerul care arde, ca şi cum ar fi plânsul unei lumi vrăjite. Se aude în toată luna iulie şi soseşte şi se risipeşte printre zidurile caselor şi pe la Santa Maria, şi pe la poalele Itriei, şi pe la stânca plină de nopali de la Sant'Agrippina. Pe la sfârşitul lui iulie, cântecele sunt tot mai rare, câte unul ici-colo se amestecă cu strigătele continue şi răguşite ale greierilor ce par nişte chitare mici făcute din aer arzător şi din scoarţe uscate de copaci. Atunci ţăranii se întorc şi prin Mineo e un continuu du-te-vino. Animalele sunt încărcate, cu desagii plini, iar

pe străzi se ridică praful intens ce întunecă ochii. Femeile aşteaptă în prag, cu rochiile lungi până la gleznă, iar în serile uscate iese fumul din hornuri, căci pregătesc zeama de bob sau macaroanele cu roşii. Spectacolul acesta se vede pe deplin de sus, de la Castel. Acoperişurile strălucesc ca o apă întinsă şi bătută de lumină iar fumul drept se ridică de peste tot, lent, şi parcă nu se mişcă, ci se opreşte în aer; dar când se răsuceşte şi colorează vag în gri clopotniţele, îţi dai seama că urcă tot mai sus către cerul ceţos încă de căldură. Când eram băieţandru îmi plăcea să mă aşez printre pietrele Castelului distrus cine ştie de câte secole, unde legenda spune că ar fi locuit Ducezio, regele siculilor, şi de pe înălţimea asta mă uitam la fumuri şi cădeam în extaz la apus când Mineo sclipea pe acoperişuri şi pe ferestrele balcoanelor ca Manoa, oraşul de aur al aztecilor. Eu eram fiul regelui şi ieşeam din castelul meu pe un cal negru şi mă plimbam printre turlele ascuţite şi printre fumurile ce se închinau la trecerea mea, răsfrângând soarele, până când la galop mă pierdeam în răcoarea văilor dimprejur.

Din păcate, visele, când creşti, se risipesc. Şi un croitor amărât ca mine stă în atelierul lui de pe Strada Mare cu hainele de probat, şi iar de probat şi de cusut, şi cu ţăranii ce vor să fie îmbrăcaţi cu haine noi înainte de sărbătoarea de Sant'Agrippina din august, neputând pe deasupra să-mi plătească munca pe care o făceam şi-n timpul nopţilor fierbinţi. Peste zi n-am un minut să respir, iar seara, aprinzând o lampă în mijlocul camerei şi cealaltă mai slabă pe maşina de cusut, împreună cu Luigi continuăm să lucrăm, serioşi, cu oasele grele. Apoi noaptea, pe care o vedem cum soseşte dinspre crăpăturile aride din fundătura de la Rocca şi o simţim cum creşte peste pietre, peste oalele fără flori din balcoane, peste spinările noastre, ne prinde tot în atelier ca pe nişte fantome ce caută cu înfrigurare un bun pierdut. Maşina de cusut scârţâie sub picioarele mele şi se învârteşte în ritm egal, iar acul se avântă peste stofa pe care mâna mea o aruncă înapoi pe masa de lucru. Face un zgomot ciudat ca de multe cioburi de farfurii sparte, şi câte-un ţăran ce se întoarce după miezul nopţii îmi spune că l-a auzit de jos din piaţă sau de la măcelăria lui don Turiddu. Luigi lucrează inimos şi iute alături de mine şi stă tăcut cu faţa serioasă, gândindu-se la nevasta căreia vrea să-i facă o rochie nouă de sărbătoare, şi

la halvaua de năut pe care vrea s-o cumpere cadou fetiţelor sale, Giovanna şi Maria, care-i cresc grăsuţe şi palide. Rupe bucăţile de cărbune, le mărunţeşte şi umple fierul de călcat care, în scurt timp, fumegă şi se-ncinge. Apoi pune pe manechin o haină şi croieşte butonierele şi le termină de cusut cu mătasea alunecoasă.

Până atunci nici nu mai există lumea de afară, dar când ne aşezăm să finisăm cu împunsături furioase de ac mânecile hainelor şi curelele pantalonilor, ne minunăm de liniştea ce ne înconjoară. Şi totuşi fără să vrem ne-am ataşat de doi prieteni care dinspre câmpiile îngropate scot strigătele lor dureroase, de fiinţe condamnate să trăiască în singurătate şi întuneric. Sunt cucuvelele şi câinii.

Cucuveaua. Chiu, chiuu, chiuuu.

O fi cocoţată în vreun tufiş uscat de la Mura ori printre crăpăturile stâncii de la Fuoriporta. întâi n-o aud, distrat şi cufundat cum sunt printre firele de aţă şi bucăţile de stofă, dar strigătul se repetă continuu şi, aş zice, din ce în ce mai dureros.

Eu. Luigi, a sosit prietenul nostru. Curaj, nu suntem singuri!

Şi mă simt înviorat, iar degetele respiră tot mai sprintene în dansul lor. Luigi, cum de altfel fac toţi băieţandrii, începe o conversaţie cu cucuveaua interpretând „piu", strigătul acesteia.

Cucuveaua. Piu, piu!

Luigi. Vrei unu'?

Cucuveaua. Piu, piu!

Luigi. Vrei doi?

Cucuveaua. Piu, piu!

Luigi. Vrei trei?

Cucuveaua. Piu, piu, piuuu!

Şi cucuveaua continuă netulburată şi nesăţioasă până când, rotindu-se peste câmpuri, se îndepărtează. Luigi surâde, bea o înghiţitură de apă dintr-un ulcior pe care-l ţinem într-o găleată ruginită şi îşi şterge sudoarea care îi umezeşte sprâncenele şi gâtul gros. Pe la trei dimineaţa, când o răcoare ciudată, care aduce cu sine un miros

de paie şi de gunoi, intră în valuri pe fereastră, încep să se audă lătrături dese de câini.

Câinii. Bauu! bauuuu! baauuuu!

începe mai întâi unul singur să scoată chemările lui, poate trezit de liniştea grea. Unul după altul, alţi câini urlă cu ecouri ritmate şi se caută asfel, şi-şi răspund de la mare distanţă, uniţi toţi, de la munţii din Caltagirone până în Câmpia Palagoniei, în limbajul acela întunecat, în viaţa lor singuratică printre tenebre.

Câinii. Bauu! baauuu! baauuuu!

Luigi, deşi de obicei nepăsător şi somnoros, devine foarte sensibil şi participă la viaţa aceea nocturnă. Vocile câinilor îl încurcă

de la lucru, zăpăcit şi cu mintea departe. Uneori, după ce i se citeşte în ochii înălţaţi un rău uşor, îl văd că se ridică, se aşază pe treapta de la intrare şi răspunde cu glas adânc, aproape câinesc, animalelor împrăştiate pe câmpuri.

Luigi. Bauu! bauuuu! baauuuu!

I-aş da un picior în spate ca să-l trezesc din viaţa aceea canină, dar se ridică el singur şi apucă din nou stofa, pe jumătate mulţumit, pe jumătate zăpăcit.

Luigi. Trebuie să le răspundem prietenilor noştri. Aşteaptă câte un an întreg să ne vorbească şi să ne spună ceva din gâtlejul lor.

Ca şi când Luigi ar fi simţit înlăuntrul lui ceva din viaţa animală transmisă de străstrămoşii lui din vremuri preistorice care dormeau şi mâncau poate cu câinii. Dar prietenia cu bufniţa şi cu câinii nu durează mult, şi iarăşi ne trezim singuri cu trupurile greoaie. Dimineaţa sosește posomorâtă cu fâşii roşii de la răsărit şi cu zumzăitul oştirilor de muşte ce zboară umplând străzile. Noi suntem palizi, cu mâinile umflate, în timp ce în lumina slabă înrămată a oglinzii se imprimă imaginile noastre încovoiate. Zgomotul potcoavelor câte unui măgar se împrăştie pe Strada Mare, iar ţăranii, călare pe cai, cu capul spre fereastra noastră ne salută de ne răsună urechile.

Ţăranii. Spor la lucru şi Dumnezeu să v-ajute, meşteri!

Din fericire zilele acelea infinit de lungi se pot număra pe degete şi, după ce trec, ne lasă în golul unei inerţii totale şi în zgomotele de sărbătoare care se aud din fiecare curte din Mineo. Sărbătoarea o aşteptăm un an

întreg, o fac fetele multe cu nerăbdarea lor de a se îmbrăca în rochiile noi şi de a se plimba pe străzile satului, şi amintirile ţăranilor bătrâni care o măresc şi o fac să pară nemaipomenită, povestind-o cu cele mai mici amănunte nepoţilor. Cu câteva zile înainte, Giovanni, tâmplarul de la San Francesco, începe să ridice o estradă în mijlocul pieţei din scânduri tăiate şi păstrate de anul trecut. Băieţii pierde-vară se opresc înjur să se uite şi să urmărească cu satisfacţie, strigând încontinuu, cum scena se conturează şi se construieşte prin praful care murdăreşte mâinile şi-n zgomotul ciocanelor. Câteodată vine şi don Peppi coşciugarul să-l ajute pe Giovanni şi se arată slab şi galben mişcându-se cu braţele lui lungi şi unduitoare. Pe scenă vor cânta muzicanţii dintr-un sat vecin, cu părul aranjat şi cu instrumentele care vor face mii de reflexii. Bătrânii şi femeile îşi vor aduce scaune în piaţă şi se vor aşeza în jurul scenei ca să asculte, în huruitul mulţimii, muzica, sub becurile care, cu această ocazie, vor atârna în ciorchini coloraţi de firele întinse în toate direcţiile. Ca să strângem banii pentru cheltuieli, o comisie din şase ţărani, în zilele dinaintea sărbătorii, umblă pe străzi cu un măgar ce duce desagii ca să adune grâul şi are în frunte o poză cu Sfânta. La fiecare poartă se opresc şi bat.

Ţăranii. Cumătră, daţi ceva pentru patroana noastră!

Femeia, cu faţa spălăcită şi îngălbenită, ia o măsură de grâu din sacii aşezaţi în spatele uşii şi o încredinţează comisiei care îşi reia drumul. între timp măgarul îşi bălăbăneşte urechile şi se mişcă cu greu prin căldura de pe străduţele strâmte ce dau una în alta, cu grămezi de gunoi şi cu pietre ascuţite ce răsar din lut. Şi, într-o dimineaţă, când moţăim în pat, înainte ca focurile aurorei să ardă în cer, ne trezeşte pe neaşteptate răsunetul fanfarei străine. La acel zgomot, în fiecare cartier şi pe fiecare stradă, ferestrele şi balcoanele se deschid larg şi se umplu de feţe răvăşite de somn şi de braţe care se întind şi se mişcă sub ţiglele ce trosnesc cu clinchete vesele.

Tot satul. E sărbătoare, e sărbătoare!

Sătenilor le place energia aceasta dezlănţuită, frenezia aceasta ce îi cuprinde pe toţi după un an de chinuri şi de singurătate. Mamele sunt fericite deoarece pot să aranjeze căsătoriile pentru fetele lor ce ies din magherniţe şi din grajduri cu rochiile lor ciudate şi uneori caraghioase şi cu o expresie de animale în călduri pe faţă. Toţi au aceeaşi părere despre sărbătoare.

Sătenii. Sărbătoarea e comerţ, e schimb de obiecte, e câştig!

Cuvintele lor domoale, sigure sunt repetate şi transmise ca nişte legi sociale stabilite definitiv de acum încolo.

Sărbătoarea nu ţine doar o zi, ci şase zile întregi care satisfac, cu baloane şi focuri de artificii şi morişti de vânt şi halva, setea noastră de plăcere.

E bucurie în fiecare familie. Nevastă-mea şi soră-mea Pina se trezesc mai devreme decât de obicei, lustruiesc toate scaunele vechi, şterg praful în fiecare din cele trei cămăruţe şi, la sfârşit, coboară în lemnărie să taie cocoşul. Ţi se face milă văzându-l cum se zbate în timp ce degetele surorii mele îi întind şi-i răsucesc gâtul subţire. Creasta ţanţoşă se spălăceşte, câte-un strop de sânge îi curge din cioc şi aripile lui pestriţe se agită, tremurând frenetic ca într-un dans funebru. Mi-au plăcut cocoşii de când eram mic. Aşezat în cerdacul de acasă în după-amiezile înăbuşitoare mă uitam la ei, încă mici, cu carnea descoperită pe alocuri, cu bărbia de culoarea cerii şi aripile roşii ca focul cu dungi. Se adunau în pâlcuri pe sub urzicile uscate ruginii ce creşteau pe ici pe colo printre pietrele de pe gunoiul de pe coama abruptă de la Mura. Când venea Antonio, cu faţa arsă de soare şi picioarele slabe, se aşeza lângă mine şi stătea şi el, absorbit şi tăcut, să se uite la cocoşei.

Maică-mea îi creştea cu drag şi îi chema, la amiază şi seara, să vină acasă.

Maică-mea. Pi, pii, piu!

Eu puneam tărâţele într-o strachină şi, împreună cu Antonio, le amestecam, bucuroşi. Puişorii se aşezau în jurul mâncării şi ciocăneau piuind încontinuu, în timp ce guşile începeau să li se vadă şi se îngroşau sub gâturile lungi. Şi-apoi imediat se şi împrăştiau să caute un fir de apă sau de urină de măgar. Şi jocul acesta preferat devenea bucurie când unul dintre cocoşei, într-o bună zi, fără să ne aşteptăm, agăţat de o piatră cu penele ce deveneau roşii şi se înfoiau, scotea primul strigăt voios.

Cocoşul. Cucuriguuu!

Glasul era încă nesigur, dar exprima o senzaţie de eliberare de nedescris.

Eu şi Antonio. A cântat cocoşul cu gâtul golaş!

Fugeam după ştrengarul de cocoş să-l prindem, ne aruncam în tufele de urzici şi ieşeam păcăliţi, cu mâna goală, cu picioarile pe care se aprindeau şi se înmulţeau cât vedeai cu ochii băşicile de urticarie.

Dar lăsând copilăria mea cu cocoşeii şi cu după- amiezele însorite cu pietre strălucitoare, vreau să revin la sărbătoare, căci nu pot să nu vorbesc despre prânzul de duminică. Fiecare femeie trebăluieşte de zor, şi la mine Pina se îngrijeşte de foc, de macaroane şi de carnea aromată, iar nevastă-mea de ouăle şi de zahărul pentru plăcinte. La douăsprezece, o mulţime de clopote se deschid în cer şi noi suntem în jurul mesei unde ies aburi din nenumărate farfurii, de parcă am fi la o petrecere regească. Copiii mei, Peppi, Antonia, Iana şi Giovanni, cu furculiţele pe care nu ştiu cum să le ţină, pescuiesc din castroane şi se mânjesc pe bot cu sos şi cu bucăţi de carne. Când nevastă-

mea aduce plăcintele alb-roz cu câte o migdală înfiptă în mijloc, copiii mei scot un strigăt amestecat cu o bucurie de nedescris. Le strălucesc ochii şi exprimă o nespusă senzaţie de minunare.

Peppi. Mie, mie!

Iana. Mie, mie!

Antonia. Şi mie, şi mie!

Giovanni. Ih! iii! ih!

Giovanni, cel mai mic, puţin tras la faţă, cu picioarele în O, care nu vor să se îndrepte, ca şi când ar fi obosit de susţinut o greutate enormă, în învălmăşeala aceea înţelege că

rămâne pe dinafară, şi încearcă să ne-atragă atenţia cu un plâns spontan şi violent ce îi lasă pe ceilalţi fără cuvinte şi cu mâinile întinse, gata să le scufunde printre prăjiturile cu lapte, calde încă.

Nevastă-mea. Linişte! Sunt pentru toţi. Mulţumiţi-i mai degrabă tatălui vostru care a muncit şi ne-a dat toate aceste bunătăţi. Şi gândiţi-vă câţi amărâţi nu au nici măcar o bucată de pâine în clipa asta.

Spre amurg, satul e plin de ţărani care se ivesc de pe străzile de la Santa Maria, de la San Pietro, de la Itria, cu hainele noi ce strălucesc şi şepcile, periate, pe urechi. Murmurând surd ca un râu ce se scufundă, se-ndreaptă toţi spre piaţa de la Sant'Agrippina, să vadă cum iese

Sfânta. Biserica este deschisă, mişună de oameni şi miroase a ceară şi a sudoare acră.

Eu, cu nevastă-mea şi cu sora-mea Pina, şi cu copiii mei care se pierd prin pădurea de picioare ce se ridică în piaţă, înconjuraţi strâns din toate părţile de masa egală şi mută de oameni, aşteptăm şi noi să iasă. Biserica se deschide în faţa ochilor noştri, întunecată, cu un triunghi de lumânări aprinse pe altar şi pilaştrii ce se întunecă de la aburul verzui răspândit de trupuri şi de lumânări. Trasă de credincioşi, statuia parcurge, legănându-se uşor şi cu o încetineală maiestuoasă, toată biserica, oprindu-se sub bolţile de la intrare. Sfânta are pieptul acoperit cu inele, ceasuri şi brăţări adunate de-a lungul anilor, ce sclipesc la lumina a două lămpi concave cu acetilenă. într-o mână ţine un castel, iar la picioarele întunecate, capul rânjind al lui Satana. Când apare în pragul bisericii se aud pocnetele dese ale petardelor care asurzesc şi luminează pereţii netencuiţi ai caselor, alături de care doi bărbaţi umflă cu un pic de paie nişte baloane de hârtie ce se rotunjesc şi atârnă peste capetele sătenilor în culori multe şi strălucitoare. Ţăranii, după o clipă de şovăire şi de mirare, izbucnesc într-un urlet ce zguduie aerul.

Ţăranii. Trăiască patroana noastră Sant'Agrippina! Uraaa!

între timp, primarul cu joben negru şi panglică tricoloră ce îi atârnă mândră într-o parte cu mii de reflexii, având alături doi carabinieri laţi în umeri şi ţepeni în uniformele lor sclipitoare ce se termină cu un panaş regesc pe cap, îşi înalţă mâna dreaptă şi scutură cu putere un clopoţel care cu un «din-din-din» dă ordin să avanseze statuia. Confraţii (ţărani cu faţa arsă), pierduţi înăuntrul sacilor de stofă albă, înaintează în şir, cu lumânările groase în mâini, şi atunci sunt singur că Mineo, privită de sus, cu lumânările acelea aprinse şi cu petele roşii ale baloane- lor ce alunecă pe acoperişuri, pare un cimitir medieval îngropat în fumul petardelor.

Aşa se termină sărbătoarea pe care fiecare ţăran, fiecare nevastă, fiecare fată mare o visează în zilele pline de muncă de peste an. Pentru Mineo are o importanţă istorică şi valorează mai mult decât faptele

măreţe ale lui Iulius Cezar sau ale lui Napoleon Bonaparte.

Moartea băiatului meu Angelo şi culesul măslinelor

Pentru noi, sărmanii, nenorocirile ce ni se întâmplă în lunile de iarnă sunt mai întunecate şi mai grele. O fi inerţia ce cuprinde atunci satul de ne face să le răscolim şi le trăim din nou în cele mai mici amănunte! într-adevăr, după ce trece sărbătoarea, nevestelor nu le rămâne altceva de făcut decât să-şi schimbe între ele drojdia pentru pâine de la o poartă la alta.

O femeie. Cumătră, îmi împrumuţi şi mie castronul cu drojdia? Azi tebuie să fac pâinea.

Cealaltă femeie. Da, cumătră, dar nu uita să mi-o dai înapoi.

Cu un castronel ce are pe fund un pumn cristalin de sare, femeia ia apă caldă dintr-o oală şi o varsă într-o covată plină de făină. Aluatul ajunge în cuptor, în care se aruncă mai întîi mărăcini, lemne şi paie. Gura cuptorului se înroşeşte şi flăcările se frâng şi tremură, luminând ciudat femeia, ca şi cum ar fi fost o vrăjitoare lugubră închisă într-o peşteră ca să născocească acolo farmece necurate. Gâtul roşu şi adânc al cuptorului scoate un gâlgâit ciudat şi un zgomot straniu ca o tânguire.

Gura cuptorului. *Uh! uuuh!*

Nouă, bărbaţilor, în schimb, ne rămâne cafeneaua Benseviti şi plictiseala zilelor care nu mai apun. Cafeneaua Benseviti este alcătuită din două camere la parter, în mijlocul pieţei. în prima cameră în care sunt câteva scaune cărora li se descojeşte vopseaua şi miros a tutun, mai este un dulap pe care se adunau praful şi muştele ce aşteaptă de-acum şi ele într-o tragică nemişcare iarna şi moartea. Pe rafturi sunt aşezate vreo douăzeci de sticle, ale căror etichete se răsucesc dezlipite şi se

decolorează, şi câteva pahare negre de umbre şi de rămăşiţe de vin. Don Paolo, proprietarul cu carnea moale ce-i atârnă de pe obraji şi o pipă enormă stinsă între gingii, doarme mereu, într-un colţ după uşă, ca o mumie care nu mai e de folos nimănui. Donna Teresa, nevastă-sa, mai reuşeşte încă să-şi târâie picioarele strâmbe cu ciorapii cu firele trase şi soioşi, şi să-i servească pe clienţi cu un surâs încremenit ce pare mai degrabă o strâmbătură. Deseori, când pierde-vară împrăştiaţi mai ales în cea de-a doua cameră, în penumbra făcută de două lămpi cu petrol ce moţăie şi îşi consumă cât vezi cu ochii feştilele, caută cărţile de joc sau cer vin, o găsesc pe donna Teresa râcâind prin somn cu mâinile pierdute în pliurile şorţului şi cu capul atârnând.

Pierde-vară. Donna Teresa, păi cum? Dormiţi? Mai bine ocupaţi-vă de clienţi! Cărţile pentru briscolă?! Cărţile!

Donna Teresa, trezindu-se. *Imediat! Imediat!*

Şi, în timp ce caută prin sertarele pline de hârtii îngălbenite şi de murdărie de şoareci, murmură în şoaptă.

Donna Teresa. Oh, moartea asta care nu mai vine! Oh, moartea asta care nu mai vine!

Peste drum de cafenea e Casino dei Nobili sau al Boiernacilor cum le zicem noi aici la Mineo. Este o clădire veche, în care n-am intrat niciodată, cu uşile închise sus cu ferestre galbene şi cu o terasă la intrare, protejată de un gard cu zăbrele ce se mănâncă şi se face roşiatic de la rugină. Boiernacii, pe vremuri, erau baronii sau moşierii bogaţi, iar acum erau funcţionarii de la Primărie, câte-un preot şi nişte ţărani mai răsăriţi cu câţiva acri de pământ şi care au copiii la Catania, la şcoli. în după-amiezile goale de toamnă şi de iarnă, noi, ţăranii şi meşterii, aşezaţi la Benseviti, îi vedem pe boieri pe după sticlele geamurilor, cu pălăriile pe cap şi cu fularul pestriţ la gât, aliniaţi pe sofalele sparte din care ies arcurile. îşi rotesc ochii somnolenţi şi-i aruncă pe câte-un ţăran

ce traversează piaţa cu măgarul încărcat cu legături de lemne, ori pe câte-o rafală de vânt ce face vârtejuri în jurul lampioanelor şi se scufundă pe coborâşul de la Itra. Cei înstăriţi numai pe jumătate, studenţii albi şi spâni, şeful de post, aspiră să fie primiţi în clubul acela care pentru toţi înseamnă bunăstare şi putere, confirmate de «domnia voastră» care trebuie folosit când vorbeşti cu ei. Nu vreau să-mi pierd şirul povestirii, altfel aş vorbi îndelung despre cum, acum cinci ani, în luna septembrie, noi, meşterii, împreună cu mulţi ţărani, luarăm cu asalt Cercul Boiernacilor spărgând ferestrele şi distrugând sofalele din prima cameră, în timp ce ei, livizi de frică, sărind pe ferestrele din Via Erice, fugeau cât îi ţineau picioarele şi se pierdeau printre străduţele fără aer.

Câţiva boiernaci, roşii, cu părul răvăşit. Nemernicilor, ţărănoii dracului! Credeţi că sunteţi între voi?

Alţi boiernaci, palizi, cu mâinile albe şi tremurânde. *Fie-vă milă, fraţilor, fie-vă milă! Şi noi avem copii.*

Totul se sfârşi cu un proces nemaipomenit şi câţiva dintre ai noştri trebuiră să meargă la închisoare, însoţiţi de jandarmii ţepeni şi de nevestele cu şalul negru sughiţând de plâns din tot corpul. în perioada aceea mi se întâmplă nenorocirea cu băiatul meu Angelo. Avea opt ani şi, când se juca în curte la noi sau la Capra cu fraţii lui sau cu alţi copii, era cel mai vioi şi cel mai gălăgios, îi plăceau mult jocul de-a războiul francez şi cel cu alunele. Printre pietrele din curte săpa o groapă mică în care trebuia să adune un pumn de alune, împingând ritmic cu degetul mare ce aluneca peste arătător. Câştiga cel care reuşea, fără nicio greşeală, să înceapă şi să termine cursa alunelor, care, roşii şi bondoace, săreau prin praful albicios şi printre pietrele arse şi se opreau în gaură făcând un scurt dans învolburat.

Alunele, burtoasele. *Drr! drr!*

Fiul meu, Angelo. Am câştigat! Am băgat toate alunele în groapă.

Avea o voce puţin stridentă, ca de greier, ce le acoperea pe celelalte şi umplea aerul torid de vară cu tresăriri de aur. Doctorul însă, când îl văzu în patul unde dorm laolaltă copiii mei înveliţi cu o cuvertură roşie ce se rupea în mai multe locuri, scutură din cap şi scrise ceva pe reţetă, strâmbând din nas şi scoţând la iveală dinţii îngălbeniţi de fum şi de ani. îi luă sânge din deget şi-l făcu să alunece într-un strat transparent pe o bucăţică de sticlă dreptunghiulară, îi făcură multe analize, dar splina i se îngroşa pe zi ce trecea şi îi umfla abdomenul ce se făcea subţire ca foiţa de ţigară din baloanele de Sant'Agrippina şi galben de parcă ar fi fost presărat cu ulei. Băiatul era cuminte şi în nopţile când era năpădit de febră, voia să doarmă tot cu frăţiorii lui care, în neştirea lor, nu-l sufereau astfel.

Frăţiorii. Tu nu ne laşi să dormim deloc. Du-te să te culci cu mama şi cu tata.

Angelo. Da' eu sunt bolnav.

Frăţiorii. Nu vrem bolnavii cu noi.

între timp slăbea şi se zbârcea, iar când te uitai la el părea un bătrânel dintr-un *presepe*[1] de Crăciun. A murit pe 5 noiembrie după-amiaza târziu. Cu vreo câteva zile înainte avusesem o discuţie. Eu stăteam lângă el cu capul pe pernă şi cu inima neagră ca noaptea de San Silvestro. Căpşorul lui cu părul pieptănat frumos era parcă fără viaţă, dar ochii tăcuţi şi transparenţi mai ştiau încă să surâdă.

Fiul meu, Angelo. Tată, când mă fac bine?

Eu. în curând. Aşa a zis doctorul.

I Este vorba despre o machetă reprezentând naşterea lui Iisus Hristos, amenajată în fiecare casă în perioada sărbătorilor de Crăciun; această tradiţie este foarte răspândită, mai ales în sudul Italiei (N.t).

Fiul meu, Angelo. Când cresc mare mă fac doctor.

Eu. De ce ?

Fiul meu, Angelo. Aşa pot să-i fac bine pe toţi copiii bolnavi ca şi vrăjitorul din povestea pe care ne-ai zis-o iarna trecută.

Eu tac şi nu ştiu ce să spun.

Fiul meu, Angelo. De ce nu răspunzi, tată?

Eu. Aşa. Mă gândeam că eşti tare înţelept.

Fiul meu, Angelo, surâzând. Eşti nemulţumit. Ce să mai zic eu, că simt febra cum creşte din stomac! Vrei alunele mele?

Eu, făcând un efort ca să vorbesc. *Ai multe?*

Fiul meu, Angelo. Da. Le-am câştigat de la Peppi şi de la Antonia şi de la Turiddu şi de la Cruci, băiatul tinichigiului, şi de la mulţi alţii. Mă învăţasem să trag bine de tot cu alunele.

Eu. Unde le ţii?

Fiul meu, Angelo, surâde iarăşi. Aha, le vrei de-adevărat? Vino mai aproape şi-ţi spun unde le-am ascuns. Nu vreau s-audă Peppi şi soră-mea Iana. Se duc şi mi le fură.

Eu mă aplec şi mai mult peste feţişoara lui de ceară.

Fiul meu, Angelo. Sunt într-un săculeţ de pânză, peste o sută, aproape toate pline. Sunt sub patul unde doarme mama, pe partea ta. Este-o cărămidă ruptă care se ridică. Dedesubt este-o gaură. Le găseşti acolo.

Eu tac şi nu ştiu ce să spun.

Fiul meu, Angelo. Nici acum nu eşti mulţumit? Ţi le dau pe toate. Sunt frumoase şi rotunde. Inchipuie-ţi că signa[1] Mena, bătrâna care are pisica albă, voia să mi le plătească douăzeci la leu. Voia să-şi facă o halva. Da' eu nu i le-am dat.

I Termen de respect, dialectal, din it. *signora* „doamnă" echivalent în română „nană/ lele" (N.t.).

Vorbesc eu

în ziua în care muri se ridicase un vânt ce ducea pe sus fire de paie umede, frunze veştejite de rugi şi praf, şi le rotea pe străzile înfundate. Nevastă-mea şi sora-mea Pina închiseră balconul, căci bătea vântul în geamuri, se aşezară în jurul patului şi în penumbra camerei începură să-l jelească.

Nevastă-mea şi soră-mea Pina. Fiule, fiul meu iubit! Fiule, fiul meu iubit!

Se băteau pe piept cu ritm egal cu pumnii strânşi şi nu-şi ştergeau lacrimile ce le udau faţa şi pieptul. Afară veniseră vecinele cu părul întunecat strâns la spate şi de la una la alta, adăugaseră cuvintele lor vântului care la apus îngălbenea zidurile caselor şi răsturna pietrele pe drum.

Vecinele. Sfântă Maria Născătoare de Dumnezeu, roa- gă-te pentru noi, păcătoşii...

Eu trebui să fug la don Vincenzo tinichigiul, fiindcă medicul venit în grabă cu pasul lui tremurător de bătrân îmi ordonase un sicriu de zinc ca să nu înceapă aşa de repede putrezirea cadavrului.

Don Vincenzo stătea aşezat pe o bancă mică, îndoit de spate, şi lucra lângă cuptor în cămăruţa lui în care atârnau pânze de păianjen şi printre ale cărei crăpături dormeau liliecii înghesuiţi şi lugubri.

Don Vincenzo, când înţelese totul. Fir-ar să fie, don Pietro, ghinionul vă urmăreşte.

Mi se păru o frază de prisos şi atunci dorii cu putere ca toţi oamenii să fi dat cuvintelor o semnificaţie sacră prin care să exprime gândurile pure şi esenţiale, iar nu sentimentele goale şi sterpe pe care nu le au.

Eu. Cât mă costă, don Vincenzo?

Don Vincenzo. Păi, dragă don Pietro, la asta ne gândim dup-aceea. Cel puţin atât.

Insistai şi plătii.

Acasă veniseră deja tâmplarul şi cioclul care voiau să-mi fure corpul copilului meu. îl îmbrăcară cu costumul nou al fratelui său Peppi, căci nu ajunsesem încă să-i fac unul nou, şi un mănunchi de măghiran ce se usca, i-l puseră în mâinile ce străluceau ca de sticlă. îl sărutai de nenumărate ori pe obraji şi nu reuşeam să-mi iau ochii de pe corpul acela firav, ca frunzele trestiei, ce se cufunda în sicriul adânc, răspândind miros de clei. Părul frumos, negru, i se împrăştia pe căpşorul fără viaţă şi i se vedea cărarea albă. Dar lacrimile mă cotropesc şi şterg rândurile pe care le scriu şi nu ştiu să le opresc când mă gândesc la soarta băiatului meu Angelo. Vreau să las deoparte tocul acesta vechi care scârţâie şi nu

e în stare să coboare în străfundul gândurilor mele, şi vreau să mă duc să mă îmbăt de fum la Benseviti.

Nevastă-mea nu avu mult timp să se gândească la nenorocirea noastră căci avea alte griji cu ceilalţi copii care creşteau. Era Peppi, era Iana, era Antonia şi era Giovanni, născut de curând, care ţipa întruna. Leagănul lui era făcut din două sfori întinse peste patul nostru cu o bucată de stofă pătată şi spălăcită de vreme şi de urină. O sfoară atârna peste pat şi o foloseam ca să-l legănăm cu mişcări cadenţate în nopţile în care ţipetele lui ajungeau până în tavan. Ca prin vis auzeam un zgomot, dar încetul cu încetul mă trezeam cu o durere de nedescris, întrerupt fiind firul continuu legănător al somnului. O vedeam pe nevastă-mea aşezată pe pat, luminată abia pe şolduri şi în păr de la o lampă mică ce se acoperea de praf. Camera noastră e prima şi se intră pe o scară, plină de crăpături şi de mâzgăleli indescifrabile în mai multe locuri, pe care umezeala din iernile reci o împrăştie pe ziduri. înăuntru este un scrin cu picioarele şubrede, o oglindă şi patul nostru dublu umplut, cum e obiceiul şi nevoia la ţărani, cu

paie de orz pufos, fiindcă este muiat mai întâi în apă apoi uscat la soare şi adunat în mănunchiuri. E cam tare, puţin aspru, căci se mai nimereşte printre paie şi câte-o balegă uscată, scârţâie puţin sub greutatea noastră, dar totuşi e moale şi dulce ca şi cel de lână al lui don Gio- vannino, funcţionarul de la Primărie. Oricum, nevastă-mea îi întindea sânii trudiţi, dar încă tineri, lui Giovanni care sugea lacom din sfârc şi faţa roşie i se însenina, sub lumina slabă. Nu după mult timp auzeam scârţâitul leagănului care îşi proiecta umbra burtoasă încoace şi încolo şi vocea Măriei, nevasta-mea, tremurând de somn şi de oboseală.

Nevastă-mea. – Dormi, dormiiii şi fă naniii
de n-oi vrea să faci tu nani...

Un cântec monoton ca şi crestele munţilor din Mili- tello, repetat ca prin somn, şi dacă uneori are un accent de oboseală nimeni nu se poate preţui în noaptea în care se aude abia peste curţile scufundate în întuneric şi peste trupul plin de somn greu. Eu, odată trezit, nu mai reuşeam să adorm. Şi dacă voiam să mă gândesc la ceva, nu reuşeam, fiindcă ora nu era potrivită. Frânturi

de gânduri îmi treceau prin minte, dar nu
ştiam să le stăpânesc şi să le aşez în ordine
logică. Dintre toate gândurile mi se înfăţişa şi
mă tulbura cel mai tare gândul la băiatul meu
Angelo. Nu reuşeam să mă conving că murise,
în timp ce eu, maică-sa şi fraţii lui eram încă
pe lume. Şi nu-mi plăcea nici locul unde era
îngropat la cimitir. La dreapta faţă de mijlocul
cimitirului, coborând pe cărarea abruptă pe
care creşteau pietre ascuţite şi se duceau să
moară şerpii, tocmai sub stânca aridă fără
vegetaţie de care se agaţă liliecii. Nu
avusesem timp să-i lustruiesc lespedea aspră,
plină de pământ şi de frunze uscate de măslin
aduse de vânt de pe câmpurile din apropiere.
Alături, într-o grotă, închisă cu o portiţă
aproape ruptă, era osuarul. Acolo se adunau
osemintele săracilor care nu aveau bani să-şi
facă o urnă. Dar când peste opt ani îl vor
dezgropa pe fiul meu Angelo, asta nu se va-
ntâmpla desigur, chiar dac-ar fi să-mi vând
bucata de pământ de la Giummarra. Pentru
băiatul meu se va găsi un locşor printre
şirurile de urne ce răsar aproape de intrarea
în cimitir. Nu voi vedea desigur oasele lui în
grota aceea deşartă unde, de copil, vedeam
cum se târâie grase şi încete şopârlele
nocturne. Dar gândurile acestea se subţiau tot
mai mult pe măsură ce trecea timpul şi se
risipeau odată cu bătăile ceasului de la Santa

Maria. între timp, dimineaţa lumina balconul şi câte-un cocoş singuratic, din stradă, îşi scotea strigătul răsunător. Şi într-una dintre acele dimineţi de insomnie, mă trezisem şi mersesem în piaţă să povestesc cu alţii ca mine, ce căutau de lucru şi sperau în culesul măslinelor, în acel an deosebit de bogat şi norocos. Casele abia se vedeau şi în lumina cea dintâi a zilei îşi dezvăluiau formele strâmbe şi dărăpănate. în piaţă bătea vântul şi erau Ciccio Greco cu Battista, Fe- derico Bellino şi Peppi Margarone cu un fular de lână în jurul gîtului şi cu mâinile umflate de frig. Ne înghesu- irăm în spatele uşii de la cafeneaua încuiată încă şi întunecată, şi schimbarăm câteva vorbe.

Ciccio Greco. Anu' ăsta, dacă recolta de măsline va fi aşa cum se pare, nu rămânem fără muncă.

Battista, care era cizmar. Eu a trebuit să închid atelierul. Sunt mulţi cizmari şi puţini ţărani care merg cu încălţările la reparat.

Peppi Margarone. Dacă nu găsesc de lucru zilele astea, mă duc la Ramacca sau la Grammichele. Nevastă-mea e bolnavă de patru luni şi medicamentele costă o liră picătura.

între timp se ivise figura grăsană a lui don Michele, proprietarul teascului de pe Strada Mare. Adulmeca aerul care se dilata şi se albea, şi se apropia de noi legănându-se cadenţat.

Noi toţi, cu faţa luminoasă şi cu inima veselă. Bună ziua, patroane Michele. Bine-aţi venit, providenţa vă aduce!

Don Michele. Hei, băieţi, tocmai bine că v-am găsit!

Noi toţi, cu glas limpede. A-nceput deja culesul măslinelor, don Michele?

Don Michele. Este de lucru pentru toţi. Voi sunteţi toţi angajaţi. Pe lângă plată, vă dau şi macaroane, seara.

Ne luarăm după el cu glasurile bucuroase şi suirăm pe Strada Mare pe care coborau ţăranii, cu şalul pe spate şi cu măgarii cu prăjini lungi cu care se scutură ciorchinii de măsline. Trecurăm pe lângă atelierul meu întunecat, fără niciun zgomot de ace sau de cuvinte, dar eu eram vesel şi sprinten ca o vrabie şi îmi plăcu să văd aurora care de pe o grămadă de nori alburie şi împrăştiată peste tot îşi răspândea lumina peste strada umedă de la Rocca şi peste mormanul de gunoi ce se ridica în aer. în clădirea lui don Michele, pe jumătate întunecată, erau câteva prese de stors, aşezate în şir, cu găurile care miroseau a ulei puţin rânced şi stătut, iar pe fund o piatră de moară rotundă şi enormă care parcă ne sufoca. Era destul de largă încăperea, dar

încă cufundată în tăcere, cu pânze de păianjen lunguieţe, ce se rupeau pe feţele noastre, şi şoarecii maronii şi iuţi ca săgeata care ţâşneau, auzind zgomotul paşilor şi al glasurilor noastre, din lăzile de lemn îngrămădite în dosul porţii într-o învălmăşeală nemaipomenită.

Patronul Michele. Vedeţi ce dezordine e peste tot? Voi trebuie să curăţaţi şi să puneţi la loc totul. Lăzile să fie curăţate bine ca să putem pune măslinele înăuntru. La lucru, băieţi! Daţi-i zor!

Ciccio Greco, Federico Bellino şi eu. Când or veni ţăranii să aducă măslinele or să găsească totul în ordine, gata de muncă.

Ceilalţi. La muncă! Trăiască patroana noastră Santa Agrippina!

Din păcate, recolta de măsline nu e întotdeauna bogată prin părţile noastre. Trec patru, cinci sau chiar şase ani până când avem din nou un val de bunăstare pentru tot satul. Din cauza asta suntem nevoiţi să petrecem celelalte ierni îndureraţi şi vlăguiţi, prin piaţă şi pe străzile scufundate în lut şi în noroi.

Ţăranul cel puţin speră că va culege ceva, chiar dacă gerul şi grindina de multe ori îi zădărnicesc speranţa, dar noi, meşterii, ne consumăm fără să avem nimic de făcut şi plini de gânduri dintre cele mai negre. Vântul şi clopotele pun stăpânire pe sat şi ne istovesc şi unul şi altele. Primul se ridică de pe văile dimprejur ceţoase şi întunecate şi se caţără pe povârniş, inundând Mineo, şuierând pe acoperişuri de pe care smulge ţiglele ce se rostogolesc şi se sparg jos, în străzile pustii. Uneori însă se opreşte şi nu-i mai auzim urletul care, pentru săteni, înseamnă glasul sufletelor păcătoase, iar eu aş avea o senzaţie de linişte odihnitoare dacă clopotele cu sunetul lor lugubru nu s-ar împrăştia dintr-una din clopotniţele pe jumătate dărâmate şi gata să cadă şi nu ar îngropa satul într-o mare

de tristeţe şi de greaţă. Oricum anul acesta teascul lui don Michele dădu de mâncare multora. Soseam acolo dimineaţa cu pleoapele roşii de somn şi mâinile verzui de la frigul care se înteţea, şi lucram toată ziua. Ţăranii soseau cu animalele lucind de transpiraţie şi descărcau desagii plini. Legau măgarii şi catârii afară pe bătătură, în faţa clădirii, şi, câteodată, când era înghesuială, umpleau toată străduţa Capra, strâmtă, cu casele strâmbe, pe ale căror ziduri lumina de-abia ajungea. Animalele tropăiau, urinau, făcând bălţi care fumegau şi, uneori, când erau şi femele, încercau să le miroasă în timp ce penisurile li se îngroşau şi deveneau monstruoase în neagra lor scabrozitate. Ţăranii intrau înăuntru cu sacii şi cu desagii în spate şi cu feţele obosite de somn şi de munca ce le rupea măruntaiele.

Ţăranii. Patroane Michele, fir-ar a dracului, unde-s lăzile mele? Trimite-mi pe careva din oamenii dumitale.

Măslinele se revărsau din saci, săltând în lăzile ce-ntr-o clipită se umpleau. Erau netezi, verzui, cu dungi albăstrui, cu codiţa subţire şi umedă încă de sevă. Teascul era plin de miros de măsline, care se înmulţeau în fiecare zi îngrămădite peste tot. în spate, în semiîntuneric, un catâr cu urechile pleoştite şi botul lunguieţ se învârtea în jurul pietrei de moară făcând-o să se mişte cu ajutorul unei bârne groase. îl însufleţea Ciccio Greco cu un bici în mână pe care-l pocnea în aer. Nişte lămpi cu feştile de cârlţi, groase cât degetul, erau aşezate în punctele cele mai înalte sau în nişte nişe mici, săpate în pereţi, ca să dea lumină.

Ciccio Greco către catâr. Hai, hai! Numai leneşii dorm!

între timp, lumina zilei se strecura nesigură, tot mai slabă, stingându-se în spatele încăperii şi pe marginile pereţilor care coborau aproape sub pământ. Eu, Battista şi Peppi Margarone eram responsabili cu presa

de ulei. Umpleam cu măsline coşurile de nuiele şi împingeam cu nişte drugi de fier ce ieşeau în afară. Nu eram obişnuit cu munca aceea brută ce-ţi distrugea spatele şi braţele şi, în primele zile, mă întorceam acasă vlăguit. Nevastă-mea îmi zicea: «Mănâncă, mănâncă», iar eu întingeam câteva bucăţi de pâine în zeama de bob şi apoi mergeam la culcare, cu trupul rece şi distrus. Uneori nu reuşeam să adorm şi mă enerva fumul subţire şi uşor de jăratic din a doua cameră, unde nevastă-mea, sora-mea Pina şi copiii vorbeau în şoaptă. Atunci îmi plăcea să mă gândesc la dormitorul pe care aş fi vrut să mi-l fac, dac-aş fi avut noroc şi bani în viaţă.

Fantezie despre dormitor

îmbrăcat în pijama, închideam uşa cea mică ce se încastra puţin în zid. Camera era dreptunghiulară şi tavanul era înalt doi metri şi jumătate. Inginerii protestaseră zicând că era inestetic şi neigienic, dar când eu zisesem: «îl vreau aşa», îşi potriviseră ochelarii şi dispăruseră. Pereţii erau acoperiţi cu catifea de un roşu-închis, groasă de treizeci de centimetri, iar când o atingeam cu mâna

mi se părea că ating sexul unei fete de douăzeci de ani. Inginerii drepţi, cu umerii nemişcaţi, îmi ziceau: «Porcule», dar eu îi ştergeam cu mâna. Camera mea n-avea balcon, era numai schiţat cu trei linii negre. Nu era nici- un tablou sau alte decoraţiuni pe pereţi. Patul era un divan acoperit cu aceeaşi catifea roşie cu picioarele lăcuite, în care se reflecta tot ceea ce gândeam. Singura mobilă era o măsuţă neagră fără un fir de praf, cu o vază subţire a cărei deschidere nu era ca a celorlalte. în ea nu era nimic, nici măcar o floare roşie. Pe măsuţă apărea din când în când câte o carte. în camera mea nu pătrundea niciun zgomot şi dacă, din întâmplare, s-ar fi auzit crescând chiar şi un fir de iarbă, i-aş fi condamnat pe ingineri să rămână nemişcaţi şi să se micşoreze cât să intre într-o ramă de zece centimetri.

însă închipuirile acestea se topeau în somnul care venea cu aripi greoaie şi mă arunca într-un subteran de neînţeles. Din fericire mă obişnui cu munca aceea grea şi de-acum mă simţeam aproape uşurat când, împreună cu Battista şi Peppi Margarone şi mulţi alţii, uneori, în gălăgia dinăuntru,

înălţăm glasurile ca să dăm mai multă putere barelor de la presă.

Eu, Battista, Peppi Margarone şi ceilalţi. *Heei!... Heei!*

Uleiul aluneca din storcător şi în picături ca aurul se aduna în mici bălţi cimentate şi rotunde. Federico Belli- no, Turi Pitre, Antonio Carcn şi alţii, cu vase de tablă, adunau uleiul şi-l vărsau într-o troacă mare unde înota uşor, frumos colorat. Pentru noi toţi momentul cel mai bun sosea târziu, când don Michele, cu slugile lui, ne trimitea castroane enorme de macaroane cu ulei, piper şi caşcaval. Ne aşezam în jurul mâncării şi, câte patru, cu furculiţe şchioape şi foarte vechi, pescuiam din farfuria în care spaghetele se răsuceau şi sclipeau sub lumina lămpilor cu ulei.

Toţi împreună. Bucătăresele lui don Michele ştiu să facă macaroanele! Parcă le-ar face cu buzele lor!

încercam să glumim, dar nu reuşeam aproape niciodată, fiindcă oasele ne erau grele şi gândurile felurite ne absorbeau şi deseori ne făceau să fim absenţi. între timp ploua furios şi auzeam răpăiala pe acoperiş.

Dacă cineva deschidea puţin uşa, un val de aer umed ne izbea şi risipea căldura dinăuntru.

Noi toţi. Pentru numele lui Dumnezeu, închide! E o vreme să nu scoţi nici câinii din casă!

Clopotul de la Santa Maria bătea două ceasuri de la asfinţitul soarelui şi sunetul lui era slab şi lugubru ca de înmormântare.

Clopotul de la Santa Maria. *Don, don!*

Parcă nu mai voia să termine şi, împreună cu ploaia, despărţea Mineo de restul lumii.

Battista, ori de câte ori îl auzea. Fir-ar să fie! Tocmai când mănânc! Parc-ar trece cu mortul pe stradă.

Şi într-adevăr parcă trecuseră morţii pe străzi când, după miezul nopţii, ne întorceam acasă. Nu era nimeni prin sat, cele câteva lampioane erau învăluite în ceaţă, iar noi treceam printre pârâiaşele de apă ce gâlgâiau ducând cu ele paie şi balegă. între timp era tot mai puţin de lucru şi, pe la sfârşitul lui decembrie, într-o seară în care vântul bătea furios la uşă şi urlând sărea pe acoperişuri, veni patronul Michele cu capul băgat în gulerul paltonului şi salutându-ne cu faţa voioasă şi roşie ne zise.

Patronul Michele. Băieţi, avem ultimele lăzi de măsline. Mâine am terminat lucrul cu

toţii. Veniţi pe la mine pe-acasă în zilele astea să facem socotelile.

Cu banii pe care-i câştigai în iarna aceea nemaipomenită, le cumpărai pantofi lui Peppi, Ianei şi Antoniei şi reparai acoperişul de la camera lor. Ca toate acoperişurile din Mineo, deosebite de cele ale boiernaci- lor şi ale câte unui ţăran bogat, al nostru era făcut din trestii împletite şi legate cu sfoară, lipite între ele cu ghipsul care atârna în mici stalactite de culoare alb-mur- dar. Era înclinat prea mult, aşa încât înspre balcon îl atingeam cu mâinile. De grinzile de lemn brut şi masiv care-l susţineau, legasem două bastoane înnegrite de-acum, pe care, de mulţi ani, agăţam, toamna, rodiile. Ni le aducea arendaşul, de la Giummarra, într-un coş acoperit de paie sau într-o ladă, când era an bogat în rodii. Pe cele mai mici şi coapte le dădeam copiilor care muşcau din ele rupând coaja gălbuie de sub care boabele dese, dar spălăcite, picurau un suc dulceag şi lipicios. Restul le agăţam de grinzi şi când, în lunile de iarnă, n-aveam ce mânca, le priveam cum se leagănă cu frunzuliţele uscate, de un roşu-aprins ce ne făcea poftă. Dar de doi ani

acoperişul, prin diferite crăpături, lăsa să intre ploaia şi să putrezească rodiile. Ploaia venea pe neaşteptate din munţii vecini şi dansa pe ţigle cu un zgomot surd şi şuiera pe ferestrele de la balconul ce se întuneca şi pe care aluneca lumina. Trestiile de pe acoperiş se umezeau, se lungeau şi făceau să strălucească pe ele stropii care, condensându-se, cădeau pe podele picurând la infinit.

Stropii de ploaie. *Ti, ti, ti.*

Peste zi încercam să oprim ploaia cu castroane, cratiţe şi oale de noapte care răsunau ciudat, dar noaptea totul prindea o altă formă şi-i speria pe copii.

Copiii. Tată, plouă!

De obicei este plăcut să stai în pat la căldura făcută cu răbdare cu corpul şi cu răsuflarea, când plouă şi e iarnă şi frig. Dar de această mică plăcere eu n-aveam parte aproape niciodată, fiindcă trebuia să mă ridic

şi, zgribulit, să trec prin bălţile formate deja în mijlocul camerei, când ne trezeam. Aprindeam lampa cu petrol care lumina cu greu şi luam măsuri cum puteam, împreună cu soră-mea Pina şi cu nevastă-mea, care avea buzele somnoroase şi părul răvăşit pe umeri. Copiii mei aşezaţi în pat, unul lângă altul, cu bluzele peticite şi găurite, ne arătau, cu braţele întinse, punctele în care stropii se fărâmiţau şi se ridicau într-un praf umed.

Fiii mei. Acolo, tati, acolo!

Pina, frecându-se la ochi. Numai asta ne mai lipsea noaptea, chin de la Dumnezeu!

Eu. Suntem într-un lac de apă. Mai rău ca afară.

între timp ploaia se înteţea, ne dădeam seama după clinchetele vaselor împrăştiate

prin cameră ca să adune apa. Clopotul suna miezul nopţii şi, rupând firele de ploaie, venea să bată la fiecare uşă din satul care plutea printre nori. Copiii mei, când auzeau sunetul acela sumbru, se speriau şi vorbeau în şoaptă, în patul umed.

Copiii. E glasul spiritelor rele ce umblă prin noapte.

Nu ştiu de ce, dar îmi plăcea să-mi fie frică şi mie şi să mă simt copil şi, cu urechile ciulite, să aud zgomotele ciudate răsărind în jurul casei. întindeam o mână peste şoldul cald şi moale al nevestei mele, care dormea tăcută, şi mă simţeam încurajat de atingerea aceea clandestină care îmi aprindea simţurile. Dar încet-încet simţurile mă abandonau şi urmăream o fantezie ce se ivea în mintea mea odată cu ploaia.

Fantezia ploii

Vorbe sceu

Eu, prinţul don Pietro, într-o noapte vijelioasă din 1720, călătoream în trăsura mea plină de perne şi de parfumuri orientale. Pe fereastră se vedea figura greoaie a lui Giovanni, vizitiul, care se lupta cu ploaia grozavă sus pe capră. Cei patru cai suflau aer cald din nări şi tropăiau pe strada abruptă de munte. Zurgălăii abia se auzeau, iar eu, privind afară în întuneric, aţipeam legănat de mersul trăsurii lungi şi somptuoase.

Când mă trezeam, ploua fără măsură şi lângă mine, înconjurată de îngeraşi de aur înaripaţi, se afla Madonna Piumino, cea mai frumoasă creatură de pe vremea aceea, cu perucă albă. Mă închinam surâzând, dar Giovanni, vizitiul, cu mâna lui rea, mă transforma într-un corb care zbura prin ploaie, înfrigurat. Cu noua mea înfăţişare, treceam dincolo de norii peste care mergeam ca pe un covor gri şi adânc. Nişte stele mari cât candelabrele din biserică sclipeau în jurul meu. Zburam vertical spre cerul ca de cristal, cu o viteză fără seamăn. Pământul, maiestuos, se învârtea în jurul axei sale cu o încetineală egală şi ritmică, arătându-se ca un munte burtos, plin de turle ascuţite şi întunecate. Nu reuşeam să o văd toată şi îmi era teamă pentru Madonna Piumino, închisă într-o trăsură care se cocoţa pe o stâncă de unde ar fi

putut să cadă şi să alunece în gol. între timp, eram prins în râul de aer, care se rostogolea cu un zgomot asurzitor în jurul pământului şi simţeam o apăsare pe aripi, care, dintr-odată, se deschideau într-un zbor ameţitor. Nu ştiu cum, mă trezeam într-o stea de gheaţă. Giovanni se deznodase şi ca un arc se lungise până la mine. în timp ce dădea cu piciorul în Pământul de care nu mai avea nevoie ca să se sprijine şi care se spărgea în bucăţi, căzând, începea să râdă cu un hohot zguduitor care făcea să se clatine ca un bulgăre de ghips steaua în care eram înfipt.

Nu ştiu dacă fac bine transcriind câte-o fantezie care, uneori, când mi-o amintesc, parcă îmi aparţine ca o amintire adevărată şi îndepărtată, trăită într-o copilărie fabuloasă şi străveche. Dar orice individ, când scrie, nu este mereu acelaşi, ci leagă în mod necesar firul povestirii sale de diverse stări exterioare, cum ar fi zgomotul, frigul, căldura şi de diverse stări interioare, cum ar fi micile satisfacţii avute, neliniştile care-l tulbură şi, în sfârşit, de fiziologia organelor interne, cum ar fi intestinele, ficatul, vezica şi penisul. Pe deasupra, un croitor amărât ca mine, care trăieşte iarna ca pe un răgaz de necrezut şi, în mizeria care-l năpădeşte şi-l zdrobeşte, nu poate să nu se lase în voia himerelor celor mai

Vorbesc eu

ciudate şi mai copilăreşti în satul ăsta părăsit în care există doar străzi pline de noroi şi de murdărie şi case vechi care se crapă, în timp ce înăuntru trăiesc ţăranii laolaltă cu măgarii şi cu găinile.

Câteva cuvinte despre nunta surorii mele Pina care nu s-a mai făcut

Sora mea Pina e mult mai mare decât mine. Când eram mic, ei îi plăcea să-mi coasă hainele şi să scrie numele meu pe un ou, când punea cloşca, ca să am un puişor frumos. Mi-o amintesc surâzând alături de coşul de clocit acoperit de ciurul din care ieşea câte un fir de paie şi respiraţia găinii.

Soră-mea Pina, cu o claie de păr creţ. O să-ţi iasă o puicuţă cu gâtul golaş. O să facă ouă pentru stăpânaşul ei şi toţi vecinii or să te invidieze.

Pe atunci se zicea că era o fată frumoasă, care ar fi avut o căsătorie minunată, dacă taică-meu şi maică-mea ar fi avut noroc să-i facă zestre bogată. O altă soră murise înainte de a mă naşte eu şi aşa rămăsese numai ea. Numai că mai multe

nenorociri se abătură pe neaşteptate, zădărnicind propunerile de căsătorie făcute de unii ţărani tineri şi chiar şi de meşteri. Nu pot să uit de Ciccio Incarbone care ardea de dorinţă zi şi noapte în jurul casei noastre şi, când mă vedea, mă mângâia pe obraji şi-mi susura la ureche, dând din mâinile mari: «Oh, îngerul meu, dac-ai putea tu să-mi faci minunea asta!» Un an mai târziu însă trebui să plece în America să caute acolo de lucru, deoarece o nenorocire îl lăsase sărac lipit pământului cu toată familia. Taică-meu, tocmai lui care venise la noi acasă cu şapca în mână şi tras la faţă, îi răspunsese hotărât.

Taică-meu, ridicând vocea. Eu nu-mi dau fata după un muritor de foame. Oala cu două lemne verzi nu fierbe. Du-te mai bine în America. Dumnezeu te-o ajuta şi-o să-ţi faci o familie acolo.

Dar anii trecură şi nici nouă nu ne merse mai bine. Soră-mea Pina nu mai fu considerată fată de măritat şi nu mai vru să piardă vremea cosându-şi rochii noi şi

pieptănându-şi îndelung părul ce se înăsprea, în faţa oglinzii.

De-acum se hotărâse să stea cu mine şi să fie de folos cum putea mai bine acasă la noi. însă acum cinci ani, când sora mea avea patruzeci de ani, veni pe la mine, în atelierul din Strada Mare, Turi şchiopul care era peţitor şi se zbătea să nu moară de foame cum putea şi el mai bine. Eu croiam o pereche de pantaloni pentru un ţăran. Era în februarie. Luigi nu era, şi vântul făcea vîrtejeuri pe străzi transportând, în mici conuri de aer, pământ negricios şi gunoaie.

Turi şchiopul. Dragă meştere, de data asta facem nunta. Eu vreau să fiu martor, duc şi lumânarea aprinsă.

înţelesei vag despre ce era vorba, dar nu spusei nici- un cuvânt şi-i dădui înainte cu

acul în stofa rezistentă şi închisă la culoare, aşteptând ca peţitorul să mă lămurească.

Turi şchiopul, fără să se sperie de tăcerea mea. *Nu* vreau să vă jignesc, meştere, dar familia e bună. Dacă ştim să lucrăm cum trebuie, totul va fi bine.

Eu, scurt. *Cine e?*

Turi şchiopul. Vă spun că e strada cea bună. Dacă în trecut don Napoleone a fost puţin aiurit, acuma are patruzeci şi nouă de ani şi multe bunuri sub soare.

Vorbii cu sora-mea despre asta, încurcat şi roşu de ruşine, şi ea nu zise nimic, nici da, nici ba, privindu-şi mâinile îngălbenite şi aspre, şi mersei la don Napoleone care locuia pe la Sant'Agrippina, împreună cu o soră a lui, pe o străduţă cu pietricele, pe unde vântul intra în rafale, ridicând noroaiele şi frunzele uscate de muri. Abia ce pusei mâna pe clanţa de la poarta vopsită în roşu, cu treptele de la intrare lustruite în marmură, şi înţelesei că totul s-a dus de râpă. Mă întâmpină donna Peppina, soră-sa, în camera ei.

Donna Peppina. Intraţi, intraţi! Bine aţi venit, Domnul să vă binecuvânteze!

Patul său, lângă fereastra pe care se vedea griul după- amiezii, era din fier forjat, curăţat cu ulei şi oţet, cu un înger gol pe jumătate imprimat pe spătar. Vizavi de uşa de la intrare era un mic altar cu o poză chinuită a unei sfinte pe care n-o recunoscui, mai multe lumânări ce ieşeau din pahare de tinichea şi un buchet decolorat de flori artificiale. îmi amintii că femeia aceea era o fanatică bigotă care frecventa de dimineaţa până seara biserica şi sacristia părintelui Cianci, cu care se pare că ar fi avut legături nu prea bune.

Donna Peppina. Frate-meu azi e cam răcit. Aşteptaţi să-i spun că aţi venit.

Don Napoleone stătea într-un pat dublu, cu gâtul gros ca de taur şi burta mare şi rotundă ce împingea păturile făcând un arc enorm.

Don Napoleone, cu un surâs vesel. *Intraţi, meştere.*

între scândura patului şi un scaun de nuiele, era pus un baston pe care atârnau perechi de cârnaţi ce se înnegreau şi se uscau, emanând un miros puţin acru de sudoare şi de carne tocată. Mă invitară să m-aşez pe un fotoliu micuţ verde care avea la picioare un covor cu flori, şi băgai de seamă că nu se potriveau cu restul mobilei vechi şi prăfuite şi cu lespezile obişnuite, de lut, de pe jos.

Don Napoleone, pe un ton arogant. Peppina, adu ceva dulce. Trebuie să ne-ndulcim gura înainte să încheiem afaceri.

Tava pe care aduse nişte prăjituri mici, tari, fără nici- un gust, acoperite cu un şervet brodat, era ruginită pe la colţuri şi plină de praf. Don Napoleone se aşezase pe pat, sprijinindu-se de un teanc de perne şi aranjându-şi bluza pe pieptul pe care se observau mamelele roz lăsate, iar eu, ronţăind răbdător câte-o prăjitură, priveam pe balcon la stâncile aride şi crăpate de la Mura Salemi şi la mormanul de gunoi ce ocupa tot locul, brăzdat şi răscolit de un vânt aspru, rece şi şuierător.

Dorm a Peppina, serioasă-serioasă. Mâncaţi, fără ruşine, oricum peste puţin timp vom fi rude, dacă o vrea Madonna del Carmine.

însă totul eşuă, aşa cum mă aşteptam, fiindcă înţelegerea cu don Napoleone era greu de acceptat şi nu era tocmai cinstită pentru soră-mea şi pentru mine.

Dar mai bine să pun punct în ceea ce mă priveşte pe mine în povestire. Simt că dacă aş mai scrie m-aş supăra, poate chiar mai mult decât atunci când s-au întâmplat lucrurile. Am treizeci şi doi de ani şi nu mai văd nicio scăpare. Voi suferi de foame şi voi trăi în mizerie anii ce vor veni. Ar trebui să închei cu un final frumos, ca într-o adevărată povestire, dar nu pot când mă gândesc la soarta mea şi la cea a surorii mele Pina.

VORBEŞTE SORA MEA PINA

Copilăria mea şi sora mea Iana

Frate-meu crede că şi eu am fanteziile lui stranii şi anii lui tineri. În schimb, în casă este mereu ceva de lucru şi iarna sunt în fiecare zi multe mărunţişuri de făcut. Din fericire, seara, când ne aşezăm în jurul vasului cu jăratic şi întindem mâinile peste tăciunii ce se înroşesc şi se desfac în fulgi de cenuşă, este plăcut să povesteşti câte ceva. Mie însă îmi place să le spun poveşti nepoţeilor mei care mă privesc cu ochii nemişcaţi şi cu fruntea albă, când încruntată, când descreţită, în timp ce ascultă diversele întâmplări. Nu-mi place să mă întorc cu amintirile în trecutul care se spălăceşte. E ca

o carte veche şi urâtă închisă, mucegăită de-acum şi îngropată într-un pod unde nu mai merge nimeni. Cine scrie mai crede încă în ceea ce aşterne pe hârtie. Fiecare cuvânt, fiecare gând, fiecare întâmplare pentru el are o însemnătate deosebită. Eu am ajuns la patruzeci şi cinci de ani şi ştiu că totul vine şi trece, ca sărbătoarea de Sant' Agrippina. Şi apoi suferinţele mele vreau să le ţin pentru mine, tăinuite, şi nu ştiu dacă voi şti să le spun şi să le descriu una câte una. Printre altele, zilele astea, nepotul meu Giovanni e bolnav şi sunt îngrijorată şi preocupată. Era aşa de bine şi-mi plăcea să-l văd alergând cu picioarele lui ca un cerc, dând din mâinile cam palide şi subţiri.

Giovatmi. Mătuşă Pina, mătuşă Pina, aşa-i că fug mai tare decât Peppi, care are unşpe ani?

Dar lunea trecută începu să tuşească şi noaptea pieptul parcă i se despica, iar febra îi înroşi pomeţii şi urechile, îi spusesem lui frate-meu că ar fi fost mai bine să chemăm

doctorul, căci bolile de copii se puteau complica cu uşurinţă. în lunile astea el nu are de lucru şi pentru orice lucru cât de mic se înfurie şi înjură.

Frate-meu. Ar fi vai de capul nostru dacă de fiecare dată pentru o tuse am chema doctorul. îţi mănâncă banii de pe o casă şi nu rezolvă nimic.

Giovanni, pe zi ce trecea, se făcea ca pământul moale şi respira şuierând ca vântul care coteşte pe la noi prin curte. Medicul veni cu cravată nouă şi parfumat nevoie mare şi băgă o coadă de furculiţă în gâtul băiatului.

Medicul, foarte grav. E difterie, dintre cele mai puternice. Fără ser, băiatul moare.

Croitorul de pe Strada Mare

Am avut noroc că s-a îndreptat şi acum mănâncă tăiţei cu supă de salată şi glumeşte cu frăţiorii lui.

Giovatmi. Dacă mă fac bine şi nu mor ca Angelo, vă arăt eu că fug mai tare decât toţi.

Un smoc de păr de culoare arămie îi alunecă pe fruntea albă ca ceara şi o roşeaţă uşoară i se aprinse în obraz. Acum dorm mai liniştită şi răsuflarea nepoţilor mei care dorm lângă mine, într-un pat vechi care fusese al tatălui meu, e dulce în ceasurile negre ale nopţii pline de ploaie şi de clopote. Şi m-am hotărât să-i povestesc lui frate-meu câte ceva din vremurile trecute când la Mineo încă nu aveam curent electric şi canalizare. Şi-l amintea şi el pe don Turiddu Montemagno care avea atelierul pe urcuşul de la Sant'Agrippina, într-o cămăruţă pe jumătate întunecată, unde erau aşezate frumos, în ordine, ulcioarele din Lentini în care apa se păstra proaspătă şi rece ca gheaţa, farfuriile de lut galben şi oalele de noapte din lut ars făcute la Caltagirone. O dată pe an fiecare

familie era nevoită să-şi cumpere o oală de noapte pentru nevoile personale pe care o ţineau ascunsă sub pat. Copilăria mea a fost plină de vasele acestea ciudate. Mă jucam rar cu prietenele de pe stradă. Asta se întâmpla când taică-meu şi maică-mea mergeau singuri la câmp, lăsându-mă acasă. Eram o fată slabă, spălăcită, cu părul negru strâns la spate. Angelina, fata lui tanti Carmela, mă striga din grajdul în care locuia cu familia şi cu măgarul.

Angelina. Coboară Pina, am pregătit păpuşile să ne jucăm.

Găseam două pietre lunguieţe şi lustruite acoperite de zdrenţe colorate. O lua ea pe cea mai mare şi o legăna pe braţe, cântând un vechi cântec de leagăn şi dându-şi aere de femeie împlinită şi grijulie. Eu făceam la fel şi petreceam aşa mult timp pe treapta hrubei în care locuia, care mirosea a balegă şi a lemn proaspăt. Pe vremea aceea trebuia să mătur în toate camerele cu o mătură mare în care mă împiedicam şi apoi trebuia să aprind focul, să pun la fiert oala pentru mazăre şi s-o

adorm pe soră-mea Iana care pe atunci era mică şi plângea întruna. Taică-meu şi maică-mea se întorceau seara târziu de la câmp, obosiţi, cu mâinile umflate şi traşi la faţă. Apoi, la două ceasuri de la asfinţit, începea lucrul meu cu oalele de noapte. A lui bunicu-meu Peppi, a mătuşii mele Berta, a noastră. Treaba asta o făceam mai ales noi, fetele. Ţâşneam de pe străduţele întunecate, ascunse într-un şal gri, şi, fără să ne spunem nimic, ne îndreptam către povârnişul de la Mura cu vasele la subsuoară. Acolo era o stâncă cu tot felul de cocoaşe şi de gropi, plină de câini scheletici şi înfometaţi şi de muşte care, în zilele călduroase, se ridicau în nori deşi. Continua cu un coborâş bolovănos şi roşiatic de la urzicile joase ce se uscau. în aer era o duhoare puternică ce te ardea la nări şi se simţea de la ultimele case. Noi, fetele, goleam oalele şi murdăria în pârâiaşele fluide care coborau pe coamă. La început nu ne plăcea să facem treaba asta, dar apoi ne obişnuiam şi nu mai ziceam nimic. Prin noapte păream nişte fiinţe ciudate condamnate la munca aceea neagră. Cine trecea însă în arşiţa verii prin locul acela vedea o mare gălbuie de murdărie întinzându-se în valuri multe ce se răsuceau şi se uscau. Din fericire, azi, toate acestea nu mai există şi fetele fac lucruri mai uşoare. Copilăria mea nu se sfârşeşte aici şi

trebuie să amintesc şi de râul Fiumecaldo şi de spălătorese. Pe atunci era apă puţină şi în lunile arzătoare, când cisternele secau, lăsând pe fund un strat păstos şi puturos ce se lipea de găleată, tot satul pleca la Nunziata unde era o fântână ce izvora din munte. Mergeau măgari, catâri, băieţi desculţi, oameni murdari şi toţi îşi duceau ulcelele care clincăiau în coşuri şi în spinările celor care mergeau pe jos. Era un du-te-vino continuu ce se termina la apusul prăfuit şi ceţos care ardea vârfurile munţilor. Murmurau întruna, băieţii se văicăreau, animalele tropăiau, oamenii schimbau rar câte o vorbă prin câmpurile galbene ca o mirişte.

Murmurul tuturor. *Uh! uh! uh!*

Taică-meu mergea la Nunziata de două ori pe săptămână cu două ulcioare o dată, pe care le păstram unul peste altul în a doua cameră, lângă sacul de grâu. Eu cu maică-mea trebuia să folosim apa cu băgare de seamă şi de cele mai multe ori trebuia să ne clătim pe mâini sau să clătim lucrurile mai groase de două-trei ori în aceeaşi apă ce se-nnegrea şi puţea. Am fi putut s-o cumpărăm de la

căruţaşii care-o vindeau cu ulceaua, trecând pe străzi şi strigând cu glasul răguşit.

Căruţaşii. Vindem apă! Cine doreşte să cumpere! Vindem apă!

Dar nu aveam bani şi taică-meu câştiga foarte puţin, căci în tinereţe lucra cu ziua la Castelluccio, la Prinţ, un pământ nisipos şi neroditor, la trei ore de mers pe jos din sat. Numai boiernacilor nu le lipsea apa, aşa încât se spălau de trei ori pe zi pe mâini şi o dată la cincisprezece zile se îmbăiau într-o cadă uriaşă de teracotă, unde se puteau întinde cu totul. Ca să spăl albiturile, când maică-mea nu era acasă şi mergea cu taică-meu la Castelluccio la secerat şi la treierat grâul care nu se mai termina, eu trebuia să merg la Fiumecaldo cu spălătoresele care îşi pregătiseră cu o zi înainte grămezile de cearşafuri, de cămăşi, de cuverturi, de prin vecini şi de pe la meşteri. Mă trezeau în zori, înainte ca lumina să fi albit zidurile, iar eu cu bocceaua subsuoară trebuia să mă iau după ele pe cărarea întortocheată ce cobora la vale.

Era mult de mers şi mie-mi venea să plâng şi să mă-ntorc acasă, dar spălătoresele, mergând drepte cu legăturile pe capetele prăfuite, îmi strigau: «Hai mai repede, leneşo! Nu dormi, că se face târziu!» Mi-era teamă să rămân în urmă şi iuţeam pasul printre stâncile ce se îngălbeneau de pietre şi de scaieţi spinoşi. Glasul torentului se auzea ca un gâlgâit prietenos aducând răcoarea ce-mi îndulcea obrajii şi făcea să-mi crească inima de bucurie.

Glasul torentidui. Pina, sunt aici! Pina, sunt aici!

Râuşorul curgea pe un teren bolovănos pe care câte-un fir de iarbă şi câte-un barba-ursului creşteau rari şi se ofileau sub arşiţa soarelui. Ne opream chiar aici şi, aplecate şi desculţe, băteam rufele pe lespezile lustruite ce-ţi ardeau mîinile. Pe la amiază întindeam rufele pe stâncile din jur şi apoi ne adăposteam într-o grotă unde creşteau tufe de capere şi nişte şopârle mari şi verzi se ţârâiau şi se agăţau peste găuri întunecate. Signa

Croitorul de pe Strada Mare

Ciccia, o femeie cu umeri laţi şi cu sâni mari, după ce-şi termina de mâncat pâinea cu ceapă, ne povestea că în văgăuna aceea locuiau spiritele.

Signa Ciccia, ştergându-se pe buze cu dosul palmei. Eu le-am văzut cu ochii mei. Eram încă tânără şi mă căsătorisem de câţiva ani. În ziua aia plouase şi a trebuit să aştept să se usuce rufele. Se întunecase şi nu mai trecea niciun ţăran, câte-un câine lătra prin munţii de la Camuti de parc-ar fi vrut să-mi spună: «Fugi, fugi». îmi făceam întruna cruce în timp ce adunam într-o boccea rufele încă umede. Dintr-odată auzii în peştera asta un sunet de viori dulce şi văzui o lumină puternică. Auzeam paşii celor care dansau uşor şi o voce mieroasă mă chema: «Vino, Ciccia. Vino, că o să-ţi găseşti norocul». Eu fugii cu inima să-mi spargă pieptul şi o lună nu mai vrusei să mă întorc la Fiumecaldo.

Auzind povestea, simţeam că mă trec fiori reci pe spate şi abia aşteptam să mă întorc acasă, cu lampa pe masă şi cu taică-

meu şi maică-mea alături. în acea perioadă lucrau din greu la Castelluccio şi se întorceau de tot pe la începutul lui august când soarele crăpa pietrele şi ne pregăteam de sărbătoare. Erau uscaţi, arşi pe umeri şi aduceau câţiva saci cu grâu şi câteva coşuri cu spice pe care le băteau în bătătură cu o prăjină ce răsuna tare şi descojea boabele uscate, fără sevă. Banii (bănuţi de aramă cu efigia încruntată şi bărboasă a lui Vittorio Emanuele) îi ţinea taică-meu într-o batistă roşie înnodată la colţuri. Maică-mea îi număra în palmă şi-i săruta, făcându-i să răsune.

Maică-mea, către mine. Sunt bani câştigaţi cu sudoarea frunţii, copila mea. Trebuie să-i chivernisim, căci alţii n-avem.

în zilele acelea nu erau multe de făcut la Mineo şi eu aşteptam sărbătoarea de Sant'Agrippina, despre care vorbeam des cu Angelina la mine în grajd, la răcoare, unde zburau tăuni mari ce se lipeau de rochii. Sărbătoarea sosea cu vânzătorul de halva din Vizzini, care îşi punea taraba în mijlocul pieţei

şi aşeza pe masă pipe roşii de zahăr, halvaua de năut şi seminţele de dovleac. Eu şi multe alte fete ne opream în faţa tarabei şi ne învârteam în jurul ei atrase de bunătăţile care ne făceau cu ochiul. Am fi vrut să furăm pe ascuns câte un pumn de seminţe ori o bucăţică de halva, dar un câine numai oase lătra la noi cu o voce slabă, de sub taraba unde era legat şi unde dormea cu vânzătorul şi cu nevastă-sa. Câteodată trecea popa Terri, un preot bătrân cu o cocoaşă mare de-i trecea peste cap, şi ne trăgea de urechi.

Preotul Terri. Drăcoaice mici, de ce vreţi să furaţi ce nu e al vostru? Veniţi să vă rugaţi lui Dumnezeu mai degrabă!

Noaptea, când cânta fanfara îmbrăcată toată în alb şi cei mari aşteptau focul moriştilor de vânt pe care don Giacomo caltagironezul le ridica pe stâlpi subţiri lungi, noi, fetele, adormeam pe treptele bisericii de la Collegio cu mâinile somnoroase şi o bucată de pâine în poalele fustei. Ne trăgeau de păr şi ne împingeau, trezindu-ne, flăcăii cu

beretele pe urechi şi cu o rămurică de măslin la reverul hainei, când moriştile, rotindu-se, împroşcau un praf în mii de culori şi un fum acru de sulf ce ne sufoca şi acoperea casele din piaţă.

Tinerii, râzând. Treziţi-vă, proastelor! De ce mai trăiţi pe lume? Uitaţi-vă la jocul de foc!

în anii aceia, printre altele, se născu frate-meu, într-o noapte în care fu mare îmbulzeală şi strigăte la mine acasă. Ziua următoare maică-mea mi-l arătă în scutecele albe, dar avea o faţă moale şi roşie şi mi se păru urât.

Maică-mea. E frăţiorul tău. Nu vezi ce frumos e?

Croitorul de pe Strada Mare

Eram dădaca lui şi la început plângeam fiindcă Pietro mă uda pe mâini cu pipi şi nu mă mai puteam juca cu Angelina. Apoi mă ataşai de fratele meu care se făcea pe zi ce trecea roz şi rotunjor şi surâdea cu guriţa lui fără dinţi. în după-amiezile înăbuşitoare şi noaptea stăteam tot lângă el fiindcă mi-era frică să nu mi-l schimbe spiritele rele. Acestea ies într-adevăr pe la ceasuri târzii, când nu este nimeni, şi pot să umble nestingherite pe ziduri şi să intre prin crăpăturile porţilor şi ale balcoanelor în casele noastre. Nu le poţi vedea niciodată, dar le place să schimbe copiii frumoşi cu cei urâţi şi să-i paralizeze şi să-i omoare pe oamenii care dorm. Mai ales mi-era teamă fiindcă, în trecut, străbunicilor mei li se întâmplaseră multe nenorociri din cauza lor, căci se ascundeau la noi acasă în crăpăturile pereţilor şi se împrăştiau prin aer. într-adevăr maică-mea, când era tânără, într-o noapte când nu putea dormi şi se simţea înconjurată de un aer apăsător, auzise răsunând, în camera unde era cuptorul, râsete limpezi ca un răpăit de ploaie. Şi eu de mică auzeam ca un sunet de cloşcă care-şi strigă puii tot din camera aceea şi mergând să văd, nevinovată, fără să ştiu nimic despre pericolul ce mă pândea, văzusem mulţi puişori mici cu puf de aur, subţiindu-se şi dispărând în cenuşă. Spiritele rele se arătau mereu sub

alte forme şi împotriva lor apa sfinţită aruncată de preot şi cuvintele încâlcite şi amestecate ale femeilor care ştiu făcăturile n-au nicio putere. Oricum fratele meu creştea şi la patru ani se juca fugărind pisica gri, care sărea de pe un scaun pe altul, sau călărind un băţ de trestie pe care-l târâia pe jos lăsând urme roşii pe lespezi. Râdea şi-i tresărea ciuful roşiatic de păr când îl loveam uşor pe umeri, cu mâna închisă, şi apoi deschideam câteva degete ca să ghicească câte erau.

Pietro, cu ochii luminoşi. *Trei! Trei!*

Eu, surâzând. *Nu.*

Şi repetam o ghicitoare stranie pe care o moştenim din tată-n fiu şi nu mai ştim exact ce înseamnă.

Ghicitoare Şi de-oi zice altceva de dragul lui Chirrichittu câte pâini şi cîte forme de caşcaval sunt?

îi plăceau poveştile şi eu i le spuneam, după ce-i aranjam bărbuţa plină de salivă şi-l aşezam pe un scaun cu picioarele atârnate pe care le mişca după cât îl interesa sau îl

emoţiona povestea. Cel mai mult îi plăcea povestea cu căluţul verde şi voia să i-o spun mereu.

Fratele meu, cu ochii plini de lacrimi. Nu, aia cu vrăjitorul. O vreau pe aia cu căluţul verde.

Îl sărutam pe obrajii cam slabi şi palizi şi nu puteam să nu-i fac pe plac.

Basmul cu căluţul verde

Don Menico, pantofarul, locuia împreună cu fetele şi cu soţia lui într-o căsuţă mică şi strâmtă la ieşirea din sat. Nu prea avea de lucru, iar ciocanele şi calapoadele zăceau sub masa de lucru pline de praf. În fiecare seară, îndată ce soarele dispărea în spatele roşcovului, cele trei fete ale meşterului Menico, neavând nici pâine, nici ulei pentru lampă, se culcau visând palate de aur şi rochii minunate. Între timp, pantofarul

luase cu chirie o bucată de pământ unde grâul creştea înalt şi se cocea legănat de vânt. Dar într-o zi îşi dădură seama că grâul se împuţina şi că cineva îl fura. Fata cea mare stătu la pândă, printre frunzele azurii de varză, dar după ce aşteptă o zi, obosită, adormi fără să descopere hoţul. Acelaşi lucru i se întâmplă fetei mijlocii. Maria, cea mai mică, auzi pe la apus un tropăit şi, ascunsă într-un smochin, văzu un căluţ de culoare verde care mânca grâul. II urmări noaptea întreagă şi ziua următoare prin câmpii însetate unde nu era fir de apă, până când ajunse la un castel scufundat în tăcere. Căluţul dispăru, iar Maria bătu într-o poartă neagră ce se deschise scârţâind uşor. Pe trepte erau multe picături de sânge ce se rostogoleau încet, iar fata meşterului Menico ajunse într-o cameră unde era pusă o masă cu pahare strălucitor de curate şi mâncăruri minunate. Fata mâncă, stingheritä, câte ceva şi, obosită, adormi pe scaun. Pe la miezul nopţii castelul începu să se cutremure din temelii ca un tunet enorm ce se sparge în cer, şi apăru căluţul verde cu o vrăjitoare cu ochii negri şi ştirbă în urma lui.

Vrăjitoarea, cu glas ţipător şi tare. Dacă mă iei de nevastă, te desfac de vrajă. Altminteri vei rămâne osândit pe veci.

Era însă scris ca vrăjitoarea să moară dacă o fată cinstită şi frumoasă ar fi ajuns în castel şi ar fi mâncat la acea masă. Şi, într-adevăr, când o văzu pe Maria, se îngălbeni la faţă şi începu să cadă pe jos în bucăţi ca o jucărie stricată. Căluţul nechează tare şi începu să-şi lepede pielea cea verde care căzu pe podea. Apăru un tânăr cu părul blond şi sabia sclipitoare la brâu. O luă în braţe pe Maria şi plecă împreună cu ea la casa meşterului Menico. Odată ajunşi, satul, care era în doliu cu balcoanele închise, se însufleţi şi începu să strălucească de sărbătoare cum nu se mai văzuse. Ţăranii cu şepcile lor noi mergeau în alai cu mirii, iar meşterul Menico, împreună cu ceilalţi pantofari, cântară din diverse instrumente în piaţa unde parcă şi soarele dansa împreună cu ei!

De fiecare dată când spuneam povestea simţeam că şi eu mă transformam şi deveneam iarăşi tânără. Maică-mea nu mă

mai lăsă să ies singură, fiindcă împlinisem paisprezece ani şi tinerii se uitau la mine cruciş. După ce spălam rufele, după ce alegeam grâul şi descojeam bobul ori făceam câte ceva după cum era vremea, acum nu-mi rămânea altceva de făcut decât să împletesc ciorapi în timpul liber. Mă aşezam în cerdac cu femeile şi, pălăvrăgind, împleteam ciorapii ce prindeau formă de pe-o oră pe alta. După-amiezile erau calde şi prin aerul nemişcat zumzăiau muştele în nori mici. Uneori murea câte cineva şi clopotul de la Santa Maria suna muzica de moarte care mă umplea de tristeţe şi o amuţea pe maică-mea, pe signa Maruzza, pe signa Maranna şi pe celelalte vecine. Eu priveam clopotniţa bisericii ce se ridica rotundă şi acoperită de tencuială şi vedeam umbra mare cum se lungea şi dispărea printre acoperişuri, ca o limbă de lup înfometată. Seara cădea apăsătoare şi eu simţeam cum transpir la subsuori, iar dinspre urcuşul de la Mura se auzea tropăitul unui măgar şi răsuflarea bărbaţilor care se-ntorceau de la câmp. Luna răsărea pe după firul negru al vârfurilor de munte şi, plină de sânge, rămânea îndelung pe cer, într-un abur sângeriu ce nu voia să se risipească. Peste cerdac se aşternea lumina aceea roşie care vopsea zidurile şi îmi colora ciudat părul.

Signa Maruzza, ridicând mâinile din poală. *Urâtă culoare are luna-n astă seară! Să nu fie cumva semn de* vreo nenorocire.

Signa Mena, cu vocea întunecată. La noapte spiritele or să umble prin sat.

Ţi se făcea frică auzind ce spuneau femeile acelea, înghesuite una lângă alta pe treptele uscate ale cerdacului, în serile de august arzătoare ca un cuptor. Dar nu pot să uit când maică-mea îmi cumpără prima rochie lungă şi şalul de mătase. Don Saro, din Catania, venea în fiecare sâmbătă la Mineo şi umbla prin curţi cu o căruţă plină de bucăţi subţiri de stofă brodată, de degetare sclipitoare, de bumbac alb, de piepteni minunaţi şi de toate frumuseţile pământului. Pe umeri ducea o legătură de rochii gata făcute care vorbeau în mii de culori cu inimile fetelor. în ziua aceea se oprise la noi în curte şi se ştergea pe fruntea slabă cu o batistă peticită.

Don Saro. Nevestelor, pentru fetele voastre, am suveici, piepteni, broderii şi rochii strălucitoare! Nevestelor!

Maică-mea lăsase mătura cu care curăţa treptele de la intrare, unde se aduna balegă şi nisip, şi se îndreptase spre don Saro care, gâfâind cu ochii grei de somn, se sprijinise de zidul crăpat şi roşiatic al tuşei Concetta.

Maică-mea, cu voce joasă. Am o fată care azi-mâine e domnişoară şi-mi trebuie un şal de mătase şi o rochie nouă cu broderii.

Zăpăcită şi emoţionată, îmi întindeam capul pe fereastra pe care era o oală de flori cu nişte pământ uscat şi negru.

Don Saro, însufleţindu-se. *Azi n-am vândut nimic şi* sunt gata să vă dau tot ce doriţi la un preţ foarte ieftin. Mi-e foame şi ultima dată mâneai ieri la Scordia.

Croitorul de pe Strada Mare

O văzui pe maică-mea surâzând de pe treptele noastre înnegrite şi vechi, apropiindu-se de mine cu şalul de mătase care îţi netezea mâinile când îl atingeai şi cu rochia de un gri-măsliniu ce strălucea de dantele minunate şi de corali întunecaţi. Plânsei toată ziua de bucurie şi abia aşteptam să vină sărbătoarea ca să mă îmbrac cu ele. Atunci înţelesei că eram de-acum domnişoară şi-mi amintii vorbele limpezi şi clare ale mamei mele.

Maică-mea, sprijinită de scrin. Fata mea, eu şi cu taică-tău n-o să trăim pe vecie şi, când o să murim, tu n-o să poţi sta singură fără pâine şi fără foc. Dar căsătoria, Dumnezeu a făcut-o aşa încât femeia, urmându-l şi servindu-şi bărbatul, să se poată hrăni şi să aibă un foc să se încălzească.

Desigur, pentru noi, femeile, nu e tocmai frumos să aşteptăm să vină un bărbat să ne ia şi să ne slugărească, dar lumea aşa-i făcută şi noi nu putem face nimic. Frate-meu zice că eu gândesc prosteşte şi că va sosi vremea când ne vom căsători numai ca să ne

facem o familie, fără grija banilor. între timp, după ce don Saro îi vânduse maică-mii rochia, eu stăteam mai mult în faţa oglinzii să-mi pieptăn părul care strălucea de la picăturile de apă, şi mă uitam drăgăstos la bucăţile de pânză pătate cu sânge, de la menstruaţie.

Şi soră-mea Iana creştea şi îi plăcea să se uite la sânii mici ce abia i se vedeau seara, când ne dezbrăcăm ca să ne culcăm.

Soră-mea Iana. Vezi? încetul cu încetul vor fi cât ai

Dar amărâta muri la treisprezece ani de o boală care parcă nu se mai sfârşea, şi-i îngălbenise părul şi i-l uscase tot, iar obrazul i-l lungise făcându-l străveziu ca foiţa. N-am să uit niciodată câte nu făgăduise maică-mea Sfintei Agrippina numai s-o vindece şi să n-o lase să moară aşa de tânără. Printre altele făcurăm şi sărbătoarea fetelor mari cu toate fetele de pe strada noastră şi cu multe altele

de pe Strada Mare. Eu eram printre ele, cu faţa ascunsă după şal şi cu inima grea şi neagră. Făcurăm ocolul pe care îl face Sfânta prin sat, într-o după-masă roşie şi fierbinte. Când ajunserăm la locul unde se spălau rufele, ce se ridica singuratic lângă adăpătoarea în care era un deget de apă mocirloasă şi verde, începu să tragă clopotul de la Santa Maria. Sunetul era tânguitor ca de mamă îndurerată şi rămânea suspendat peste câmpia care strălucea de pietre şi de căldură. Mi se păru că murise soră-mea şi lacrimile mă năpădiră şi voiam să ţip, dar reuşii să mă abţin în timp ce celelalte fete, în şir două câte două, cu părul ars şi cu picioarele pline de praf, cântau cântecul fetelor mari.

Cântecul fecioarelor
Fecioară, ce duceţi cu voi?
Duc haine brodate, şi le duc la mănăstire,
O, fecioaro ca şi mine.
Trăiască Sfânta Agrippina, patroana noastră!

Glasul lor era egal şi somnolent şi murea pe strada bolovănoasă şi plină de gropi de la Itria pe care porţile joase şi învechite ale caselor erau încuiate, tăcute şi bătute de soare. însă Sfânta nu auzi nici vorbele, nici rugăciunile noastre şi nenorocirea se întâmplă

în aceeaşi lună, în septembrie. A trebuit să mă îmbrac în negru şi să nu mai ies mai bine de un an fiindcă lumea, văzându-mă, ar fi spus.

Lumea. E în doliu după soră-sa.

Nu aveam nicio poză cu Iana şi, pe măsură ce zilele treceau, când mă gândeam la ea nu reuşeam să mi-o aduc aminte şi-mi dădeam seama că începeam s-o uit; nici cumetrele din vecini nu mai vorbeau despre ea. Pe vremea aceea taică-meu se certa mereu cu maică-mea din cauza bucăţii de pământ de la Giummarra pe care voia s-o cumpere.

Maică-mea. Dacă-i punem la bancă o să ne dea cinci la sută. Şi când vom fi bătrâni putem trăi fără griji.

Taică-meu. Eu vreau o bucată de pământ. Va fi al meu şi mi-l lucrez eu. Toată recolta va fi a noastră.

Maică-mea. Dup-aceea vine frigul şi usucă tot. Şi n-o s-avem nici grâu, nici ulei.

Taică-meu. O să ştiu eu cum să semăn şi cum să lucrez pământul. Bani la guvern nu dau.

Maică-mea. Păi dacă şi don Ciccio, care-a fost în America, şi după ce-a pus tot ce avea la bancă, cu ce ia nu face altceva decât se plimbă de-acasă până-n piaţă şi se îmbracă mereu ca un boiernac?

Dar pământul fu cumpărat şi în primul an totul merse rău şi taică-meu, disperat, în fiecare seară stătea mut şi dus pe gânduri. Eu

împlinisem şaisprezece ani şi aveam ochii frumoşi şi mi-ar fi plăcut să stau pe fereastră să aud cum vorbeau ţăranii pe străzile unde domnea o căldură toridă. însă n-aveam bani să-mi cumpăr câte ceva nou şi rămâneam în casă, lângă maică-mea care moţăia, în timp ce fumul acru al paielor arse venea de pe câmpuri până pe străzile satului, în nopţile acelea calde. Astăzi cred însă că pe vremea aceea erau fete mai amărâte decât mine, care erau nevoite să rămână pentru totdeauna pe câmp cu şopârlele, cu animalele şi cu găinile.

Tinereţea mea şi primul costum al lui Pietro

Tinereţea este perioada cea mai frumoasă din viaţa mea şi fratele meu vrea să povestesc despre ea îndelung, cu toate amănuntele. Dar nu pot să fac asta şi aş vrea să trec peste perioada aceasta fiindcă nu-mi amintesc de cântece, de sărbători şi de tobe. Când scrii trebuie să vorbeşti despre lucruri plăcute şi nu să te împotmoleşti în lucrurile de toate zilele, muncă, disperare şi oboseală. Eu ajunsei în clasa a treia şi mi-amintesc că învăţătoarea ne punea să învăţăm pe de rost nişte poezii despre păsări şi ne vorbea despre o mulţime de bărbaţi magnifici care luptaseră şi cuceriseră jumătate din lume. Mi-o amintesc şi acum, cu părul ei gri ca cenuşa, aşezată lângă catedra dărăpănată, când, cu vocea puţin răguşită ca de găină, ne preda lecţiile. Citeam din abecedar şi camera noastră era umedă, iar noi, fetele, trebuia să ne chinuim la lumina puţină care intra pe o fereastră înaltă plină de pânze de păianjen şi de păianjeni care mişunau şi se legănau atârnaţi de un fir. Taică-meu, când văzu că încep să pierd multe luni pe an la şcoală ca să mâzgălesc în caiet, nu mai vru să mă trimită.

Taică-meu. Pentru o fată de ţărani ştii deja multe! Şi pe noi nu ne interesează să ştim să citim şi să scriem. Nu suntem boiernaci şi mâncarea ne-o câştigăm cu sapa şi cu mâinile.

Şi aşa nu terminai clasa a treia primară, ultima, şi începui să merg cu taică-meu şi cu maică-mea pe câmp sau rămâneam acasă să fac curăţenie, să fierb bobii sau macaroanele făcute de noi, cu ulei. Când am mai crescut şi îmi plăcea să îmi păstrez mâinile albe şi să nu mă înnegresc de la soare pe faţă şi pe gâtul moale, a trebuit să merg la Giummarra să-i ajut pe ai mei la muncile mai uşoare. Grâul şi uleiul de pe proprietatea asta nu ne ajungeau niciodată şi trebuia să mai cumpărăm, cu banii de pe migdale, singura bogăţie pe care o aveam. Migdalii erau peste douăzeci, într-o poiană mică şi pe o pantă plină de scaieţi şi de rugi de mur. îi scuturam în august când fructele mici se înroşeau şi atârnau ciorchini printre crengile uscate şi aride. Eu cu maică-mea, aplecate, culegeam migdalele şi umpleam coşurile. în liniştea câmpurilor, scufundate într-o pulbere fină de căldură, se auzea zgomotul prăjinilor cu care taică-meu scutura copacii.

Croitorul de pe Strada Mare

Prăjinile. Tac, tac, tac.

La amiază, când setea ne ardea pe gât, ne adăposteam în coliba construită din crengi şi paie uscate. Apa din ulcior era caldă şi avea gust de nisip, dar trebuia să bem puţin căci izvorul era într-o vâlcea fără vegetaţie la două ore de mers pe jos. Pâinea se întărea de la căldură şi trebuia s-o umezim cu salivă. O mâneam cu nişte ceapă, bună, cu frunzele cărnoase, albă şi dulce ca şi biscuiţii pe care-i făceam de Sant'Agrippina. Seara, acasă, dacă ajungeam pe la asfinţit, ne făceam macaroane cu ulei şi eu beam multă apă. La Mineo puneam migdalele în curte, pe desagi, şi le uscam ca să nu se mucegăiască. Adunate în sacii pe care-i pregăteam şi-i peteceam cu mult înainte, i le vindeam lui cumătru' Iaquino care venea pe la sfârşitul lui august şi bătea cu pumnul în poartă.

Cumătrul Iaquino. Hei, cumetre Ignazio, am venit după migdale.

Eu eram mulţumită şi mă îmbrăcam cu rochia curată şi-mi plăcea să-l ascult pe cumătrul Iaquino cum ne povestea despre aventurile pe care le avusese când umbla cu căruţa prin satele cele mai îndepărtate, până unde apune soarele.

Cumătrul Iaquino. Anul trecut, la Vittoria, a fost un an rău pentru migdale şi negustorii din Catania aproape nu voiau să le cumpere, fiindcă ziceau că n-au căutare.

Frate-meu Pietro, mic şi tăcut, stătea lângă maică-mea, şi se uita prostit la cumătrul Iaquino care făcea multă gălăgie cu măsura de tablă când băga în saci migdalele care alunecau una peste alta şi miroseau a pământ şi a paie arse. Vara, pământul nu ne dădea decât câteva pere urâte zbârcite, pe care le fărâmiţam pentru găini, şi smochinele. Aveam doi smochini la Giummarra, dar nu puteau creşte printre bolovani pe căldura înăbuşitoare, şi se subţiaseră cu frunzele ruginite, acoperite de praf, cu furnicile negre care colorau în şiruri lungi ramurile. Primele fructe, puţine, se coceau în iulie şi putrezeau imediat ciugulite de mierle. Taică-meu mai găsea doar cojile goale şi negre în care mişunau insectele. în septembrie se

cocea a doua recoltă şi smochinele în ciorchini mici atârnau de crengile uscate, dar nu reuşeau să se coacă şi rămâneau mici, tari şi verzui. Taică-meu ni le aducea în coşuri acoperite cu crengi, iar eu cu maică-mea le despicam şi le aşezam pe nişte mici blaturi de scândură negre şi crăpate. Miezul era de un roşu-aprins, cu seminţe multe şi galbene şi se usca repede la soarele arzător care amuţea până şi greierii. Făceam câteva şiraguri pe care le păstram pe fundul unei lăzi pentru iarnă când le vom mânca cu pâine, dulci şi preţioase. Eu aveam nouăsprezece ani şi chiar pe vremea smochinelor signa Carmela vru să facă dansul pe platoul de la Mura, ca să sărbătorească nunta fetei sale. Magherniţa în care locuia era strâmtă şi întunecată ca un cunicul şi era plină de unelte şi de găini şi de aceea nu putea face petrecerea acolo. Către seară veniră ţăranii cu pantofii lustruiţi cu funinginea de la oale, cu costumele de tricot şi cu un zâmbet pe feţele arse.

Ţăranii. Cumătră Carmela, am venit. începem să cântăm cu darabanele că vrem să jucăm un pic.

Vorbeşte sora mea Pina

Noi, femeile, aşteptam în faţa porţii cumetrei Carmela, arsă de lumina asfinţitului, în timp ce în aer zburau zumzăind vesel muştele. Maică-mea, la început, nu voia să mă lase, căci nu aveam haine potrivite şi eram tânără şi aş fi putut auzi înjurături, dacă bărbaţii s-ar fi îmbătat. Poate c-ar fi fost mai bine dac-aş fi rămas acasă să torc lâna şi nu l-aş fi cunoscut pe Ciccio Incarbone. Signa Maruzza aduse un coş plin cu năut prăjit alb şi cald încă în care ţăranii îşi înfundau mâinile, umplându-şi batistele roşii pe care le scoteau cu grijă din buzunarele pantalonilor. Luai şi eu câteva boabe de năut prăjite, dar le ţineam în mână fără să le mănânc, fiindcă mă ardea cu privirea un flăcău, care era Ciccio Incarbone.

Ciccio Incarbone. Sunteţi fata lui massaro Ignazio?

Eu plecai ochii şi nu răspunsei nimic.

Ciccio Incarbone. Cumătră Carmela o să facă petrecere mare. O cunoaşteţi cel puţin pe mireasă?

Eu aruncai pe jos nişte boabe, le călcâi cu piciorul şi nu răspunsei. Din fericire, signa Mena, signa Concetta şi signa Maruzza veniră cu tobele pe care le mişcau în aer făcându-le să răsune.

Toate trei. Flăcăi şi fete, hai la joc!

Se făcu îmbulzeală, câte-o găină fâlfâi din aripi şi se pierdu printre pietrele cu urzici de la Mura, iar ţăranii îşi aleseră perechea şi începură să ţopăie. Eu nu dansam bine şi voiam să rămân cu bătrânele, sprijinită de zidul ce se spălăcea şi se colora de seară. însă Ciccio Incarbone se apropie şi-mi zise: «Dansaţi?». Nu zisei nici da, nici nu, dar îi simţii braţele pe după umeri şi fui trasă printre ţăranii care băteau cu cizmele de pământ şi ridicau un praf gros, care ni se aşeza pe păr. Eram cam stânjenită şi nu ştiam să mişc

picioarele şi mă călcau în stânga şi-n dreapta încât Ciccio Incarbone îmi zise.

Ciccio Incarbone. Sunteţi timidă şi prostuţă ca un mânz tânăr.

Tobele scoteau un sunet surd şi lemnos sub mâinile cumetrelor care, pe treapta de la uşa casei miresei, se mişcau din toţi muşchii cu patimă şi încet-încet se întuneca în ziua care era pe sfârşite. Ciccio Incarbone voia să danseze tot timpul cu mine şi nu puteam să-l refuz, dar femeile râdeau şuşotind între ele. îi simţeam pe gât răsuflarea caldă şi pentru prima dată în viaţa mea, simţii o plăcere care pornea de la sâni şi tremura în carnea de pe pântece. Frate-meu Pietro, împreună cu alţi băieţi, striga printre ţărani şi, învârtindu-se, le privea picioarele mari care se mişcau într-o horă neagră. într-un moment în care zgomotul acoperea strada şi speria liliecii care zburau printre acoperişuri, Ciccio Incarbone cu glasul gâfâit îmi zise: «Mâine seară la ora asta, aşteptaţi-mă la fereastră că vă arunc o scrisoare». Nu credeam, dar aşa făcui şi-l văzui cum apare de după ultimele case de la Mura cu pasul lui lin ce

răsuna pe pietre. Mi se făcu frică şi voiam să merg înăuntru, dar maică-mea dormea şi în stradă era doar signa Mena, care adormise pe pragul hrubei sale printre umbrele care creşteau.

El. Pss! pss!

Eu stăteam nemişcată şi inima îmi bătea cu putere. Ciccio nu mă vedea bine, fiindcă noaptea se înteţea plină de căldură.

Ciccio. Hei, tu eşti?

Tuşii şi întinsei o mână cu care luai o foaie de hârtie îndoită ce căzu uşoară parcă dusă de o aripă de vânt.

Ciccio, vorbind încet. *Hei, ai luat-o?*

Tremuram ca o găină când îi vine febra clocitului şi zisei un «da» uşor ce se pierdu imediat prin părul lui Ciccio Incarbone.

El, vorbind tot încetişor. Mai rămân să vorbesc puţin cu tine.

Eu, tremurând în continuare. Nu, du-te! Poate se trezeşte maică-mea şi pe deasupra, peste puţin timp, or să iasă spiritele şi pot să-ţi facă vreun rău.

Strânsei scrisoarea între degetele care îmi transpiraseră şi stătui mai bine de o oră nemişcată la fereastră, aşteptând să iasă luna dintre munţi. Dar pe crestele munţilor plutea un cer posomorât, iar jos şi pe câmpia întunecată se stingeau luminile pe care le aprindeau ţăranii pe mirişti şi prin vii. în seara aceea nu fui în stare să citesc scrisoarea pe care o mai păstrez şi acum drept unic document al tinereţii mele îndepărtate, alcătuită de-acum numai din amintiri vremelnice fără nicio importanţă.

Când află taică-meu că eu îl voiam pe Ciccio Incar- bone, se înfurie, înjură şi nu mai vorbi cu mine două zile.

Apoi într-o seară, când sosi de la câmp cu nişte mazăre în desagi, după ce mâncase macaroanele şi salata fiartă, se apropie şi începu să-mi vorbească.

Taică-meu, cu glasul jos. Ascultă-mă, Pina, tu eşti mare şi poţi înţelege unele lucruri.

Nu răspunsei, iar maică-mea nu se mişcă, rămăsesem cu răsuflarea tăiată şi cu mâinile în poala fustei luminată de lampă.

Taică-meu, în continuare. Tu eşti săracă şi chiar dacă noi îţi lăsăm Giummarra nu poţi avea nici măcar pâinea de toate zilele.

Nu înţelegeam nimic din tot ce spunea, dar taică-meu mă lămuri imediat.

Taică-meu. Don Natalino, frizerul, mi-a vorbit despre tine. La urma urmelor are numai patruzeci şi cinci de ani şi stă bine cu banii câştigaţi cu frizeria şi cu grâul pe care îl culege de pe pământurile sale.

îmi veni în minte figura rotundă a lui don Natalino cu părul pe jumătate alb, pe jumătate negru şi cu nasul mare plin de vinişoare. Maică-mea văzu că mă schimb la faţă, tuşi şi zise.

Maică-mea. Gândeşte-te, Pina, că am duce-o bine şi noi iar taică-tău n-ar mai munci şi ar duce o viaţă de boier.

Când îţi dai seama că nici părinţii nu te înţeleg şi că vor să-ţi impună ceva, te simţi pierdut şi nu mai pricepi care e drumul cel bun. Mă gândii

în acel moment la Ciccio Incarbone şi simţii un nod în gât, sughiţând ca o copilă. Totul se sfârşi şi taică-meu nu-mi mai vorbi despre asta, dar în noaptea aceea nu putui să dorm şi auzii câinii care lătrau prin întuneric şi clopotul de la miezul nopţii care scotea bătăile întunecate şi rare peste curţi şi peste ferestrele de la balconul meu. Când mă gândesc astăzi, după mulţi ani şi multe necazuri, înţeleg că taică-meu şi maică-mea aveau dreptate. Pe atunci aveam douăzeci de ani şi vorbea inima mea: acum don Natalino a murit şi dacă l-aş fi luat de bărbat pe vremuri, toată averea mi-ar fi rămas mie şi l-aş fi putut ajuta pe fratele meu Pietro şi pe copiii lui care se descurcă greu şi cresc palizi fără hrană destulă. în vara aceea îmi dădui seama că rămâneam singură şi-l văzui pe Ciccio Incarbone plecând în America să-şi caute norocul, cu sacul în spate şi fără speranţa de a se întoarce vreodată. Sărmanul, voia să vină la noi acasă să-şi ia rămas-bun, dar taică-meu îl repezi şi nu vru să-l lase să o salute nici măcar pe maică-mea. îl văzui coborând pe cărarea de la Mura, pe coborâşul plin de cioburi de ulcioare sparte şi de porcării pe care le făceau toţi acolo, fără ca nimeni să-l petreacă, cu cămaşa peticită şi soarele puternic bătându-i direct în faţă. Trenul trecea după-amiază la gară, la două ore de mers de Mineo, la Callari, pe un câmp unde se îndoiau paiele şi se uscau scaieţii spinoşi. Nu avui putere să plâng când Ciccio dispăru după dealul de la San Giuseppe şi se făcu

mic-mic de la depărtare, ca o rândunică ce plutea pe terenul jos dogorât de arşiţă. îmi amintesc că în primele zile nu voiam să mă aşez în cerdac să povestesc cu vecinele şi să văd cum coboară asfinţiturile ceţoase şi fierbinţi de pe munţii din Militello. Stăteam în casă şi mă culcam devreme odată cu ai mei, îndată ce bătea clopotul două ceasuri după asfinţit şi umplea de întuneric strada şi acoperişurile. îmi plăcea să mă gândesc în sinea mea şi să scrutez înlăuntrul meu cu simţurile. Li se întâmplă totdeauna aşa celor care rămân singuri, nu ştiu să găsească o vorbă bună şi simt cum se înrăiesc. Corpul nostru are multe puncte obscure pe care, dacă le cauţi şi le stimulezi, se deschid noi valuri de plăcere ce se împrăştie şi izolează adevăratele dureri, aprinse cu încetul în carnea inimii. Pe atunci căldura era apăsătoare şi ploua, şi ploaia, strecu- rându-se printre ţigle, se revărsa în camere şi în hrube, însă eu, ajunsă în pat, mă acopeream cu cearşaful de pânză. Rămâneam nemişcată şi mă simţeam micuţă şi pierdută în satul ăsta singuratic plin de hârtoape şi de şopârle slăbănoage.

La noi acasă, în perioada aceea, era puţin de lucru şi trebuia să-mi petrec zilele şezând, să mă uit la maică-mea cum îmbătrânea şi se plângea de dureri la picioare şi la încheieturi. Frate-meu

Croitorul de pe Strada Mare

Pietro creştea pe zi ce trecea, dar avea obrajii tot supţi şi pantofii rupţi şi prăfuiţi, căci împreună cu tovarăşii de joacă colinda pe străzile din

Mineo şi printre livezile de nopali care creşteau la Fuo- riporta acoperiţi de nisip roşiatic şi de spini. într-o după-masă, după ce terminasem de mâncat mazăre şi ceapă şi încercam să alung cu o cârpă muştele ce se aşezau în ciorchini pe pereţi, taică-meu vorbi şi hotărî soarta lui Pietro, care stătea încă la masă cu smocul de păr negru pe frunte şi cu buzele încă unse de zeamă.

Taică-meu. Băiatul ăsta nu poate să mai stea haihui pe stradă, în timp ce alţii de vârsta lui merg deja ucenici şi învaţă o meserie.

Maică-mea dădu din capul pe care părul începuse să i se albească şi, ştergându-şi sudoarea ce-i îmbrobodea fruntea, zise.

Maică-mea. Ai dreptate. Dar soarta mi se pare deja hotărâtă. Când o să murim, lui îi rămâne Giummarra, o să lucreze pământul şi-o să-l facă să rodească cu mâinile lui tinere. De ce nu începi să-l iei cu tine la câmp?

Taică-meu, supărat. Asta n-o să se-ntâmple niciodată. Ştiu eu ce-nseamnă viaţa de ţăran: pietre de scos, apă de tras şi mizerie.

Maică-mea. Tu ai vrea să-l faci meşter?... Ignazio, începi să te fuduleşti. Nu-i nimic de făcut: ţăranii trebuie să fie ţărani. E scris în Evanghelie.

Taică-meu, mfuriindu-se puţin. Evanghelia la mine acasă o fac eu. Fiu-meu o să înveţe o meserie şi o să fie respectat aşa cum sunt respectaţi meşterii, şi, la Giummarra, când o să murim, o să pună un arendaş care o să vină acasă cu coşurile pline de fructe şi o să-i spună: «Dumnezeu să vă ajute, meştere! V-aduc domniei voastre roadele câmpului».

Şi aşa hotărî ca Pietro să meargă ucenic de croitor la don Cece, care fu de acord şi vru ca băiatul să se ducă în fiecare dimineaţă la el în atelier, într-o stradă de lângă Castel unde erau multe bălţi şi găini care dădeau din aripi şi se tăvăleau printre pietrele galbene. îl trezeam pe Pietro abia ce lumina zilei albea balconul, îl îmbrăcam cu grijă şi-i pieptănam părul care îi cădea ciufulit pe ochii miraţi de visurile de peste noapte. înveleam într-un ştergar câteva felii de pâine, o ceapă şi câteva smochine uscate, căci băiatul nu se întorcea până seara, spre asfinţit. Venea obosit, supt la faţă, cu hăinuţa presărată cu praf de cărbune şi cu fire de aţă albă, neavând chef de vorbă. Don Cece, croitorul, îl punea să lucreze toată ziua, să mătură atelierul, să încălzească fierul de călcat, să cureţe aţele de pe haine, să alerge de la o casă la alta după stofe sau să spună una şi alta diverşilor clienţi. Nu voiam să lucreze atâta şi să devină atât de palid la faţă, fără hrană destulă, dar taică-meu nu voia să asculte nicio scuză.

Taică-meu. Cei de vârsta lui lucrează deja la câmp sub arşiţa soarelui şi în bătaia ploii şi câştigă ceva pentru familiile lor. Are doisprezece ani deja şi tot eu trebuie să mă îngrijesc de la apă

până la sare pentru el! Peste câţiva ani trebuie să-şi câştige singur pâinea şi o să fie un meşter respectat de toţi.

Maică-mea se gârbovea pe zi ce trecea şi se îngălbenea la faţa care i se uscase ca o frunză moartă de vie şi murmura mereu aceleaşi vorbe când îl auzea zicând astfel.

Maică-mea, cu glas plângător. Cu tâmpenia asta care ţi-a intrat în cap să-l faci meşter, n-o să fie nimic de capul lui şi dacă se-mbolnăveşte o să ajungă povara bătrâneţelor noastre.

însă Pietro era foarte dezgheţat şi învăţa meseria cu drag şi repede, astfel încât, într-o seară de iarnă, la vreo două ceasuri după asfinţit, când eram gata să ne ducem la culcare şi lampa cu petrol îşi mişca limba de lumină, bătu la uşă don Cece, croitorul.

Don Cece, care bate. *Toc, toc.*

Maică-mea, cu vocea somnoroasă. *Cine-i?*

Don Cece. *Om bun.*

Croitorul de pe Strada Mare

Era un mare eveniment de fiecare dată când cineva venea să lumineze cu o vorbă bună singurătatea casei noastre. în seara aceea, simţii un val de bucurie alergân- du-mi pe şira spinării şi îmi aranjai în grabă părul aspru ce mirosea a fum şi a stătut.

Don Cece, împrăştiind în jur un val de aer proaspăt. Iertaţi-mă, massaro Ignazio, că vă deranjez la ora asta.

Taică-meu, cu o faţă mulţumită. Niciun deranj, meştere! Domnia voastră puteţi veni când doriţi la mine acasă.

Don Cece. Voiam să vă spun că aveţi o comoară de băiat. învaţă meseria pe zi ce trece şi o să vedeţi că peste câţiva ani o să-şi întreacă maestrul. Ce păcat că băiatul ăsta nu poate merge la Catania, la o şcoală de cusut. Are mâini de aur!

Vorbeşte sora mea Pina

Maică-mea se lumină la faţă şi păru mai tânără când îşi îndreptă ochii spre faţa surâzătoare a lui taică-meu. Pietro nu era acolo, dormea în camera cealaltă, unde intra tânguirea lungă a vântului ce se năştea pe dealul de la Mura.

Maică-mea, cu glas tare. Meştere, vă mulţumim mult pentru cuvintele dumneavoastră, dar noi nu suntem boier- naci şi nu vă putem servi cu cafea.

Taică-meu, hotărât. Primele scoruşe de iarnă, pe care le culegem la Giummarra, vor fi pentru meşter, căci le merită.

Don Cece plecase, lăsând în urma lui un aer nou şi eu îl însoţisem până la poartă ţinând în mână lampa care dădea o lumină nesigură şi şovăielnică peste noroiul de la noi din curte, tăcută ca o cărare de cimitir. Eu, maică-mea şi taică-meu râmaserăm de poveşti până la nouă şi jumătate, şi ascultarăm cu o senzaţie de plăcere

ploaia care, pe acoperişul de trestii al casei şi pe ferestrele de la balcon, începu cu un clinchet răsunător acoperit doar de câte-o rafală de vânt ce sărea de pe un acoperiş pe altul de pe strada noastră.

Ne bucurarăm cu toţii când Pietro, la paisprezece ani încă neîmpliniţi, îi cusu tatei primul costum. Era Săptămâna Mare şi grâul înverzise deja pe dealurile din Mineo. Prin sat norii se albeau şi străluceau în mii de culori, iar noi, femeile, vorbeam strigând de la o fereastră la alta, despre sărbătoarea care se apropia. Taică-meu îşi cumpărase nişte stofă de catifea bună şi rezistentă, ca aceea folosită de ciobani, de la un străin care venise cu o căruţă şi îşi vânduse marfa, în piaţă, la un preţ bun.

Taică-meu. Dac-aţi vedea câţi ţărani sunt în piaţă! Şaluri noi pe umeri şi pantofi lustruiţi! Parc-ar fi sărbătoare deja. E mare vorbărie şi porumbeii zboară în jurul clopotniţei de la biserica din Collegio.

Eram mulţumită şi eu şi mi se părea că văd piaţa mare, sclipitoare, căci plouase, cu toată lumea aceea care vorbea şi se lumina. însă noi, femeile, nu puteam ieşi decât când era sărbătoare şi tot satul era afară să vadă sfinţii pe străzi şi baloanele de hârtie care se colorează şi se pierd, ca nişte pete roşii, printre nori. în ziua aceea taică-meu era vesel şi parcă întinerise, cu şapca nouă şi bărbierit, iar când află că don Cece voia ca Pietro să-i coasă costumul, se tulbură.

Taică-meu. Păi, don Cece, glumiţi! Ce credeţi, că eu sunt boiernac şi pot să cheltuiesc în stânga şi-n dreapta! Băiatu-meu e încă un copil şi dacă-mi strică stofa trebuie să mai aştept zece ani ca să-mi fac altul!

Şovăia, nu voia să înţeleagă, dar don Cece îl asigură cu vorbe hotărâte şi politicoase că aşa trebuie să fie. Şi nu-i venea să creadă când Pietro, în Joia Paştilor, veni cu costumul aproape gata şi urcându-se pe un scaun (căci era încă mic de înălţime) îi probă haina, cu buzunarele largi ca la hainele de vânătoare, iar taică-meu, amuţit, nu se mai sătura să se privească pe toate părţile în

oglinda luată cu ocazia aceea din cuiul unde era agăţată, deasupra scrinului din prima cameră.

Taică-meu. Al dracului! Asta chiar că nu mă aşteptam! Eu credeam că băieţii de ţărani sunt mai grei de cap. Atunci o să fi meşter de-adevărat şi din «domnia voastră» nimeni n-o să te scoată.

Maică-mea zâmbea şi licărirea cerului care apărea şi dispărea printre nori i se răsfrângea pe corpul slab. Taică-meu nu vorbi despre altceva în zilele acelea cu prietenii lui. Mi-l amintesc cu umerii laţi şi puţin gârboviţi, şi acum că e mort şi îngropat lângă maică-mea sub o stâncă pustie unde bate un vânt năprasnic la cimitir, în seara din Vinerea Mare, când mergeam în procesiune cu Hristos mort pe scările de la San Pietro, în timp ce zicea către vreun ţăran.

Taică-meu, dând dintr-o mână. Dragă cumetre, copiii de ţărani sunt mai isteţi decât toţi boiernacii de pe lumea asta.

Vorbeşte sora mea Pina

Era frig de-ţi îngheţa faţa şi în jur se lăsase seara cu multe făclii aprinse, pe care «confraţii» le ţineau în mână, şi cu tânguirea de moarte sunată de trompeta ce te înfricoşa şi umplea străzile strâmte în care se îngrămădeau ţăranii cu capetele plecate. Taică-meu vorbea cu glas tare şi uitase că Hristos era acolo aproape, întins într-un sicriu de sticlă, luminat de lumânări mici care-l făceau să pară verzui şi întunecat.

Taică-meu. Cumetre, vă spun că dacă ţăranii or deschide ochii, boiernacii n-or să ştie pe unde să se-ascundă.

De atunci încolo i se duse faima fratelui meu Pietro şi mulţi ţărani, ca să economisească, veneau acasă pentru câte-o pereche de pantaloni sau altceva. Don Cece află şi se bucură. într-adevăr de fiecare dată sâmbăta, după-amia- za, când cobora cu pasul lui rar şi măsurat pe cărarea pietroasă de la Mura unde găinile cu penele schimbate căutau iarbă printre crăpăturile terenului, o striga pe maică-mea.

Don Cece. Signa Maria Scire!!

Maică-mea auzea vocea şi ieşea în golul ferestruicii tivite de fum.

Maică-mea. Dumnezeu să v-ajute, don Cece.

Curioasă, mă uitam şi eu, pe fereastra pe care umerii slabi ai mamei n-o umpleau, şi-l vedeam pe don Cece cu bocancii şi umbrela neagră, cam veche, cu care se apăra de soare sau de ploaie, în lunile acelea schimbătoare de primăvară.

Don Ce ce, intimând braţul. V-am spus eu că aveţi o comoară de băiat! Dar nu vă fuduliţi şi mai trimiteţi-l la mine, fiindcă mai are de învăţat ca să fie un croitor perfect.

Şi pleca surâzând către Nunziata unde avea o moşioară şi nişte migdali, cu fructele verzui şi acre care îi plăceau aşa de mult sărmanei sale neveste bolnave, donna Peppi- na, fie iertată.

Don Cece. Bună ziua, signa Maria. Merg să culeg nişte migdale verzi pentru donna Peppina. Salutări lui massaro Ignazio.

între timp Pietro împlinise cincisprezece ani şi lucra şi noaptea ca să câştige un ban să-l ajute pe tata să plătească impozitele care creşteau pe zi ce trecea. Trebuia să reparăm şi casa de la Giummarra, căci intra apa din toate părţile şi avea acoperişul plin de crăpături, gata să se prăvălească. Seara se întorcea devreme, când trăgea de vecernie clopotul din vecini şi câmpurile din jurul satului deveneau umede, întunecate, umflate de un vânt uşor care îngheţa aerul. Mânca un pic de macaroane cu ulei sau un pic de salată şi se făcea pe zi ce trecea tot mai tăcut, de parc-ar fi avut douăzeci de ani şi ar fi fost bărbat în toată firea. Avea încă părul des ca un băieţandru şi era tot palid de parc-ar fi fost închis ani de zile într-o pivniţă unde nu intra niciodată lumina.

Croitorul de pe Strada Mare

Taică-meu vorbea cu el ca şi cu un om mare şi, după cină, adunând cu vătraiul într-un singur mănunchi ascuţit cărbunii fărâmiţaţi şi aprinşi, îi zicea câte un cuvânt sau câte-o frază pe care «mortul antic»[I] o spusese la începutul lumii.

Taică-meu, cu ochii gravi. Eh! Copilul meu! Eu începui să muncesc la nouă ani şi-l ajutam pe taică-meu şi pe bunicu-meu la Coste, pământ de munţi şi de hoţi. Dacă tu munceşti, o faci şi pentru tine. Pune deoparte câte ceva şi apoi, peste vreun an, o să vând toată recolta de la Giummarra, şi-o să-ţi cumpăr un atelier unde să poţi lucra singur. Tu să ştii că noi nu suntem boiernaci şi adevăraţii prieteni şi adevăratele rude sunt cei patru *tari*[II] cu aripile albe.

Pietro rămânea să lucreze în bucătăria mică, unde ultimele lemne aprinse se desfăceau şi trimiteau răsfrângeri roşietice pe peretele plin de funingine şi scorojit. Pe o masă (fusese a bunicii mele Saridda şi nu mai avea nicio culoare)

I Din sic. *morto amico,* deformare a expresiei it. *motto amico.* rom. „vorba din bătrâni" (N.t.)
II Monedă antică (N.t.).

întindea diferite foi de ziar, pline cu un scris mărunt ce te obosea numai când îl priveai, pe care don Cece i le făcea cadou, şi aşeza deasupra stofa, foarfecele mari, ascuţite ca un cioc de corb, şi aţa albă. Eu îl ajutam la lucrurile mărunte şi rămâneam aşezată până noaptea târziu, lângă el, făcând butoniere la pantaloni, cosând ce era mai uşor din stofa ce aluneca tăcută printre degete. Frate-meu desena nişte linii cu cretă albă şi roşie pe tricotul ţăranilor, iar zgomotul foarfecilor îl mai aud şi acum în urechi, metalic, neîntrerupt şi aspru.

Maică-mea, săraca, voia să facă şi ea ceva, dar era obosită după o zi petrecută pe câmp şi nu reuşea să ţină deschişi ochii care pe vremea aceea se acopereau de tristeţe şi de bătrâneţe prematură.

Eu. Mergeţi să vă culcaţi. Ce mai staţi aici? Nu vedeţi că stau eu şi-l ajut pe Pietro?

Maică-mea, cu vocea îndepărtată. Ai dreptate, fata mea. Nu-mi mai curge sângele cum curgea înainte, prin vene.

Şi se ducea tăcută în cealaltă cameră unde lumina răsfrântă a lumânării făcea multe umbre. Uneori, eu şi Pietro stăteam treji până la unu-două noaptea. Simţeam cum îmi amorţesc braţele, iar picioarele erau grele şi îngheţau în ciorapii lungi de bumbac. Dar aveam o mică bucurie în inimă, fiindcă mi se părea că, dacă frate-meu ar fi avut tot mai mult de lucru, am fi putut să ne îmbunătăţim mai repede situaţia şi să ne cumpărăm o bucată de pământ mai mare cu o livadă frumoasă şi mulţi măslini şi să avem o casă nouă, fără acoperiş de trestii, din care picură ploaia în nopţile cu furtună. Dar au trecut mulţi ani de-atunci, eu am multe fire de păr alb în cap şi riduri pe obraz, ca cele pe care le avea maică-mea, Pietro s-a căsătorit şi a avut mulţi copii, şi mi-e teamă că, de pe-o zi pe alta, va trebui să vindem casa noastră veche şi să rămânem goi şi singuri în mijlocul străzii. Şi frate-meu se face mai slab şi parcă îmbătrâneşte cum vezi cu ochii, cu obrajii scobiţi, şi fără surâsul pe care-l avea pe vremuri în privire. Dar nu trebuie să ne pierdem curajul niciodată şi îi tot spun şi lui Pietro, fiindcă viaţa noastră, a celor săraci, aşa-i făcută, din suferinţe şi lacrimi şi din anotimpuri arse şi uscate. Şi nu

trebuie nici să uităm că sunt mulţi ţărani care o duc mai rău decât noi şi au doar braţele de lucru şi nici măcar o găină să le facă ouă în zilele în care munca se înteţeşte şi e tot mai grea. Pe atunci însă eram tineri şi nu credeam în vorbele pe care taică-meu ni le spunea din când în când.

Taică-meu. Nu vă amăgiţi, copii: cu ce câştigă Pietro de-abia putem plăti impozitele pentru bucata aia de pământ pietros pe care-o avem la Giummarra.

Noi însă munceam din greu până la miezul nopţii care sosea cu bătăile înfricoşătoare ale clopotului de la Santa Maria. Nu se auzea respirând nicio vietate şi din când în când vântul sufla, furios, pe coama neagră de la Mura. Mi-era teamă de spiritele care la miezul nopţii ies din casele părăsite, din colţurile reci şi pline de noroi ale străzilor şi, duse de vânt sau de ceaţa subţire şi umedă care se mişcă pe ziduri, umblă prin sat şi intră prin găuri şi prin crăpături să semene nenorociri şi rău printre ţărani. Şi lui Pietro atunci îi era teamă şi, cu răsuflarea tăiată, se uita afară pe fereastra întunecată de lemn crud de la bucătărie. Clopotniţa bisericii Santa Maria

Croitorul de pe Strada Mare

Maggiore se profila enormă în aerul ceţos şi trimitea când şi când ca o umbră uriaşă ce se legăna, după cum se mişcau cele câteva lampioane cu petrol rătăcite, peste case şi peste coama abruptă a Castelului. Frate-meu îşi trăgea capul repede înăuntru şi era mai palid decât de obicei, dar eu îl încurajam cu vorbe bune.

Eu, către Pietro. închide bine fereastra. Spiritele nu vin la noi, care muncim să ne câştigăm o bucată de pâine.

între timp anii treceau şi eu împlinisem treizeci de ani şi simţeam un nod în gât ori de câte ori mă gândeam la Ciccio Incarbone care poate muncea prin ploaie şi prin vânt în America, printre străini. Chipul lui se făcea tot mai neclar şi nesigur în mintea mea şi abia îmi aminteam tonul vocii lui, domoală şi slabă. în primii ani ai tinereţii mele, când vreo prietenă a mea se căsătorea şi-mi trimitea prăjituri, mici şi dulci, abia scoase din cuptor, sufeream şi nu reuşeam să opresc lacrimile gândindu-mă la soarta mea. Mă închideam în cămăruţa de la bucătărie, cu acoperişul jos şi cu lumina slabă care părea să se

stingă pe pereţi, şi rămâneam pe gânduri, cu trupul greu şi mâinile în poală. Nu mă gândeam la nimic anume, dar căsătoria mi se părea că deschide o viaţă nouă de speranţe şi de bucurie. Uneori nu reuşeam să plâng şi îmi simţeam ochii obosiţi şi gâtul ars ca şi căruţaşul care cântă în câmpia Cataniei, într-o zi toridă de vară. Rămâneam îndelung aşa şi ceasul din piaţă împrăştia orele în aer, şi vedeam după-amiaza strălucind sus, pe munţii violeţi din Militello care închideau cerul. Şi atunci mă gândeam că prin locurile acelea îndepărtate trăiau fete ca mine printre nopali şi râpe pietroase şi nu coborau niciodată în sat şi nu ştiau că există sărbătoarea de Sant'Agrippina.

Acum însă nu mai am momente aşa de triste şi, gândindu-mă la maică-mea şi la frate-meu Pietro, ştiu ce înseamnă căsătoria şi lacrimile, şi durerile pe care trebuie să le înduri pentru o bucată de pâine pe care n-o ai şi pentru copiii care cresc fără hrană. Puţin câte puţin, m-am legat de fratele meu, de cumnata mea care munceşte alături de mine tăcută şi acceptă ca pe o cruce a noastră, a ţăranilor, zilele astea grele, pline de foamete, de nepoţii mei care fac gălăgie prin curte şi prin casă, şi ascultă, minunaţi, poveştile pe care

le spun în zilele ploioase, privindu-mă ca pe o femeie care ştie multe şi a trăit multe.

Nepoţii mei cei mai mici. Mătuşa Pina, de unde ştii atâtea poveşti? O să le ştim şi noi când o să fim mari ca tine?

N-aş putea să stau departe de familia asta a mea şi cuvintele pe care uneori maică-mea mi le spunea, în serile lungi care nu se mai sfârşeau, nu sunt adevărate.

Maică-mea, intimând o mână fără sânge. Fetiţa mea, adevărata bogăţie e soţul. Fraţii, când se căsătoresc, îi dau afară pe toţi, şi pe cei care i-au adus pe lume.

Ajunsă aici nu mai ştiu ce să scriu despre tinereţea mea care n-a fost nici frumoasă, nici urâtă, ci ca aceea a multor altor ţărănci care au

lucrat împreună cu bărbaţii lor ca să crească grâul pe dealuri şi să nu-şi vândă, de foame, casa în care trăiesc.

Pietro vrea să povestesc ceva vesel, fiindcă i se pare că toate paginile pe care le-am scris sunt ca şi clopotul de la Santa Maria când trage a mort, în timp ce în cărţi se citesc lucruri care te fac să surâzi şi îţi umplu inima de un aer uşor.

Căsătoria fratelui meu Pietro

Pietro se căsători foarte tânăr, dar taică-meu, maică-mea şi cu mine nu am fost de acord. Maria era o fată de treabă, dar taică-său, massaro Ciccio Piducchio, care are câteva bucăţi de pământ cu măslini în valea de la Nicchiara, este foarte zgârcit şi are multe fete care cresc şi îşi caută bărbat. Eu o cunoscui pe Maria cu mulţi ani în urmă, de sărbătoarea pentru Regina îngerilor, pe urcuşul de la San Francesco, unde era multă lume în urma Sfintei, şi fanfara cânta tare. Signa Mena, care stătea lângă mine, mi-o arătă cu mâna ei zbârcită şi-mi zise.

Signa Mena, în şoaptă. E cea cu şalul nou, de bumbac. I se vede rochia cu floricele. Se zice că lui frate-tău i-e tare dragă.

Când află taică-meu, vorbi serios cu Pietro.

Taică-meu. Măi băiete, nu se fac nebunii din astea la vârsta ta. Când familia ţi s-o înmulţi şi n-o să ai cum să le dai de mâncare, şi atunci nimeni n-o să te mai ajute, o să zici: «Taică-meu avea dreptate». Când eşti tânăr şi nu cunoşti încă lumea, totul ţi se pare uşor şi nu poţi înţelege cum, după ce iubeşti şi eşti atât de fericit cu o persoană, poţi să ai zile fără o bucată de pâine şi fără muncă.

Massaro Ciccio Piducchio era mulţumit fiindcă ştia că frate-meu era un meşter foarte stimat şi, într-o seară târziu, să nu-l vadă nimeni, veni la noi şi stătu de vorbă mult timp cu taică-meu şi cu maică-mea. Eu stăteam în bucătărie cu opaiţul care dădea o lumină slabă şi roşiatică, şi uneori auzeam câte-o voce ridicată.

Taică-meu. Massaro Ciccio, vă spun că vă înşelaţi. Ei sunt copii şi nu pricep nimic. O să le pară rău.

Massaro Ciccio Piducchio, cu vocea lui groasă. Fir-ar să fie, la nevoie o s-o ajut eu pe fiică-mea şi o să-i dau o bucată de pământ la Nicchiara!

Nunta se făcu în martie şi în anul acela toţi ţăranii erau îngrijoraţi din cauza ploii care nu venea şi a grâului care creştea greu, galben şi fără sevă. îi auzeam vorbind pe ţărani când treceau pe măgarii slabi şi înceţi pe dealul de la Mura, în amurgurile în care un vânt rău împrăştia norii şi îi târâia încoace şi încolo peste văi.

Ţăranii, cu voce tare. Cumetre, vă spun că anu'ăsta o să fie foamete. Sunt nori fără apă ăia! Ăia nu-s nori de ploaie!

Taică-meu voia să facă o petrecere mare, dar casa lui massaro Ciccio Piducchio era mai mică decât a noastră, cu două camere scorojite, cu acoperişul de trestii şi cu două ferestre pe care nu intra nici măcar lumina. Invitarăm puţine persoane care veniră îmbrăcate în hainele lor de

tricot, dar vorbeau puţin şi se gândeau la grâul care nu creştea.

Invitaţii, negri la faţă, în şoaptă. Pedeapsa asta ne mai lipsea. Şi nici măcar la Ramacca, la Vizzini şi la Militello n-a plouat.

Cântarăm puţin cu tamburinele, însă făceau un zgomot surd, egal, ca nişte scânduri bătute. Din fericire veni Antonio, prietenul lui frate-meu, cu un gramofon ce sclipea tot, pe care i-l împrumutase pentru ocazie unchiul său Michele care fusese în America.

Antonio, dând din mâini, cu ochii surâzători. *Veselie trebuie! Ploaia va veni. Veselie!*

Puse un disc care scârţâia, pârâia şi răspândea în aer un val de muzică metalică pe străduţa strâmtă unde vântul ridica vârtejuri de pământ uscat care întuneca aerul.

Croitorul de pe Strada Mare

Discul. Zin, zin, zin, zin.

Massaro Ciccio Piducchio trecu printre meseni cu un coş plin de pilitură aburitoare şi făcea să tremure puţin pământul cu piciorul lui şchiop. Fetele sale, care atunci erau toate micuţe, îşi umplură poalele de năut şi, adunate într-un colţ, ronţăiau în linişte ca nişte iepuri. Apoi aduseră vin în căni de lut şi invitaţii băură puţin, cu înghiţituri rare, cu gâlgâituri sugrumate. Eu voiam ca înmormântarea aceea să se termine cât mai repede şi-mi venea să plâng când mă gândeam că Pietro, odată căsătorit, ne-ar fi părăsit poate, căci trebuia să câştige pâinea pentru noua lui familie. Între timp seara se lăsa grăbită şi acoperişurile de la Itria, ce coborau în trepte pe povârnişul abrupt, se întunecau, cu ţiglele suspendate într-o învălmăşeală de nori neliniştiţi. Dintr-odată cineva scoase un strigăt care se repetă de la o curte la alta, nesfârşit, de eliberare.

Strigătul. Ploaia! Ploaia!

Massaro Ciccio Piducchio, invitaţii, taică-meu, toţi se îngrămădiră pe scara înnegrită şi, odată deschisă uşa plină de funingine, întinseră mâinile în aerul umed din stradă, rămânând, tăcuţi dintr-odată, să asculte, să aştepte, într-adevăr nu după mult timp se auzi o bătaie uşoară, ca grâul când cade din palma cuiva, ce încet-încet crescu, prinse putere şi dintr-odată deveni aproape violentă, însoţită de câte-o rafală de vânt. Dar totul încetă repede şi urcară cu toţii cu mâinile strălucind de ploaie sub lumina lămpilor cu flacăra mare şi deschisă ca o gură de lup.

Invitaţii şi massaro Ciccio, cu glasul trist. *Era un nouraş. S-a terminat tot.*

După aceea petrecerea se învioră puţin, de la vinul care dezlega limba şi slobozea gândurile, iar cineva strigă.

Cineva, cu glasul până în tavan. *Trăiască mirii!*

în ziua următoare însă frate-meu trebui să se trezească devreme ca să meargă să croiască, în atelierul unde locuise bunicul meu Peppi, pantalonii lui massaro Carmine şi haina lui

massaro Iaquino, căruţaşul, ca să poată plăti inelul Măriei. Căsătoria lui nu fu prea plăcută, dar în primele zile el era vesel şi lucra din greu împreună cu Luigi, celălalt croitor, sigur că o să-şi cumpere căsuţa cu balconul vopsit în verde şi o viţă de vie grasă şi tânără, care se vindea atunci pe povârnişul pietros şi abrupt de la Castel. Taică-meu îi dăduse camera lui, iar noi dormeam în cealaltă, lângă bucătărie. Îl auzeam pe taică-meu cum seara, înainte de a adormi, îi zicea mamei cu o voce care părea lugubră şi se împrăştia în întuneric.

Taică-meu. Pietro e încă băieţandru şi crede că poate lua viaţa de piept. Dar se înşală, lumea nu-i cum o visează el.

De sărbătoarea de Sant'Agrippina lucră zi şi noapte şi taică-meu îi ducea, sub şal, macaroanele cu ulei în atelier unde şi dormea. Maria nu voia să lucreze atâta şi plângea când îl vedea palid, cu ochii umflaţi şi barba lungă pe obraz. Printre altele, în septembrie, căsuţa cu balconul fu vândută şi Pietro se întristă, fiindcă nu reuşise să facă nimic, decât să plătească impozitele la stat.

Pe vremea aceea mergeam cu ai mei la Giummarra ca să-i ajut la lucrul mai mărunt. Pământul era ars, cu migdalii uscaţi şi crengile roşii şi slabe, iar mierlele stăteau ghemuite prin tufele de mur să se apere de căldură. Fusese un an slab şi până şi miriştile arse făceau să pară părăsite câmpurile, unde, la amiază, câte-un greier cânta şi muşte mari strălucitoare zburau jos şi greoi peste grămezile de bălegar care se usca. Ţăranii treceau pe cărare, pe jos ori pe măgarii cu urechile bălăbănite, nu vorbeau şi-şi făceau semne nedesluşite care însemnau nenorocirea ce ne apăsa. Ne întorceam la asfinţit cu câte-o grămăjoară de lemne pe spinarea măgarului, iar eu cu taică-meu mergeam pe jos. Maică-mea (muri în anul următor) slăbise ca niciodată şi părul i se albise şi i se asprise.

Maică-mea, pe măgar, cu cocoaşa tot mai accentuată. *Şi lumea îmbătrâneşte ca mine.*

înainte de a ajunge la Strada Mare, trebuia să urcăm pe o potecă săpată în ghips ce se întindea printre unduirile terenului accidentat de un galben-alburiu pe care nu creştea nicio tufă de mur, niciun fir de iarbă şi soarele bătea puternic, orbind şi omorând şerpoaicele ce se ţârâiau pe acolo. Acasă beam multă apă şi-l găseam pe Pietro aşezat într-un colţ, cu mâinile slabe şi o tristeţe

grea în ochi. De-aici încolo nu mai am nimic de povestit, căci maică-mea a murit, iar taică-meu munci până-n ultima zi a vieţii lui. Printre altele, am mult de lucru prin casă şi seara trebuie să împletesc ciorapii pentru nepoţeii mei care cresc prin iarna asta îngheţată care aduce ploaie nesfârşită ce face să se prăvălească satul şi zidurile groase ridicate ca să-l apere. Peppi, Antonia şi Iana îşi deşiră mereu ciorapii când se joacă, iar Antonia îmi zice, arătându-mi picioarele ei slabe şi pantofiorii care se deformează.

Antonia, privindu-mă cu ochii ei dulci. Fata brigadierului, la şcoală, îmi zice că ciorapii mei sunt urâţi, de ţărani. Fă-mi o pereche mai frumoşi.

Pietro şi-a pus în cap să meargă la Torino, fiindcă Michele al lui massaro Francesco i-a spus că acolo croitorii sunt trataţi bine şi pot să le asigure un viitor mai bun copiilor în oraşul acela mare, unde se cântă şi se dansează şi trenurile merg pe străzi. Eu însă nu cred, căci pâinea se câştigă cu sudoarea frunţii oriunde în lume şi mi-e teamă că Pietro, mergând la Torino, ar trebui să muncească zi şi noapte pentru alţii, cu mizeria şi

cu gândurile cele mai negre în suflet. Şi la Mineo avem de-acum curent electric, fântâni pe străzi cu apă limpede şi bună şi, puţin câte puţin, cu ajutorul fratelui meu, o să ne reparăm casa făcând un acoperiş nou, fără trestii.

VORBEŞTE BĂIATUL MEU PEPPI, CARE ARE UNSPREZECE ANI

Primii mei ani de viaţă şi bunicul meu Ciccio Piducchio

Eu sunt încă foarte mic şi nu am vârsta tatălui meu şi a mătuşii mele Pina care au văzut şi îşi amintesc multe lucruri. în zilele astea plouă des şi eu nu merg pe câmp să-l ajut pe bunicul meu Ciccio care îşi ridică mâinile spre cer şi zice întruna.

Bunicul meu, Ciccio. Apa asta putrezeşte tot ce-am semănat şi duce pământul de pe spinările munţilor. Numai necazul ăsta ne mai lipsea!

Croitorul de pe Strada Mare

Rămân în casă s-o ajut pe mama la treburi şi amestec cu apă tărâţele pentru cele trei găini, cu ciocul galben, ce stau mereu cuibărite, printre lemne, în grajd. Dincolo de curtea noastră noroiul e-nalt şi moale, iar măgarul lui Mattia Pitre umblă prin el anevoie cu gleznele îmbibate şi murdare. Seara, taică-meu vrea să-i povestesc câte ceva şi, când stau în patul mare în care dorm împreună cu Giovanni, Iana şi Antonia, mi-e teamă de vântul care zguduie puternic balconul şi urlă, neobosit, pe străduţa neagră de la Mura. Chiar şi prima amintire din viaţa mea, am avut-o cu mulţi ani în urmă într-o noapte de iarnă.

Iana şi Giovanni nu se născuseră încă şi eu dormeam cu Angelo, cel care-a murit. Maică-mea stătuse până târziu de vorbă cu mătuşa mea Pina şi era vânt, şi o ploaie puternică bătea pe acoperiş, făcându-l să tremure. Adormisem nu de mult când, trezindu-mă dintr-odată, văzui balconul, larg deschis, cum se deschidea şi se închidea ca aripile unui vultur, şi un mare vârtej prin camera noastră unde apa intra în rafale şi mă uda pe păr. îmi fu teamă că spiritele de la Castel şi cele de la Ciurera intraseră ca să ne facă rău, şi începui să strig şi să plâng cu Angelo, foarte palid, cu părul răvăşit. Mi-l amintesc doar pe taică-meu cu trupul lui mare, cum fluiera în faţa balconului

şi pe mătuşa-mea Pina cu părul negru pe umeri că-mi spunea.

Mătuşa mea Pina, cu voce blândă. Nu vă fie frică, dragii mei, e numai vântul, deschide şi rupe uşile noastre, ale ţăranilor.

A doua zi veni don Antonio cu multe unelte întunecate şi, după ce făcu multă gălăgie, zise cu glas tare.

Don Antonio, negru şi mare. Nu-ţi fie frică Pietro, cu drugul ăsta de fier nicio furtună de vânt nu o să mai deschidă balconul.

Mă mângâie pe obraz şi eu, mulţumit, începui să mă joc cu Angelo sub pat. Acolo era lumea noastră, în care saltelele înalte ne apărau, iar lumina intra pe sub marginile cuverturii transparente. Erau mulţi fulgi gri şi impalpabili care zburau când vorbeam cu Angelo şi sub o

cărămidă scoasă din zid ascundeam banii strălucitori pe care îi primeam cadou. Odată aduserăm acolo o carte neagră şi grea pe care mi-o dăduse don Giovanni, un negustor de pe Strada Mare. Mă dusesem să cumpăr petrol şi don Giovanni, de după tejghea, mă privise cu ochii lui mari şi mă întrebase răspicat.

Don Giovanni. Ce vrei, măi ţâcă?

Mie mi-era frică să nu greşesc şi pe drum repetasem tot timpul: «Jumate de litru de petrol».

Eu, dintr-o răsuflare. Jumate de litru de petrol.

îmi umplu sticla dintr-o bute întunecată plină de funingine în care se legăna câte-un păianjen, şi mă întrebă:

Don Giovanni. Tu eşti băiatul cel mai mare al lui don Pietro, croitorul de pe Strada Mare, aşa-i? Ţine cartea asta şi du-o lui taică-tău. Spune-i că era a călugărului Telli, care se pricepea la vrăji şi la spiritism. Taică-tău se pricepe şi el.

Am cărat cu greu cartea aceea groasă şi eram foarte bucuros, fiindcă mi se părea că ar fi Rutilio[1] care vorbeşte despre naşterea şi despre sfârşitul lumii. Taică-meu, când văzu cartea, o privi tăcut, răsfoind ici-colo paginile care erau gălbui, frumoase, cu un scris ce nu se mai termina.

Taică-meu, surâzând. Ce spirite! E o carte de slujbă.

O ascunsei sub pat şi când eram singur o deschideam şi mă uitam în ea cu Angelo, pierduţi.

---

1 *Rutilio Benincasa* era o veche revistă în care se prezicea viitorul şi se dădeau sfaturi practice ţăranilor; din această cauză ţăranii analfabeţi indicau cu acest nume o carte de ştiinţe oculte (N.t).

Puţin câte puţin începurăm să rupem paginile pe care le mărunţeam jucându-ne, făcând să zboare, ca multe aripioare mici, bucăţile sub pat, în aerul închis şi jos ce se umplea de o albeaţă zglobie. Dar acum îmi pare rău că am făcut aşa şi cine ştie dacă nu era adevăratul Rutilio pe care toţi ţăranii-l caută, crezând că e ascuns în vreun pod unde dansează spiritele. Pe vremea aceea taică-meu era mult mai vesel şi seara, când afară se aprindeau lămpile electrice, mici şi tremurătoare, să împrăştie întunericul şi vântul care şuiera, mă lua pe mine şi pe Angelo pe umeri şi alerga prin cameră, râzând şi spunând.

Taică-meu, cu vocea iute. Hei, hop! Hei, hop! Mergem să ne luptăm cu vrăjitorul din peştera neagră.

Eu cu Angelo râdeam şi ni se părea că suntem pe un munte de unde le vedeam pe maică-mea şi pe mătuşa-mea Pina, micuţe, cu umerii aplecaţi, aşezate lângă vasul cu jăraticul care murea.

Apoi se născură Antonia şi Iana, iar grâul nu ne mai ajungea şi mâneam în fiecare zi bob fiert cu multă zeamă şi pâine tare. Eu mergeam la şcoală şi îmi luam de mâncare un pic de zahăr şi o portocală. Clădirea era mare cu o scară largă, nesfârşită, iar omul de serviciu şchiop, în vârf, cu faţa roşie ne striga.

Omul de serviciu. Mai repede, ţâncilor, clopoţelul a sunat de o oră.

Clasa noastră era prăfuită, cu o lumină ceţoasă şi multe bănci cu mâzgăleli ciudate, strâmbe. în primele zile era mare îmbulzeală şi toţi colegii mei vorbeau, plângeau sau urinau sub bancă. învăţătorul mare, cu mâinile albe, ne dădea palme care lăsau urme pe obraji, ţipa întruna şi îi pedepsea pe toţi. Nu înţelegeam semnele acelea lungi, joase, cu burtă, scrise pe tablă şi voiam să merg acasă, la maică-mea. Era iarnă şi ploua cu găleata peste câmpurile pe care noi le vedeam, de pe fereastra înaltă, cu măslinii aplecaţi şi pământul din care ieşeau aburi. Era frig şi aveam picioarele amorţite, pline de noroiul adunat de pe străzile pe unde curgea apa, în pâraie. Mâinile mi

se umflau pe caiet, iar noaptea, când dormeam cu Angelo şi cu Iana, mă usturau tare de parc-aş fi avut râie. După-amiaza taică-meu voia să merg în atelier, iar eu mergeam pe Strada Mare unde firele de la curent răsunau în vânt. Luigi era acolo aplecat peste stofă şi mă aşezam lângă fierul de călcat, aprins, ce împroşca steluţe de foc.

Taică-meu, cu voce joasă. Ţine, descoase însăilătura de la haina asta. Avem ceva de lucru şi se apropie sărbătoarea Crăciunului. Lucrătorii costă cât ochii din cap.

La început îmi venea greu să bag acul în găurile care trăgeau în sus ca nişte rădăcini mici, dar apoi mă obişnuii şi lucram bucuros împreună cu Angelo care creştea slab, cu ochii surâzători. îi dădeam lucrul cel mai greu şi îi ziceam.

Eu, către Angelo. Aşa-ţi place ţie. Ţine. Munceşte.

Din când în când taică-meu ne cumpăra două bomboane şi ni le aducea în hârtie colorată pe care o păstram în buzunarele de la pantaloni ca să le-o arătăm colegilor.

Taică-meu. Dacă mă ajutaţi şi sunteţi cuminţi, vă mai cumpăr alte bomboane.

Odată trecut Crăciunul, rămâneam în casă să privim munţii din Militello pe care alerga ceaţa şi nu ne mai jucam cu taică-meu, fiindcă era nemulţumit şi stătea deoparte, şi-l dureau mâinile. în ianuarie soseau zile frumoase şi soarele alunga ploaia, luminându-ne casa în jurul căreia zbura câte-o vrabie. Ieşeam cu Angelo şi pe dealul de la Mura era Ciccio al tuşei Antonia, Pelonero şi Turi Cirasa. Aveau opt ani ca şi mine şi erau bucuroşi să se joace jos în Strada Mare unde erau şase fântâni care străluceau şi gâlgâiau de parcă ne-ar fi chemat.

Fântânile. Clo, clo, cloo.

Câte-un ţăran care trecea îşi adăpa acolo măgarul care îşi întindea botul şi apoi răgea, cu urechile ciulite. Ciccio al tuşei Antonia bea multă apă şi se uda pe mâini stropind în jur picături reci. Frate-meu Angelo râdea şi bătea din palme, zicând: «Inc-o dată, înc-o dată!» Nu-i plăcea să se joace aşa şi nici lui Pelonero, micuţ, cu faţa negricioasă şi buzele negre de parc-ar fi fost vopsite cu cărbune nu-i plăcea.

Pelonero, strâmbându-se la faţă ca un şoarec. Nu, nu, Antonio. Dup-aia te ia fierbinţeala şi te răsuceşti toată noaptea în pat.

Ne amestecam printre nopali, căţărându-ne pe un urcuş pe care creştea iarba înaltă care ne uda şi ne tăia mâinile, în vârf era un morman de gunoi unde îşi făceau nevoile şi cei mari şi unde râcâiau găinile cu ciocurile murdare. Când treceam noi, multe muşte verzi se ridicau de pe jos şi ne întunecau obrajii, făcând zgomot şi atingându-ne cu cărnurile lor moi şi păroase. Pe cărarea de alături, cu noroiul uscat ce se fărâmiţa, era un stâlp înalt pe care treceau firele de curent electric, şi ne plăcea să dăm cu piciorul în stâlp şi

să ascultăm zgomotul egal ca o muzică ce se năştea înăuntru.

Stâlpul, vibrând. *Zi, zii, ziii!!*

Lui Angelo îi plăcea mult de tot şi voia să-l audă mereu, însă signa Carmela, spălătoreasă, nu voia.

Signa Carmela, robustă, cu sânii mari. Măi, derbe- deule, du-te de-aici! Nu tulbura sufletele păcătoşilor.

Fugeam şi ne duceam pe dealul cu nopalii care creşteau deşi pe o coamă nisipoasă şi îşi întindeau tulpinile cărnoase deasupra unei prăpăstii periculoase ce dădea în Strada Mare, largă şi luminoasă. Adunam mai multe grămezi de pietre şi dintr-un maţ, delimitat de nopali, le aruncam voioşi în aer, unde şuierau şi se roteau căzând cu zgomot pe povârnişul cretos şi galben. Dar oboseam repede şi mâinile ni se înroşeau, căci nisipul care acoperea pietrele era făcut parcă din spini subţiri-subţiri şi mărunţiţi. Atunci coboram, şi, în valea de la Caudaredda găseam iarba-

păsărilor[1] care, într-un verde spălăcit, îşi deschidea florile micuţe şi albastre. O mâneam cu pumnii şi ne lăsa un gust dulceag şi lipicios în gură şi pe buzele verzi unse. Umblam mult şi pe stânca de la Castel ne luam unul după altul printre tufele de urzici care ne înţepau pe picioare şi-l făceau să plângă pe Ciccio al tuşei Antonia.

Ciccio al tuşei Antonia, cu ochii roşii. Iarba asta e urâtă. Când o să creştem o s-o smulgem pe toată.

Pelonero ne întreba dintr-odată cu vocea lui puternică şi răsunătoare: «Ştiţi cum fac copii tata cu mama?» Angelo, cel care-a murit, râdea şi zicea că nu ştie. Eu rămâneam serios şi-i răspundeam: «Doar nu vrei să credem că merg să-i cumpere. Atunci de ce ţăranii care-s amărâţi au atâţia copii?» Dar se făcea târziu şi se vedeau ţăranii care se întorceau de pe câmp pe cărările întortocheate pline de pietre şi de soare murind. Lui Turi Cirasa îi era frică cel dintâi, şi zicea: «Hai să mergem acasă că încep să iasă spiritele de la

I Arbust (specie endemică) ale cărui frunze şi flori sunt mâncate de păsări (N.t).

Ciurera». Se ridica un vânt de apus subţire şi bătea peste casele din Mineo care se întunecau şi, departe, înspre munţii Coste se năşteau grămezi alburii de nori şi trimiteau o sclipire sângerie pe toată întinderea nesfârşită a pământurilor de la Palagonia şi Ramacca. Noi ne căţăram pe urcuşul de la Mura unde femeile chemau găinile care fugeau în cârd către curţi. Acasă ajungeam pe întuneric, iar maică-mea stătea lângă cratiţa în care fiebea apa şi ne întreba, în cercul de lumină al tăciunilor care o făceau roz: «Unde-aţi fost atâta vreme?» Taică-meu venea cu pasul lui uşor şi ne trezeam cu el, dintr-odată, înalt, în faţa uşii de la bucătărie. întreba: «Ce-avem de mâncare?» Dar când terminam de mâncat salata cu mazărea fierte cu ulei, mie tot îmi mai era foame.

Eu. Mi-e foame. Mai vreau pâine.

Şi Angelo şi Antonia mai voiau pâine, dar nu ne ajungea şi plângeam şi ţipam. Mătuşa-mea Pina ne mângâia, ne aşeza în jurul ei şi ne spunea povestea cu căluţul verde care îi plăcea aşa de mult lui Angelo. Dormeam toţi împreună în pat şi taică-meu, când era vesel, zicea: «Somnul celor

neprihăniţi». Dar acum am crescut şi de sub salteaua pe care dormim de-a latul îmi ies picioarele şi nu ştiu cum să le acopăr dimineaţa când le găsesc umflate şi mă dor.

Eu, către taică-meu. Trebuie să pui altă saltea, fiindcă acum am crescut. Mie mi-e frig noaptea.

Maică-mea. Taci din gură. Şi gândeşte-te că la vârsta ta toţi ceilalţi muncesc şi aduc câte ceva acasă.

Dar eu nu am ce să fac dacă nu-l pot ajuta pe tata care n-are de lucru şi nici pe bunicu-meu Ciccio Pidu- cchio care nu poate merge la câmp pe ploaia asta care cade deasă, neagră şi inundă totul. Trebuie să stau în casă, fiindcă nu mai merg la şcoală, deoarece caietele costă mult şi învăţătorul îmi zicea mereu.

învăţătorul, ridicând mâna albă. Eşti încăpăţânat ca toţi copiii de ţărani.

Taică-meu voia să mă trimită la Catania la şcoală cu boierii, dar când familia se-nmulţi nu ştia cum să facă faţă şi muncea şi la teascuri când recolta de măsline era bună. Dar mai bine că nu am studiat, fiindcă nu vreau să devin un boiernac şi să stau apoi după ferestrele de la Casino, cu pălăria pe cap, să mă uit la toţi cu un aer înţepat, luându-mă mereu de ţărani. în acest sens nu pot să uit vorbele pe care mi le-a zis băiatul unui nobil, cu doi ani în urmă, la carnaval. Era o zi frumoasă şi maică-mea făcuse în cuptor nişte prăjituri cu lapte, iar pe la amiază, când toţi eram aşezaţi la masă, ni se adresase mulţumită.

Maică-mea, cu voce dulce. Mâncaţi-le-n sănătatea lui taică-tău care-a cusut un costum unui ţăran.

Apoi veni pe la mine Pelonero, îmbrăcat în femeie, şi Ciccio al tuşei Antonia cu faţa mânjită

de cărbune şi mă luară cu ei afară, să strigăm pe străzi. Pa Strada Mare trecea câte-un ţăran, cu capul în şal, şi balcoanele erau toate închise. întâlnirăm nişte grupuri de băieţi, care ni se alăturară, şi voiam să vopsim cu ghips hainele trecătorilor, dar toţi ne spuneau acelaşi lucru.

Diferiţi trecători, foarte serioşi. Terminaţi, fir-aţi ai naibii! Numai la carnavalul vostru nu ne gândim noi.

O coteam pe străzile de la Santa Maria pline de pietre şi de miros de balegă şi numai câte-un măgar, din grajduri, răgea cu o voce prelungă şi adâncă de te înfricoşa. Ne aşezam pe bolovanii de la Castel şi ne venea să râdem şi să povestim ceva, dar nimeni n-avea chef.

Menico, băiatul pantofaridui, zicea. Azi taică-meu şi maică-mea s-au încăierat. Maică-mea striga: «Nu eşti bun de nimic, nici măcar să câştigi o bucată de pâine pentru familia ta».

Pelonero îşi ridicase rochia şi i se vedeau picioarele pline de păr negru.

Pelonero. Şi ce ne interesează pe noi?

Eu rostogoleam câte-o piatră pe coborâşul de la Castel şi o vedeam cum sărea cu un zgomot metalic pe acoperişurile caselor care răsăreau din vale.

Ciccio al tuşei Antonia, cu vocea joasă. Hai să mergem, băieţi. Se face seară şi acum ies spiritele de la Castel. Taică-meu le-a văzut dansând aici sus într-o noapte de iarnă şi le-auzea plânsetele triste.

Rămâneam toţi tăcuţi în ascultare şi vedeam, sub noi, Mineo agăţându-se de deal, cu acoperişurile lui încălecate, unde lumina se micşora, strălucind încă abia într-o culoare sângerie pe clopotniţa de la San Pietro, care părea

că plutește în aer. în tăcerea aceea frate-meu Angelo râse şi toţi se uitară la el.

Eu, încruntat. De ce râzi, prostule?

Se făcu roşu şi nu ştiu ce să răspundă; voia să plece, dar Pelonero strigă.

Pelonero, ridicându-se dintr-odată în rochia lui de femeie. *Am găsit, am găsit!*

Toţi, miraţi. Ce-i Pelonero?

Pelonero. E petrecere la Casino dei Nobili. Hai să mergem. E frumoasă.

Ne ridicarăm toţi o dată şi ne întoarserăm pe Strada Mare care se scufunda, pe jumătate întunecată, cu lămpile electrice încă stinse. în

piaţă erau puţine grupuri de ţărani care vorbeau cu vocea joasă despre semănături, sub ceasul rotund cu limbile mari şi negre ca nişte cruci. în Casino se dansa şi, apropiindu-ne, auzeam o trompetă răsunând printre ropote de râs. De după ferestrele colorate se întrezărea multă lumină care albea piaţa cu gardul de fier ce înconjura Casinoul. Ne oprirăm pe trepte în linişte, dar Pelonero zise: «Hai să mergem de partea cealaltă. E un balcon jos şi putem să-i vedem pe bogaţi cum dansează».

Balconul era închis şi am căutat spărturile, dar nu vedeam nimic, iar mirosul puternic de tutun care ieşea afară ne făcu să tuşim, iar Angelo strănută.

Ciccio al tuşei Antonia, cu glas nemulţumit. *Nu se vede nimic.*

Eu. Hai să ne aşezăm între zăbrele. Poate că deschid

uşa.

Gardul de fier era înalt şi noi ne-am agăţat strâns de gratiile care erau umede şi ne amorţeau mâinile.

Menico, dând din capul lui mare. Proştilor, de aici vedem numai piaţa.

Zgomotul creştea şi câte-o voce de femeie striga şi se auzea un gâlgâit ca de apă care cade într-un ulcior strâmt, între timp apăru un nor dinspre biserica de la Collegio şi începu să cadă o ploaie mărunt-mărunt care făcea să ne strălucească părul şi fruntea. Angelo se ţinea strâns de zăbreaua lui ca să n-alunece şi toţi ne ţineam răsuflarea din cauza murmurului care se ridicase din Casino. Dintr-odată se deschise o uşă laterală şi ieşi un băiat slab, cu cămaşa albă şi un miros de trandafiri ce te lăsa cu gura căscată. Se apucă să urineze şuierând de se auzea până în piaţa de la Casino, dar ne văzu.

Băiatul de boiernac, cu voce stridentă şi furioasă. Căraţi-vă de-aici, fii de ţărani. Nu-i loc pentru voi, ăsta. Plecaţi.

Şi-l chemă pe don Mărio ospătarul, care sosi, cu faţa grasă şi capul chel, şi întinse o mână mare peste băiatul de boiernac care-şi terminase treaba, udându-se puţin pe pantaloni.

Don Mărio, cu voce mieroasă de femeie. *Ce s-a-ntâm- plat, domni şorule?*

Băiatul de boiernac. Ăia. M-au făcut să mă urinez pe pantaloni.

Don Mărio îşi scoase cureaua şi-o făcu să răsune în aer şi peste zăbrelele din gard în care, într-un loc, se aprinse o scânteie.

Don Mărio, furios. Ţăranii naibii, fugiţi de aici! Vă credeţi în grajdurile voastre aici?

Ne dădurăm jos de pe gard şi, aplecându-ne, fugirăm, dar o lovitură de curea mă lovi pe spate şi începui să plâng. Ne ascunserăm pe treptele de la San Francesco unde era un puţ de urină, fiindcă acolo urinau ţăranii, făcându-se mari bălţi de umezeală.

Pelonero, apropiindu-se de mine. *Nu-i nimic, Peppi.*

Eu, plângând. Mă ustură spatele!

Pelonero, mişcându-se în rochia de femeie ca să mă facă să râd. Stai liniştit, Peppi. Data viitoare o să ne uităm la petrecerea boiernacilor de pe ferestrele din strada dinspre San Pietro.

Ploaia se înteţea şi umezea aerul în care se aprinseseră nesigure şi ceţoase lămpile electrice, iar noi toţi ne-am împrăştiat pe străzi şi ne îndreptam spre casă. Pe vremea aceea veni la noi bunicu-meu Ciccio Piducchio, cu şapca soioasă şi peticită, ca să vorbească despre mine cu maică-mea.

Vorbeşte sora mea Pina

Bunicul-meu Ciccio Piducchio, către maică-mea. Fata mea, Peppi are aproape nouă ani şi e vremea să lucreze, în loc să stea pe la Mura şi pe Strada Mare să se-ncaiere cu prietenii lui.

Maică-mea. Va fi croitor ca şi taică-său.

Bunicu-meu Ciccio Piducchio, ridicând glasul. Dar taică-său lucrează o lună pe an şi voi nu aveţi grâu să daţi de mâncare la atâtea guri.

Maică-mea. Ai dreptate, dar or să vină vremuri mai bune şi pentru Pietro.

Bunicu-meu Ciccio Piducchio, bătând cu piciorul lui şchiop de podea. Deocamdată, lasă-l să vină cu mine. Mă ajută la lucrurile mărunte şi o să mănânce la mine acasă şi, de Sant'Agrippina, dacă anul merge bine, îi fac un costum.

Maică-mea, cu vocea joasă. O să vorbesc cu taică-său. Dar eu nu vreau.

Şi aşa începui să merg des acasă la bunicul meu Ciccio Piducchio care la început mă punea să curăţ grajdul cu fiică-sa Angelina şi cu fiică-sa Peppa. Le ajutam pe mătuşile mele să adune într-o singură grămadă balega de la măgari care scotea aburi şi puţea de te usturau ochii, dar mă obişnui cu întunericul din grajd unde Angelina cobora cu o lampă aprinsă. într-un pod unde ajungeai pe o scară din ţăruşi, era stivuit fânul şi dormeam deasupra împreună cu Iano, ucenicul lui bunicu-meu. Noaptea mi-era teamă, căci şoarecii umblau şi chiţăiau pe lângă ziduri şi Iano dormea şi nu se trezea. Maică-mea nu vru ca eu să dorm acolo sus şi taică-meu, când află, zise.

Taică-meu. Ciccio Piducchio e tot Ciccio Piducchio. Peppi o să stea cu noi şi-o să-mpărţim pâinea pe care-o avem.

Dar mătuşa-mea Peppa umplu o traistă cu paie şi în fiecare seară o punea pe scaune ca să-mi facă pat. Bunicu-meu zise că bine făcuse, dar mormăia.

Bunicu-meu. La vârsta lui eu eram ucenic la don Francesco şi dormeam în clăi cu câinele.

Apoi începu să mă ducă la Nicchiara şi mă trezea la patru dimineaţa, când mie mi-era tare somn şi nu mă ţineam pe picioare. Angelina sforăia uşor cu spatele la noi, dar mătuşa-mea Peppa se trezea şi ne pregătea pâinea, ceapa, smochinele uscate şi îmi punea în jurul feţei o basma de-a ei din bumbac. Măgarul răgea făcând să tremure ferestrele întunecate şi bunicu-meu Ciccio Piducchio îi punea samarul şi-i dădea un pumn care răsuna, în burtă, ca să-l înviореze. I se urca în spinare învăluit în şal şi eu mă agăţam de spatele măgarului ţinându-mă strâns de haina bunicului ca să nu cad. Era frig de-ţi îngheţau mâinile şi pe străzile de la Itria nu întâlneam pe nimeni.

Croitorul de pe Strada Mare

Câteodată întunericul era dens şi ceaţa fumega înjur, iar bunicu-meu înjura fiindcă măgarul nu reuşea să nimerească strada. Tot satul dormea şi nu cântau încă nici cocoşii, iar mie mi-era teamă de spiritele care puteau ţâşni de prin colţuri. Bunicu-meu, cu o voce joasă ce nu părea a lui, îmi zicea.

Bunicu-meu. Nu vorbi tare. Spiritele nu umblă aproape niciodată după miezul nopţii.

La Quattro Canali se auzea Tatăl Nostru, dar clopotele nu se vedeau şi în întuneric se auzea trapul câte unui măgar. înspre Nunziata apărea o dungă albă dinspre răsărit şi copacii se iveau prin ceaţa care se împrăştia luminând pietrele ude. La Nicchiara bunicul meu îl găsea pe Iano, ucenicul, care mânca o bucată de pâine şi-i zicea: «Tu ai mânca o casă fără să-ţi curgă un strop de sudoare». Luau sapele şi mergeau pe câmpurile în care răsărea grâul subţire şi verde, şi eu după ei, adunând în grămezi mici buruiana şi alte ierburi rele pe care le smulgeau ei. Mâinile mele se îmbibau de apă şi deveneau roşii şi greoaie şi mă mişcăm anevoie, fiindcă ghetele mi se înfundau în

noroi. Către amiază bunicu-meu se întorcea şi-mi urla, în mijlocul lanului: «Du-te acasă şi spune-i cumetrei Maruzza să pregătească de mâncare. Nu adormi pe drum». Signa Maruzza era mama lui Iano şi trăia la Nicchiara, ajutându-l pe băiatul ei la diverse munci. Era foarte bătrână, cu părul alb răvăşit şi cu ochii istoviţi şi cu pungi sub ei. Când mă vedea venind pe cărarea umedă de pe vale, îmi striga: «Ce-i, Peppi? Trebuie să pregătesc de mâncare pentru bărbaţi?» Afară, lângă grajd, erau doi bolovani alăturaţi, arşi şi negri, în mijlocul cărora aruncam lemne şi aprindeam focul care creştea, înroşind zidul. Signa Maruzza umplea cu apă o oală de lut şi o punea să fiarbă. Eu întindeam mâinile şi o căldură plăcută mă cuprindea, făcându-mi-se un somn teribil. Nu după mult timp sosea bunicul meu, şchiopătând, şi Iano cu încălţările şi pantalonii plini de noroi. Ne aşezam lângă nucul care îşi întindea crengile galben-maronii, fără frunze, unde se frângea câte-o rafală rece de vânt, şi mâneam toţi patru dintr-un castron mare în care aburea zeama de bob sau macaroanele cu ulei, calde încă. Vorbeam rareori şi stăteam aplecaţi peste farfurie, făcând un zgomot ciudat, plesnind şi gâlgâind din guri. La urmă, bunicu-meu împărţea smochinele uscate, pline de zahăr cristalin, şi ne dădea sticla lui de vin tare.

Bunicu-meu, cu glas vesel. Mâncaţi! Şi spuneţi tuturor că massaro Ciccio Piducchio nu-i lasă să moară de foame pe lucrătorii lui.

Iano şi maică-sa, dând din cap în semn de aprobare. Cu domnia voastră pomana lui Dumnezeu nu ne-a lipsit niciodată.

Bunicu-meu, cu sticla în aer, către mine. Bea şi tu, prostule. Fiecare înghiţitură din vinul ăsta minunat face sânge în vene.

La început vinul nu-mi plăcea şi-mi răscolea stomacul cu gustul lui aspru şi amar, dar apoi mă obişnui şi simţeam o arsură, şi mă furnica în tot corpul care se încălzea. Bunicu-meu se ridica primul şi zicea: «înapoi la muncă». Iano se mişca cu greu şi deschidea ochii un pic roşii şi umezi, iar bunicu-meu îi trăgea un picior în spate.

Bunicii meu, cu vocea groasă. Hai mai repede, dobi- tocule! Crezi că eu fur banii?

Venea şi signa Maruzza şi abia se ţinea după mine pe câmp, iar eu râdeam când o vedeam aplecată, multă vreme, să adune puţină buruiană.

Eu, râzând. Ce-i, nu reuşiţi să mişcaţi picioarele?

Dar câmpurile acelea parcă nu se mai terminau niciodată de buruieni şi nu reuşeam să ajungem la pârâul care curgea noroios şi repede din cauza terenului înclinat. Cerul se însenina uneori şi lăsa să treacă un soare nesigur şi rece, care abia colora măslinii şi roşcovul lui massaro Antonio Bevilacqua. Seara se lăsa repede şi întuneca văile aducând un vânt îngheţat peste pământurile şi peste Strada Mare care se întuneca. Bunicu-meu îşi îndrepta gâtul dintr-odată şi zicea: «Să fie-a naibii! E deja noapte şi mai avem încă o grămadă de făcut!» Ne întorceam la Mineo pe cărările pe care se căţărau măgarii şi

ceaţa care se îndesa. Mie mi-era grozav de somn şi bunicu-meu, din când în când, întorcându-se, mă trăgea de haină: «Peppi, chiar acum ţi-ai găsit s-adormi? Fii atent să nu cazi de pe măgar!» Mă simţeam cuprins de bucurie când, de pe coborâşul de la San Giuseppe, vedeam, pe deal, Mineo cu câte-o lampă rară în ceaţa groasă care, când şi când, strălucea. Eram fericit când găseam focul aprins şi macaroanele cu salata fiartă şi oul cald pe care mătuşa mea Peppa mi-l pregătea să-l beau. Dar nu reuşeam să ţin capul sus de somn şi, dormitând, mi se părea că sunt tot la Nicchiara să culeg buruienile care îmi usturau mâinile.

Mătuşa mea Peppa mă lua de pe scaun şi mă ducea în pat, zicând: «Voi îl omorâţi pe băiatul ăsta!»

Buni cu-meu, răbufnind. Eram mai mic decât el când lucram deja pentru don Francesco.

Spiritele de la Rocca şi munca mea în atelierul lui taică-meu

Duminica, mătuşă-mea Peppa îmi lustruia pantofii şi-mi peticea haina care se rupea, iar eu mergeam acasă pe Strada Mare unde câte-o femeie, cu rochia neagră până-n pământ, chema găinile. Atelierul lui taică-meu era închis şi eu mă uitam prin gaura cheii şi abia întrezăream manechinul fără cap şi masa mare pe suprafaţa căreia parcă se mişca mâna cuiva. Tuşa Pina mă striga din grajdul ei în care o vedeam, slabă şi înaltă de parc-ar fi ajuns la cer.

Tusa Pina, mişcându-şi mâinile lungi. Sunt vremuri grele şi pentru băieţii de meşteri, copilul meu.

Când ajungeam acasă, surorile mele se adunau în vârful scării şi strigau: «A venit

Peppi! A venit Peppi!» Maică-mea mă mângâia pe obraz şi-mi zicea: «Eşti mai slab pe zi ce trece». Mie-mi plăcea să alerg prin camere şi să râd cu Iana şi cu Antonia, dar murise de puţin timp frate-meu Angelo şi taică-meu stătea nemişcat în faţa balconului să privească dealurile din Militello care înverzeau. Nu înţelegeam deloc de ce trebuia să tăcem şi din când în când mătuşă-mea Pina vorbea despre mort.

Mătuşa mea Pina. Voi sunteţi copii şi nu ştiţi ce-i moartea.

Şi încetul cu încetul, tăceam şi noi, şi ne aşezam pe podele să ne uităm la lespezile de lut care se crăpau şi se înnegreau. Iana adormea cu mâinile în poală, iar eu îi povesteam în şoaptă Antoniei cât era signa Maruzza de bătrână şi zicea mereu în mijlocul lanului: «Au! Au! Durerile astea mă omoară». Spre seară, de după munţii din Vizzini, răsărea luna, albă, cu cornuri roşii, ce se ridica peste câmpuri, pe dealul din Carratabbea care se contura şi părea

transparent de parc-ar fi fost de cristal. De la răsărit, în valuri, venea un vânt care îngheţa aerul şi făcea să se aplece vârful pinului născut la Mura. Noi ne apropiam de foc şi mătuşa-mea Pina închidea obloanele şi, cu voce serioasă, zicea: «Peppi n-o să se mai ducă pe câmp. E fiu de meşter şi trebuie să fie meşter».

Taică-meu. Acum nu mai există meşter şi nici ţăran. Orice muncă e bună, dacă-ţi dă de mâncare.

Maică-mea. Greşeşti. O să stea cu tine şi-o să-l înveţi meserie.

Taică-meu. Păi nu-nţelegi că pentru noi, meşterii, s-a terminat? Numai ţăranul poate să-şi câştige o bucată de pâine. Şi eu nu vreau ca fiu-meu să blesteme viaţa mai târziu.

Croitorul de pe Strada Mare

Eu sunt încă un băieţandru şi nu ştiu dacă mai târziu lucrurile vor merge mai bine şi-o să fiu şi eu croitor în Strada Mare. Taică-meu este nehotărât, dar vorbeşte rareori căci în lunile acestea n-are de lucru şi nu l-au luat nici măcar la Castelluccio, pe moşia Prinţului, unde au nevoie de mână de lucru la câmp. Merserăm să-l căutăm pe vechilul Prinţului de Sant' Agrippina la el acasă, care dă spre biserică şi are balcoanele vopsite în roşu. Nevastă-sa deschise uşa şi ne izbi cu vocea ei bărbătească.

Nevasta vechilului. Ce vreţi? La ora asta v-aţi găsit să veniţi să-l căutaţi pe bărbatu-meu?

Intrarăm într-o cameră cu lespezi de ciment în care puteam să mă oglindesc ca-ntr-o oglindă şi împrejur pe pereţi erau puşti cu ţeava lustruită şi cu fonte roşii. Râmaserăm în picioare să-l aşteptăm pe vechil care sosi înalt, cu cizmele murdare şi părul răvăşit. Ne privi de sus în jos şi taică-meu zise: «Am vrea să lucrăm la Castelluccio, cu ziua. Ăsta e băiatul

Vorbeşte băiatul meu Peppi care are unsprezece ani

meu şi e foarte sprinten». Don Luigi, vechilul, surâse şi o privi pe nevastă-sa care stătea dreaptă înaintea noastră, cu ochii mari şi părul parfumat.

Don Luigi, cu voce monotonă. Sunteţi don Pietro, croitorul de pe Strada Mare. Sunteţi cam aiurit la cap şi nu sunteţi obişnuit să lucraţi pământul. E nevoie de oameni serioşi şi mai solizi.

Apucarăm drumul înapoi iar eu strângeam tare mâna tatei, de-a lungul coborâşului de la Sant'Agrippina unde ajungea umbra mare a bisericii şi se auzeau potcoavele câtorva măgari care urcau. în săptămâna care venea, mă întorsei să lucrez la bunicul meu Ciccio Piducchio care, de-a lungul străzii, îmi repeta întruna: «Tu o să-nveţi degrabă meseria de ţăran. N-o lăsa pe maică-ta să-ţi bage prostii în cap. Eu n-am băieţi şi, când o să mor, o să le las totul fetelor mele şi tu o să poţi lucra pământul pentru ele. Pământurile mele sunt de aur». Mă bucuram auzind cuvintele acelea şi mi se părea că sunt mare,

cunoscut şi respectat de toţi ţăranii care-mi ziceau: «Binecuvântat să fiţi, massaro Peppi». Şi priveam câmpurile de la Nunzi- ata care, făcând cocoaşe, se ondulau de la grâul înalt care deja se îngălbenea. în anul acela vara venise devreme şi pe la sfârşitul lui mai se secera deja grâul. La Nicchiara fusese un an bun şi bunicul meu angajase câţiva lucrători care veneau devreme, înainte de răsăritul soarelui. Se muncea din greu, iar eu mă chinuiam să strâng în clăi mănunchiurile de grâu care cădeau pe jos foşnind uşor. Bunicul meu îi încuraja pe toţi pe câmpurile secerate pe unde răsăreau pietrele şi săltau greierii burtoşi şi moi şi striga.

Bunicu-meu. Haideţi, măi băieţi! Anul ăsta o s-aveţi fiecare o bucată de pâine.

Aveam o batistă legată în jurul gâtului ca să mă apăr de căldură, dar transpiram iar bărbaţii alergau la pârâu ca să-şi ude mâinile şi fruntea în apa care de acum încolo se scufunda şi se pierdea printre bolovani. Mâinile mi se umflau şi mă dureau umerii,

Vorbeşte băiatul meu Peppi care are unsprezece ani

drept pentru care, pe furiş, mă aruncam după o claie de grâu şi-mi venea să plâng. Bunicu-meu nu mă vedea şi mă striga: «Peppi, ce, ne jucăm de-a v-aţi ascunselea? Nu pierde vremea că de mâncare ţi-am dat». Mătuşa mea Peppa îmi făcuse o pereche de pantaloni lungi ca să nu mă ardă soarele pe picioare şi să nu mă zgârii în scaieţi. Toţi râdeau când mă vedeau şi-mi ziceau: «Piticul! Piticul!» Pe la amiază dealurile de la gară străluceau tare şi în vale, la Nicchiara, era o căldură grea, care făcea măslinii să plutească în ceaţă. Bărbaţii bombăneau: «E vremea să ne oprim şi să mergem să mâncăm». Şi se lungeau pe sub umbra ţiglelor sau sub smochinul amărât cu funzele palide, care creştea pe o mică ridicătură bătută de soare. Signa Maruzza împărţea pâinea şi brânza şi vinul care ne ardea pe gât. începeam din nou să lucrăm după-masă şi eu nu reuşeam să mă ţin pe picioare şi mă ascundeam printre paiele din grajdul unde măgarul îşi deschidea fălcile şi-şi apleca urechile. Tăunii, mari şi gălbui, zburau împrejurul lui şi se îngrămădeau prin părul de la coadă şi printre picioare şi uneori mi se zbăteau în obraz, cărnoşi şi reci. Mie-mi venea să plâng de oboseală, dar adormeam pe paiele umede, dintr-odată, într-o tăcere nsfârşită. Bunicul mă găsi o dată şi-mi dădu un picior în burtă, ţipând.

Croitorul de pe Strada Mare

Buni cu-meu, în grajd, cu ochii roşii. Să fie-a naibii! Ce faci aici, dormi? Crezi că eşti un boiernac?

Lunile acelea erau cele mai grele şi căldura creştea pe zi ce trecea, arzând miriştile şi cîmpurile. Când treieram grâul pe răzorul lui massaro Carmine, aşteptam vântul ca să vânturăm, dar de cele mai multe ori nu se simţea nicio adiere, iar bărbaţii stăteau nemişcaţi, cu furcile ridicate în aer. Ajutam la încărcat, pe măgari, snopii împrăştiaţi pe câmp şi adunam paiele în mănunchiuri mătăsoase aurii. Aerul se umplea de pleava care, învârte- jindu-se uşor, ne cădea în păr şi ne umplea şi ne ardea gura. Pârâul secase şi-i vedeam albia pietroasă şi albă, sclipind orbitor şi-i urmăream cursul care se pierdea într-o vâlcea plină de scaieţi prăfuiţi. Aveam puţină apă şi o ţineam în ulcioarele de lut, la umbra părului care creştea, lângă brazdă, pe marginea unui povârniş abrupt, plin de şopârle burtoase, încremenite într-o verde nemişcare. Bărbaţii mă certau, fiindcă beam mult, fără să mă satur din cauza arsurii pe care-o simţeam în corp.

Vorbeşte băiatul meu Peppi care are unsprezece ani

Bărbaţii, cu batistele roşii pe cap. Peppi, ce, te crezi la Mineo? Trebuie să-ţi umezeşti buzele nu să bei ca un porc, căci apa trebuie să ne-ajungă şi nouă.

Către seară ne aşezam la marginea holdei şi aşteptam un pic de aer răcoros să coboare de pe povârnişul care, în sus, pe munte, se lărgea la platoul de la Callari. Auzeam foşnetul îndepărtat al vântului, iar bărbaţii şi bunicul îşi întindeau mîinile arse.

Bunicul şi bărbaţii. Uite-l, vine. Uite-l.

Dar vântul nu venea niciodată până jos în vale şi se risipea cu un murmur nedesluşit printre tufele de mur ce se conturau întunecate, sus, deasupra capetelor noastre. Bărbaţii îşi aplecau capul şi se uscau pe ceafă, fără să zică nimic. Ne făcusem o colibă cu patru bârne groase şi nişte paie, iar eu mă băgăm în ea ca să mă culc pe un desag împreună cu bunicul. El veghea îndelung

noaptea, lângă răzor, ca nu cumva lucrătorii (ce dormeau jos în grajd) să fure grâul ori vreun ţăran din împrejurimi să vină să jefuiască. Apoi noaptea mă trezea câte-o împin- sătură şi bunicu-meu Ciccio Piducchio zicea, în picioare, în faţa colibei: «Peppi, lasă-mă să dorm câteva ore. Stai tu de pază. Nu adormi că ne fură şi ochii din cap, şi pâinea se câştigă cu sudoarea frunţii!» Eram zăpăcit de somn şi mi-era tare greaţă de la stomac de parc-aş fi fost gata să vomit. Mă aşezam pe răzor şi-mi era frică de liniştea aceea care îmi ţiuia în urechi. Cerul era negru şi se încovoia pe munţii de la Nicchiara într-o sclipire de stele, joase ca nişte nori albi. Ochii mi se închideau şi ca să stau treaz încercam să număr stelele care licăreau ca nişte lanterne pe dealurile de la Malati.

Eu, mişcând degetele. Una, două, trei, patru...

Greierii cântau de-a lungul pârâului cu o voce egală cadenţată ca murmurul călugăriţelor care l-au însoţit pe frate-meu

Vorbeşte băiatul meu Peppi care are unsprezece ani

Angelo, când a murit. Aş fi vrut să strig şi să-l trezesc pe bunicu-meu, dar freamătul mâinilor se domolea încet-încet, iar eu simţeam cum alunec pe paie, cu somnul care-mi umplea gura. Mă trezea bunicu-meu, înjurând ca un sarazin, iar pe pantaloni şi pe mâini găseam lungi şiruri de furnici roşii care mă făceau să mă scarpin peste tot.

Bunicu-meu. Dobitocule! La zece ani eu nu dormeam niciodată la don Francesco şi noaptea mă udam pe faţă ca să rămân treaz.

Era încă întuneric şi la răsărit se stingeau primele stele într-o lumină nesigură care se răspândea cu greu peste munţi. Lucrătorii se grăbeau să iasă din grajd şi-i vedeam urcând, cu haina pe umeri, pe cărarea care se lumina din clipă-n clipă. Dar munca se termina dintr-o- dată în primele zile din iulie şi ne întorceam în sat pe Strada Mare pe scurtăturile unde pâlpâiau rugii roşii şi zburau rar şi jos mierlele. Unul dintre bărbaţi cânta, dar glasul i se pierdea în cheile munţilor fără niciun răspuns, drept care încet-încet amuţea

şi grăbea pasul. La Mineo ajungeam târziu, iar eu alergam la maică-mea care mă săruta, exclamând: «Băiatul mamei! Ce te-ai înnegrit şi ai slăbit!» Beam multă apă şi casa mi se părea străină cu miros de închis şi lumină puţină care intra printre ob-

Ioanele îmbătrânite. Şi surorile mele crescuseră puţin, cu ochii mai umezi şi obrajii fini şi palizi, iar vocea lor mi se părea schimbată. îmi simţeam oasele grele şi mergeam să dorm un somn de plumb, fără vise. în zilele următoare, încetul cu încetul îi regăseam pe prietenii mei cu care într-o seară de august descoperirăm, la Rocca, nişte spirite. Eram pe străduţa care, din Strada Mare, cu o cotitură, se înfundă şi dă înspre Mura, lângă hruba tuşei Carmela. Ne fugăream ocolind pietrele ascuţite şi ridicând praf mult din grămezile de gunoi, încât o femeie se arăta la fereastra la care se odihnea un vas cu nişte busuioc îngălbenit şi pitic.

Femeia, cu faţa ce se înroşea de la asfinţit. *Fiţi cuminţi, împieliţaţilor! Mă sufoc.*

Vorbeşte băiatul meu Peppi care are unsprezece ani

Noi râdeam şi Pietro Incarbone zise: «Hai să mergem la massaro Giuseppe. Ştie toată lumea că vorbeşte cu spiritele». Locuia la cotitura străduţei, într-un grajd, sub un cerdac dărăpănat de pe care cădeau bucăţi de tencuială şi lut. Băturăm în poarta plină de crăpături şi auzirăm o voce îndepărtată care întreba: «Cine-i?»

Ciccio al tuşei Antonia, în şoaptă. *Vorbeşte cu spiritele.*

Mi chele, băiatul tinichigiului, dând din mâinile mari. *Deschideţi, massaro Giuseppe. Deschideţi!*

Ne lipirăm de perete, tăcuţi, şi imediat se auzi un huiet şi-o tânguire, iar massaro Giuseppe, cu un şal negru pe umerii gârboviţi şi o faţă foarte albă, se arătă, întrebând: «Cine-i? Cine mă caută?» îi ieşeam cu toţii înainte şi, ţinându-ne de mâini dansam, ridicând un nor întunecat de praf orbitor.

Toţi, într-un glas, cu limba scoasă. *Uh! uh! Bătrân urât! Bătrân urât!*

Croitorul de pe Strada Mare

Massaro Giuseppe deschise ochii apoşi zăpăcit de lumina neaşteptată care îl învălui şi de gălăgia pe care-o făceam noi deasupra pietrelor şi a gunoaiele de pe stradă. Abia vorbea şi încearcă să se ţină de un baston înnegrit.

Bătrânul. Lăsaţi-mă în pace! Plecaţi!

Şi închise încet uşa care scârţâia din ţâţâni ca un om viu şi răsfrângea lumina roşiatică a asfinţitului. Ne aruncarăm pe poartă ca să n-o poată închide, dar Pietro Încar- bone strigă ca un apucat: «Nu, nu! Comandă spiritele şi la noapte poate să facă să moară unul dintre noi!» Ne uitarăm pe gaura cheii şi pe gaura de jos pe unde intră pisica şi Ciccio al tuşei Antonia ne zise că văzuse ceva ca o limbă mare care se mişca pe podea. Făcurăm iar gălăgie şi strigarăm: «Uh! Uh! Bătrân urât!» Auzirăm parcă un strigăt sugrumat şi un glas zise: «Plecaţi de-aici! Eu aştept moartea». Ni se făcu frică şi Pelonero ne zise în şoaptă: «N-am făcut bine. Nu trebuie să-i necăjim pe bătrâni». în acel punct

Vorbeşte băiatul meu Peppi care are unsprezece ani

strada se îngusta, delimitată de casele fără ferestre, cu zidurile din cărămidă netencuită şi de un zid mic de pietre cu câte-o gaură pe unde vedeam câmpurile cu miriştile arse. între timp, Michele, băiatul tinichigiului, se urcase pe zid şi ne striga: «Haideţi să vedeţi!» Se vedeau stâncile aride şi abrupte de la Rocca, bătute de o lumină sângerie care se întuneca, iar mormanul de gunoi trecea peste ele, cu un nor des de muşte, întinzându-se peste strada plină de pietre de la Fuoriporta.

Michele, băiatul tinichigiului, ţinându-se agăţat de zid. *Aici jos, aici jos.*

Era o rarişte, care se termina pe neaşteptate în golul povârnişului, unde creştea urzica deasă şi cărnoasă fără urmă de pas omenesc.

Tommaso, piticul cu părul negru ca tăciunele. Hai să coborâm! Cine ştie dacă n-o fi ascunsă o comoară!

Ciccio al tuşei Antonia. Trebuie să fim atenţi. Jos e prăpastie.

Sărirăm peste zid şi coborârăm unul câte unul. Urzica ne acoperea picioarele şi deasupra noastră se întindea balconul tuşei Rosa gheboasa şi părea că dintr-o clipă în alta s-ar fi desprins şi ar fi căzut în gol.

Pelonero. Hai să rupem urzica cu picioarele. Fiţi atenţi!

între timp se făcuse seară şi dealul de la Calvario nu mai strălucea, iar măslinii dispăreau unul câte unul. Vorbeam cu voce joasă şi într-un colţ găsirăm nişte oale de noapte sparte şi ruginite, şi un şoarec se căţără, iute, pe zid.

Vorbeşte băiatul meu Peppi care are unsprezece ani

Pietro Incarbone, cu o voce care devenea gâlgâită. Aici vine massaro Giuseppe să vorbească cu spiritele.

Tommaso, piticul. Aici noaptea dansează spiritele.

Pelonero. Dacă nu mi-ar fi frică, la miezul nopţii aş veni şi eu aici.

Eu. Spiritele ne-ar arunca în prăpastie.

Tăcurăm puţin, ascunşi într-un colţ, şi tăcerea creştea, întreruptă abia de câte-o tânguire şovăielnică a unui ţăran care cânta în valea întunecată din Fiumecaldo. Dintr-o- dată auzirăm un ţipăt ca de fiare bătute, şi mai multe figuri slabe, foarte lungi se mişcară pe ziduleţ, se lărgiră şi se făcură totuna cu urzicile.

Croitorul de pe Strada Mare

Michele, băiatul tinichigiului, cu glasul răguşit. *Spiritele! Spiritele!*

Ne agăţarăm de zid şi urcarăm înapoi într-un tumult vijelios încât Pelonero fu gata să cadă şi să se zdrobească în prăpastia de-acum întunecată şi nevăzută. Când ne auzi, signa Rosa ieşi la balcon şi o văzurăm, deasupra noastră, foarte sus, luminată de un mănunchi de lumină, cu părul roşu şi cocoaşa ce parcă luase foc.

Signa Rosa, cu o voce îndepărtată pe care de-abia o auzirăm. *împieliţaţilor, ce faceţi acolo? Nu ştiţi că sunt spirite?*

Când ţâşnirăm în Strada Mare, iluminată de curent electric, Michele, băiatul tinichigiului, zise, răsuflând greoi: «Aia, împreună cu massaro Giuseppe, comandă spiritele». Timp de câteva zile vorbirăm despre ceea ce se-ntâmplase iar eu în fiecare noapte aveam vise cu figurile verzi şi fluturătoare ale spiritelor, trezindu-mă dintr-odată, strigând, de o trezeam şi pe mătuşă-mea Pina care dormea cu noi în cameră.

Vorbeşte băiatul meu Peppi care are unsprezece ani

Mătuşă-mea Pina. Peppi, ce faci? Ce-i? Fă-ţi cruce şi nu-ţi fie frică.

Şi imediat ce trecu sărbătoarea de Sant'Agrippina cu plesnitorile ce se spărgeau pe acoperişuri şi fanfara cântând pe străzi, Michele, băiatul tinichigiului, ne zise: «Mâine-seară mergem să ne spovedim la cimitir, la Cap- puccini. Aşa n-o să ne mai gândim la spirite». Veni şi Tommaso, piticul, Menico, ăla cu capul mare, şi pe drum întâlnirăm mulţi băieţi care ne întrebară: «Unde mergeţi?» Şi veniră şi ei şi o luarăm la fugă pe strada de la Fuori- porta pe sub salcâmii care se uscau de căldură. Mănăstirea se ridica lângă cimitir şi ajunserăm pe coborâşul repede de la Rrbbato. Un băiat zise: «Mai întâi mergem să bem apa amară».

Toţi. Da, da.

Din fântână ţâşnea un şuvoi puternic de apă dintr-un zid verde de muşchi şi gâlgâia în

adăpătoarea de piatră necioplită, din care beau măgarii în zilele acelea pline de arşiţă. Ne udarăm pe mâini şi cineva bău apa.

Majoritatea, cu zgomot mare. *E amară. Nu se poate bea.*

Pelonero. E bună. E cu sulfat.

Venea în valuri o duhoare puternică de la grămada de gunoi de la Itria, care, deasupra noastră, pe o înălţime, se ridica din bălegar, cu tigăi rupte şi porcăriile pe care le făceau acolo toţi cei din sat. Cartierul Rrbbato cu casele sale se întuneca către cer şi abia lăsa să se vadă grămezile ascuţite de paie care se înnegreau.

Michele, băiatul tinichigiului. Hai să ne grăbim că se face noapte!

Vorbeşte băiatul meu Peppi care are unsprezece ani

înainte de a ajunge la mănăstire, era o cruce de fier, ridicată pe un zid mic, ca un fel de hotar între sat şi cimitir. Pe marginile bisericii, neclintiţi, în şir, creşteau chiparoşi bătrâni care întristau aerul şi parcă ziceau: «Sss... aici sunt morţii». Ne oprirăm dintr-odată şi Menico zise: «E noapte. Mai bine ne întoarcem înapoi». Michele adăugă: «Mi-e frică, călugării vorbesc cu morţii, am auzit spunând». Pelonero: «Nu. Trebuie să ne spovedim». Şi coborârăm cu grijă, fără să facem gălăgie şi băturăm la uşa mănăstirii peste care se lăsase deja seara. Nu ne răspunse nimeni şi eu trăsei clopoţelul de sfoară.

Clopoţelul. Zin, zinnn!

Nu după mult timp se deschise poarta şi ieşi fra' Francesco cu barba lui albă care-i făcea chipul să strălucească.

Fra'Francesco, cu vocea tulbure de somn. *Ce vreţi la ora asta, împieliţaţilor?*

Toţi, în cor. Vrem să ne spovedim, fra' Francesco.

Fra' Francesco. E numai părintele Tommaso şi nu ştiu dacă vă poate spovedi pe toţi.

Urcarăm pe o scară joasă, plină de umbre, cu icoana unei sfinte pe perete, luminată de o lampă cu ulei care parcă stătea să moară. Ieşirăm într-un coridor întunecos unde mirosea ciudat a tămâie şi a aer îmbâcsit şi în care se auzea foşnetul de la rasa lui fra'Francesco.

Fra' Francesco. Aşteptaţi acolo în colţ. Mă duc să-l chem pe părintele Tommaso.

Ciccio al tuşei Antonia. *Mi-e frică*.

Unul dintre noi, cu glasul şovăitor. *Taci, suntem într-un lăcaş sfânt*.

Vorbeşte băiatul meu Peppi care are unsprezece ani

Tommaso, piticul. în mănăstirea asta, noaptea dansează cu siguranţă spiritele.

Vocea lui fra' Francesco ne veni de departe şi parcă nu era a lui: «Să vină primul». Nimeni nu se mişcă şi vocea, din nou, furioasă: «V-am zis, să vină primul».

Toţi o dată, în şoaptă. Du-te tu, Pelonero, eşti mai curajos.

Pelonero stătea lângă zid şi noi îl împingeam spre o dungă roşie ce se aprinsese, în fund, pe podea, luminând picioarele lui fra' Francesco, care ni se părea înalt până-n tavan. Pelonero dispăru şi careva dintre noi zise: «Acum sughiţă. E primul păcat pe care l-am făcut». La scurt

timp îi auzirăm pasul şi-l văzurăm venind cu capul aplecat şi cu faţa înroşită, la lumina

slabă a lămpii care fusese aprinsă în colţul nostru.

Toţi, în şoaptă. Ce e, Pelonero?

Pelonero. Mi-a pus o grămadă de întrebări. Şi mi-a dat şapte Născători şi şapte Tatăl Nostru, drept pedeapsă. Dar eu Tatăl Nostru nu-l ştiu.

Toţi. Acum se duce Peppi, băiatul croitorului.

Şi mă-mpinseră dându-mi un picior în coapse. Cămăruţa în care intrai era caldă ca o iesle şi padre Tom- maso stătea aşezat pe un scaun cu o pătură închisă la culoare pe genunchi. Avea o barbă neagră şi deasă care-i acoperea şi buzele, şi întinzând o mână păroasă, îmi zise: «Aşază-te în genunchi şi spune-mi ce păcate ai».

Vorbeşte băiatul meu Peppi care are unsprezece ani

îmi fu frică şi începui să vorbesc bâlbâindu-mă.
Padre Tommaso, privindu-mă pe furiş, în penumbră. *Ai înjurat?*

Eu. Nu.

Padre Tommaso. Ai furat ceva de la aproapele tău?

Eu. Nu.

Padre Tommaso. Nici măcar de la taică-tău sau de la maică-ta?

Eu. Nu.

Padre Tommaso. Faci lucruri imorale?

Nu înţelesei şi nu răspunsei nimic.

Padre Tommaso. Nici măcar când eşti singur, în pat, nu faci lucruri necurate?

Simţeam cum mă înroşesc la faţă şi n-am ştiut ce să răspund.

Mă mai întrebă şi alte lucruri şi, înainte de a pleca,

pe patul pe jumătate întunecat al călugărului, văzui o pisică încovrigată care mă privea cu nişte ochi plini de fulgere galbene.

Vorbeşte băiatul meu Peppi care are unsprezece ani

Padre Tommaso. Ai păcătuit mult. Trebuie să spui zece Tatăl Nostru şi diseară, acasă, îi vei săruta picioarele mamei tale ca gest de pocăinţă.

Când ieşirăm cu toţii afară, la aer, ceasul de la San Pietro bătea două ceasuri de la asfinţit şi clopotniţa mănăstirii se pierdea printre chiparoşi. Pelonero ne arătă poarta cimitirului şi, apropiindu-ne, ne uitarăm printre zăbrelele de fier, o cărăruie pietroasă, şi printre ramurile negre ale chiparoşilor întrezăream licărirea slabă a luminilor de pe morminte.

Michele, băiatul tinichigiului. De acolo se ridică morţii, în noaptea morţilor.

Ciccio, băiatul tuşei Antonia. Bunicu-meu zice că deschid fără zgomot poarta asta şi, albi, în şir, ies.

Croitorul de pe Strada Mare

Pelonero, cu glas slab. La ora aia noi dormim, la căldură. Şi noaptea e plină de nori şi ploaia umple aerul.

Menico, ăla cu capul mare. Pe umeri duc ulcioare pline cu lacrimi, aşa zice mereu maică-mea.

Angelo Pitre, cu voce joasă. Da, aşa-i. Şi maică-mea zice aşa.

Tommaso, piticul, cu vocea uşoară. Nu vorbesc niciodată. Şi pe urcuşul de la Itria şi pe la Varanna, unul după altul, vin în piaţă.

Pelonero. Dar la ora aia uşile sunt toate încuiate şi pe străzi este numai vântul.

Vorbeşte băiatul meu Peppi care are unsprezece ani

Eu. în piaţă se despart şi, plângând în tăcere, merg spre San Pietro, spre Santa Maria şi spre Sant' Agrippina. Mi-a spus mătuşa-mea Pina.

Tari Cirasa, şuierând. Şi umplu ulcioare de lacrimi.

Pietro Incarbone, alb la faţă. *Plâng pentru noi.*

Pelonero. Nu. Plâng pentru chinurile lor. Aşa zice bunicu-meu Giacobbe.

Eu nu spusei nimic, dar mă gândeam la frate-meu An- gelo.

Tommaso, piticul. Hai să mergem. Mi-e frică.

Mi se păru că aud în aer vocea fratelui meu Angelo şi mă uitai împrejur, dintr-odată, şi inima începu să-mi bată cu putere. Michele, băiatul tinichigiului, zise: «în noaptea morţilor iese şi Angelo, fratele lui Peppi». Eu tremuram şi zisei, dintr-odată: «Nu, nu».

Toţi, cu voce monotonă. *Ba da, Peppi, ba da.*

Mi se puse un nod în gât şi strigai: «Nu, nu». între timp o voce groasă răsună în aer: «Hai să fugim, vin morţii» şi noi fugirăm pe urcuşul plin de pietre, mărginit în sus de chiparoşi.

Pelonero. Era fra' Francesco.

Ciccio al lui nana Antonia. Nu. Era glasul spiritelor.

Vorbeşte băiatul meu Peppi care are unsprezece ani

Pe Strada Mare de la Fuoriporta întâlnirăm câte-un ţăran care se întorcea de pe câmp şi Tommaso, piticul, zise: «Am făcut mare păcat că am vorbit despre morţi». Noaptea nu putui să dorm şi mă bucurai când balconul se albi şi cocoşii cântară la Mura. în zilele acelea veni bunicu-meu Ciccio Piducchio cu un sac mic de grâu şi ne zise: «Luaţi-l. Iese pâinea pufoasă şi albă». Şi mai zise: «De mâine încep lucrul la Nicchiara. Trebuie să vină Peppi». Eu eram de faţă şi zisei: «Nu».

Bunicu-meu. Păi cum? Te-ai boierit, dintr-odată?

Maică-mea, ridicându-se. *Nu vi-l dau.*

Bunicul, cu voce aspră. Vrei să-l mai ţii încă legat de poalele tale? La vârsta lui eu n-aveam nicio zi să mă odihnesc.

Maică-mea. Trebuie să-l ajute pe taică-său, la atelier.

Bunicu-meu. Ce să facă? Să dea după muşte?

Maică-mea. Trebuie să le facă costume noi muzicanţilor. Fanfara trebuie să meargă la Militello, la sărbătoarea sfântului hram.

Comanda aceea ne veni pe neaşteptate şi taică-meu într-o dimineaţă, trezindu-mă în pat, îmi zise: «Dacă mă ajuţi, la urmă, cu banii pe care-i câştigăm, o să te duc la Catania. O să vezi şi marea». în atelier era deja Luigi, bucuros, cu pantalonii de lucru peticiţi, şi strângea pe masă stofa albă a muzicanţilor, fluierând.

Luigi. Fi, fi, fiii!

Luigi, către mine. învaţă meseria de croitor, Peppi. în lunile când avem de lucru,

Vorbeşte băiatul meu Peppi care are unsprezece ani

nu e rău şi nu stai în vânt şi-n ploaie ca ţăranii.

Eu mă uitam prin atelier, la podelele crăpate şi la zidurile scorojite şi pătate de umezeală, şi mă simţeam fericit când vedeam fâşiile de lumină care intrau şi luminau toate ungherele, trezind păianjenii în plasele lor. Nu venisem de mult în atelier şi vrui să ating manechinul fără cap, cu pieptul umflat, şi în sertarul deschis în perete căutai pâslă şi diverse bucăţi de material în triunghiuri, în pătrate, pline de praf dens. La Nicchiara, cu bunicu-meu Ciccio Piducchio, mă simţeam stingher şi aveam totdeauna un nod în gât înainte de a începe să muncesc, dar în atelier mă simţeam ca acasă, cu ochii mai liberi şi veseli. Vrui să văd cisterna ascunsă după un zid mic care se făcea verde de muşchi şi din care izvora apă. Băgai capul în rotunjimea aceea întunecoasă de unde ieşea un miros apăsător de lucruri vechi şi o răcoare puternică, şi strigai înăuntru.

Eu. Uh! uh!

Croitorul de pe Strada Mare

Era ca şi când din adânc Pelonero, Ciccio Cirasa, Michele, Tommaso piticul mi-ar fi răspuns şi ar fi răsfrânt vocea mea mărind-o şi făcând-o să devină sumbră.

Vocea, drept răspuns. *Uh! Uh!*

Luigi mă striga, râzând: «Peppi, numai croitor nu te faci! Vino aici, să te-nvăţ cum să însăilezi». Mă aşezam pe un scaun mic, fără spătar, lângă taică-meu, şi abia reuşeam să ţin în mână acul subţire, luminat de neostenite sclipiri. Era atât de multă stofă albă în zilele acelea, pe masă, pe scaune, pe sertarul de la oglindă, şi dimineaţa, când soarele bătea pe acoperişul tuşei Pina, atelierul nostru strălucea de parc-ar fi fost plin de oglinzi. Donna Teresa, brutăreasa, se arăta din când în când în uşa noastră, cu faţa murdară de funingine şi părul negru de fum, zicându-ne: «Meştere, a sosit binecuvântarea de la Dumnezeu». în primele zile nu ştiam nici măcar să ţin stofa în mână şi-mi aluneca pe picioare încreţindu-se şi lărgindu-se întruna. Dar aveam puţin timp şi trebuia să fim gata la vreme, iar maică-mea şi mătuşă-mea Pina, lucrau şi ele acasă cosând pantalonii şi făcând butoniere la haine. Ne trezeam devreme şi toţi

Vorbeşte băiatul meu Peppi care are unsprezece ani

mai dormeau încă şi numai căprarii ieşeau din case cu caprele lor negre ce se înghesuiau una în alta cu un zgomot surd ca de apă umflată. Dar în septembrie cerul se lumina devreme şi căldura se ridica de pe ziduri şi de pe grămada de gunoi de la Rocca unde se năşteau şi mureau muştele. Munceam cu spor şi pe măsură ce treceau orele, aerul ne apăsa trupul cu căldura şi cu liniştea din sat, pierduţi într-o albeală de lumină fără pereche. La amiază mâneam, cu taică-meu, în atelier, pâine şi nişte smochine cremoase şi lipicioase. Beam multă apă rece, iar eu îmi simţeam corpul nespus de moleşit şi de greoi. Nu reuşeam să ţin sus capul care mi se legăna pe stofa albă ce nu se mai termina. Vocea lui Luigi o auzeam dintr-odată ca un tunet şi simţeam o durere ascuţită în degetele care îmi amorţeau.

Luigi în picioare, lângă masă printre scânteierile fierului de călcat. Peppi, ce, ai adormit? Vrei chiar să te faci ţăran? Numai ăia dorm pe sub copaci la ora asta.

Şi trebuia să mă apuc iar de lucru cu ochii ce mă dureau, alături de taică-meu aplecat peste jocul repejor al acului.

Taică-meu. Du-te şi te culcă un pic.

Eu. Nu. Trebuie să terminăm repede.

în zilele acelea învăţai puţin să mânuiesc maşina de cusut, aşezată într-un colţ, cu roata ei mare unsuroasă şi neagră şi cu acul care dansa pe albeala stofei. Scotea un zgomot cadenţat şi egal ce murea pe Strada Mare, însă eu nu ştiam să potrivesc pe grătar mişcarea picioarelor care mi se împleticeau şi, cu timpul, mi se umflau şi mi se înroşeau de oboseală. în ultimele ceasuri ale zilei soarele bătea pe Strada Mare ce părea un râu de sânge, iar donna Rosa, nevasta bărbierului, de după pervazul ferestrei, zicea: «De-o sufla mai târziu un pic de vânt, om putea răsufla».

Vorbeşte băiatul meu Peppi care are unsprezece ani

Cu lumina aceea puternică în ochi adormeam dintr-odată pe sofa, dar cineva mă lua şi mă lungea în cămara cu pâslă, săpată ca un sertar mare în zid. După un timp, cât nu se poate spune, nu reuşeam niciodată să-l măsor, simţeam că cineva parcă-mi sufla fluierând în urechi şi mă trezeam cu braţele amorţite, o jumătate din obraz amorţită şi lângă mine, în genunchi, Luigi zicea: «Peppi, trezeşte-te. Ajută-ne un pic. O să ne omoare munca asta, nu se mai termină». îmi simţeam corpul încă amorţit de somn şi ca să mă trezesc mă udam pe faţă, amintindu-mi de vorbele bunicului meu Ciccio Piducchio: «La don Francesco mă stropeam cu apă pe faţă să nu adorm!» Aprinseseră lampa electrică, dar venea o lumină puternică şi de afară. Taică-meu era tot aplecat peste stofă, cu firele lungi de aţă pe cămaşă şi o papiotă de mătase după ureche. Mâinile lui păreau mai slabe decât de obicei iar faţa şi ochii îi erau luminaţi de o lumină verzuie. Peste sat răsărise luna şi eu, aplecându-mă în afară pe treapta uşii, o văzui după clopotniţa bisericii de la Collegio care strălucea ca o cupolă de sticlă. Nu mai fusese niciodată atât de mare şi de albă, fără nicio pată, şi era joasă peste piaţa unde nu era nimeni şi se vedeau doar lampioanele care îşi pierdeau contururile şi se ştergeau într-un

praf dens de lumină. Casele, peste drum de atelierul nostru, păreau suspendate într-un nor, iar donna Rosa dormea pe un scaun, lângă pat, cu mâinile în poalele fustei într-un ghem de lumină. Parcă întregul sat ar fi fost mort şi nu se auzea nici măcar zumzetul muştelor de la Rocca, şi mă gândii la spiritele care la ora aceea săreau pe povârnişul de la Castel, sub lumina lunii. îmi fu frică şi taică-meu îmi zise: «Tu şi cu mătuşă-ta Pina numai la spirite vă gândiţi».

Nu răspunsei.

Taică-meu, cu capul aplecat peste stofa foarte albă. *Nu te-au învăţat nimic la şcoală?*

Eu. Dar luna o să cadă peste sat.

Taică-meu, cufundat în lucru, nu răspunse.

Vorbeşte băiatul meu Peppi care are unsprezece ani

Eu. Nu se-aude niciun zgomot. Nu e semn bun.

începui iar să lucrez, dar mâinile păreau vrăjite de căpcăunul din Peşterile Negre şi se mişcau cu mare greutate. îmi era foame şi eram gata să cer nişte pâine, dar nu zisei nimic fiindcă mai era mult de lucru şi pe la miezul nopţii trebuia să vină maică-mea să ne-aducă de mâncare. Sosea învăluită-n şalul ei negru şi intra în linişte fără ca noi să ne dăm seama.

Maică-mea, cu voce slabă. V-am adus macaroane cu bob despicat. Am mai adus nişte pâine şi nişte smochine.

Eu şi Luigi ridicam capul şi priveam miraţi farfuria mare de lut în care fumegau pastele, în lumina lunii. Taică-meu se ridica şi zicea: «E miezul nopţii deja. Nu mă aşteptam». Era frumos să mâncăm toţi împreună în jurul mesei pe care se

îngrămădeau bucăţile de stofă, foarfecele mari şi buretele rupt, îmbibat de apă. Am fi vrut să ne spunem câte ceva, dar nimeni nu reuşea să vorbească şi numai eu, la urmă, ştergându-mă la gură cu mâna, nu reuşeam să mă abţin, zicând: «Mi-e somn».

Maică-mea. Ai muncit prea mult. Hai acasă cu mine.

Ne întorceam acasă pe Strada Mare luminată de lună şi pe ferestrele balcoanelor închise juca o luminiţă, şi fiecare casă era albă şi până şi munţii din Vizzini se vedeau într-o strălucire îndepărtată ca de sărbătoare. Parcă totul îşi ţinea respiraţia şi liniştea ne ţiuia în urechi, încât maică-mea zicea: «Fă-ţi cruce. Hai să ne grăbim s-ajungem acasă».

Acasă dormeau toţi, numai mătuşa mea Pina mai lucra probabil în bucătăria de unde se strecura o lumină roşiatică şi ticăitul monoton al acului. Eu îmi făceam loc în patul

Vorbeşte băiatul meu Peppi care are unsprezece ani

mare unde dormeau Iana, Antonia şi Giovanni, respirând cu un zgomot uşor.

Iana, Antonia, Giovanni, ca şi când s-ar fi văitat încetişor. *Ah! Ah!*

Dar zilele acelea de muncă trecură şi aşteptam ca tata să mă ducă la Catania să văd marea şi oraşul, însă nu se putu, fiindcă Primăria nu ne mai dădea odată banii.

Taică-meu, lângă balconul deschis. Hârtia să plătesc impozitele mi-au trimis-o deja. Şi don Giovannino, de după birou, cu aerul lui regesc, îmi zice: «Aşteaptă, Pie- tro, aşteaptă. Vine şi rândul tău».

Mătuşa mea Pina. Lor li se pare că avem hambarele pline de grâu. De ce nu ne dă Primăria de mâncare la atâtea guri câte suntem?

Taică-meu, înjurând. Hristoase, trebuie să se schimbe odată şi odată lumea asta!

Eu nu voiam ca taică-meu să înjure şi să se înfurie, dar în zilele acelea stătea deoparte şi era tăcut şi ori de câte ori venea cumătrul Iaquino de la care cumpărasem două măsuri de grâu pe datorie, nu ştia ce să-i răspundă.

Cumătrul Iaquino, bătând şi deschizând uşa. Hei, don Pietro, cum s-a terminat cu afacerea aia?

Mătuşă-mea Pina, arătându-se în vârful scării. Cumetre Iaquino, aveţi dreptate. Dar Primăria promite zi după zi şi nu ne dă niciodată nimic.

Cumătrul Iaquino. Aveţi dreptate, dar nici eu nu greşesc. Ştiţi că am nevoie de bani.

Vorbeşte băiatul meu Peppi care are unsprezece ani

Dar de atunci au trecut multe luni şi s-a întors iarna iar eu aştept să se termine furtunile acestea de ploi ca să merg iar să lucrez cu bunicul meu Ciccio Piducchio. Şi Pelonero, Turi Cirasa, Tommaso piticul, Michele, băiatul tinichigiului, nu se mai văd în zilele senine prin sat, fiindcă merg să lucreze pe câmpuri ici-colo şi la Palagonia să păzească boii, cum face Pelonero. De-acum avem aproape toţi doisprezece ani şi ne îmbrăcăm cu pantaloni lungi şi nu putem să stăm acasă să mâncăm pâinea degeaba ca fii de boiernaci. Eu însă nu vreau să fiu ţăran şi dacă lui taică-meu, în viitor, o să-i meargă mai bine, mă întorc în atelier şi cu frate-meu Giovanni o să-nvăţ meseria de croitor şi n-o să sufăr de frig şi de cald lucrând pe câmp. Acum nu ştiu ce să mai povestesc şi-apoi şi taică-meu s-a săturat să mai scrie seara la masa din bucătărie. Se învârte trist toată ziua prin casă şi zice că vrea să plece departe de Mineo, într-un oraş, oricare ar fi el, unde lumea are din ce să trăiască, dar la vorbele acestea mătuşă-mea Pina şi maică-mea plâng într-un colţ cu mâinile la ochi iar fraţii mei nu ştiu ce să zică şi se uită la ele miraţi.

Iulie 1950 – aprilie 1951

Universul fantastic al lui Giuseppe Bonaviri

Giuseppe Bonaviri se naşte pe 11 iulie 1924, «pe la cântatul greierilor», la Mineo, centru agricol în apropiere de Catania, definit de Giuseppe Pitrc «Parnas sicilian», fiu al croitorului Settimo Emanuele, zis don Nane, şi al Giuseppinei Casaccio, zisă donna Pape. Primul dintre cei cinci copii, la vârsta de trei ani, deşi continuând să-şi viziteze părinţii, Giuseppe este dat în grija unchilor Agrippina şi Michele Rizzo care, întorşi din America, unde emigraseră timp de câţiva ani, cu ceva bani puşi deoparte şi fără copii, se ocupă cu dragoste de educaţia lui. Atras de timpuriu de literatură (face primii paşi în lumea poeziei la vârsta de opt ani), Bonaviri moşteneşte din familie şi din mediul care-l înconjoară înclinaţia lirică, capacitatea de a istorisi şi încărcătura fantastică: tatăl său scrie poezii, culese de fiu în volumul *L 'circcino {Arcanul),* pentru a arăta tainica legătură genetică ce ne uneşte de părinţi; mama, «Decameron însufleţit», are obiceiul de a-i spune poveşti minunate, pe care le rescrie şi le strânge în culegerea *Novelle saracene (.Poveşti sa-*

Vorbeşte băiatul meu Peppi care are unsprezece ani

razine)| unchiul său, Michele, care are o predilecţie pentru tratatele de astronomie ale lui Flammarion, îi vorbeşte despre soare şi despre stele şi îi povesteşte încântătoarele istorii ale Paladinilor Franţei. Geamăt dureros şi nostalgic, tărâm pur al inimii, lume rănită, izvor al vieţii, al istoriei, al mitului, deopotrivă reală şi visată, Mineo e locul începuturilor tulburătoare, al stărilor de spirit depănate de-a lungul unei vieţi de sărăcie şi greutăţi. Rădăcinile întortocheate ale acestui povestitor se pierd în obscure stratificări şi interconexiuni demo-antropologice, sociologice şi culturale ale unei memorii individuale şi colective ale cărei origini simbolice se află în înălţimile din Camuti, din împrejurimile satului. Aici, pe aceste meleaguri «mirosind a mentă şi a irişi», unde legenda spune că s-ar afla mitica piatră a poeziei, familia Bonaviri are o mică bucată de pământ şi tot aici îşi petrece de obicei vacanţele de vară.

Frecventează la Mineo şcoala primară până în clasa a Vl-a. Apoi la Catania, unde se mută în 1936, gimnaziul şi liceul, ca oaspete în casa mătuşii Jana Casaccio, în vecinătatea

«pieţei unde urlau vânzătorii de verdeţuri, de fructe, de portocale, de brânzeturi, de stofe şi de pantofi». Vacanţele de vară le petrece întotdeauna la Mineo. în 1943 se înscrie la Facultatea de Medicină şi Chirurgie din Catania. Părăseşte casa mătuşii sale şi merge să locuiască, împreună cu alţi prieteni, în pensiuni sărăcăcioase, reci şi zgomotoase, unde studiază «îmbrăcat cu un palton vechi şi cu pături pe el». între timp, din cauza războiului, în oraşul bombardat, neajunsurile şi greutăţile materiale cresc şi amărăsc şi mai mult viaţa tânărului din ce în ce mai conştient de vocaţia sa de scriitor. Greutatea cea mai mare era aceea de a găsi informaţii la zi din lumea literară. îşi ia licenţa în 1949. Viaţa liniştită din Mineo, unde îşi începe profesiunea de medic, îi permite să se dedice primelor sale lucrări. în vara anului 1950 pleacă militar mai întâi la Florenţa, apoi la Novara şi la Casale Monferrato. Lăsat la vatră în ianuarie 1952, se întoarce în Sicilia unde îşi reia activitatea de medic. Se specializează în cardiologie în 1955. Părăsind postul de la dispensarul din Mineo, în 1957 se mută la Sora, în Ciocciarea, unde se căsătoreşte cu Raffaella Osario, din Marcianise, învăţătoare, pictoriţă şi poetă, cunoscută la Mineo, unde fusese directoarea unei tabere de vară. Au doi copii, Giuseppina, medic psihiatru, şi

Vorbeşte băiatul meu Peppi care are unsprezece ani

Emanuele, inginer electrotehnic. Din 1958 Bonaviri trăieşte şi lucrează la Frosinone, lângă Roma.

Debutul lui Bonaviri are loc în 1954, cu romanul II
sarto dalia stradalunga (Croitorul de pe Strada Mare), *tipărit în colecţia «I Gettoni», coordonată de Elio Vittori- ni, la Editura Einaudi. După succesul iniţial, au urmat multe alte publicaţii care cuprind diferite genuri literare. Romane, nuvele şi povestiri* {La ragazza di Casale Monferrato, La contrada degli ulivi, II fiume di pietra, La divina foresta, Notti sull 'altura, L 'isola amorosa, Le armi d'oro, Befffria, L'enorme tempo, Martedina e il dire celeste, Dolcissimo, L 'estate dei passeri, Gesu e il bam- binello, Novelle saracene, L 'incominciamento, C un ros- seggiar di peschi e di albicocchi, II dormiveglia, Lip to lip, Ghigh, Apologhetti, II dottor Bilob, Silvinia, L 'infmito *lunare, II vi colo biv),* poezii (astăzi incluse cea mai mare parte în volumul *II dire celeste*), eseistică (*L'arenario),* teatru (*Folii a, II giovin medico e Don Chisciotte, Giufr e Gesu).* Motivele fundamentale la Bonaviri sunt eposul familial (părinţii, fratele, surorile, soţia,

fiii, nepoţii), rădăcinile insulare, Mineo, *omphalos*-ul grecesc, *topos* sacru, metaforă a universului, stăruitor referent cultural.

De la realismul magic al începuturilor, până la fabulos, la liric, la elegiac, la picaresc, la dionisiac, la dramatic, Bonaviri închină un imn vibrant pământului natal, în care este evocată Elada şi lumea sarazină, scena multicoloră şi glorioasă a teatrului de marionete şi aceea în umbră, dar tenace, a oamenilor obişnuiţi. Scriitor extraordinar prin unicitatea sa, om de ştiinţă dăruit cu *habitus* pragmatic şi pururi copil capabil să perceapă energiile secrete ale naturii şi adierea uşoară a lucrurilor, adăpostit la sânul memoriei pământurilor şi în acelaşi timp proiectat spre o dimensiune panteistă, Bonaviri exorcizează moartea, «câmpie neagră», trecând peste barierele de timp şi spaţiu, sublimând materia. Viaţa, de fapt, se alcătuieşte şi dăinuie în infinitele ei posibilităţi de a fi. Planul real se împleteşte cu cel fantastic în mod inextricabil pentru a surprinde adevărul pe care numai creaţia artistică îl poate dezvălui. O continuă trecere, de la suferinţa umană până la căutarea esenţei de a fi; de la individ până la

pietre, la plante, la păsări, la bolta cerească; de la microcosmos până la macrocosmos. însă vena fantastică, încărcătura ludică, evadarea cosmică nu înseamnă renunţarea la aspectele vieţii cotidiene individuale şi sociale, din moment ce rămân tulburătoare, în toată creaţia sa literară, întrebările existenţiale, aspiraţiile, neliniştile, dorinţele, singurătăţile, dorurile.

Datorită caracterului original şi inovator, postmodern, subliniat de critica literară italiană încă de la apariţia primelor romane, opera lui Bonaviri şi-a păstrat prospeţimea de-a lungul anilor, rămânând mereu actuală, dovadă fiind multele reeditări, precum şi traducerile în numeroase limbi.

Prof. univ. dr. Sarah Zappulla Muscari

Opere de Giuseppe Bonaviri

OPERE ÍN PROZÁ

II sarto della stradalunga, *Einaudi, Torino, 1954*

Croitorul de pe Strada Mare

La contraria degli ulivi, Sodalizio del libro, Venezia, 1958

II fiume di pietra, Einaudi, Torino, 1964

La divina foresta, Rizzoli, Milano, 1969

Notti sull'altura, Rizzoli, Milano, 1971

Le armi d'oro, Rizzoli, Milano, 1973

L'isola amorosa, Rizzoli, Milano, 1973

Befffria, Rizzoli, Milano, 1975

Vorbeşte băiatul meu Peppi care are unsprezece ani
L'enorme tempo, Rizzoli, Milano, 1976

Martedina e il diré celeste, Roma, Editori Riuniti, 1976

(în prosa e în versi) *Dolcissimo,* Rizzoli, Milano, 1978 *L'estate dei passeri,* Teramo, Lisciani e Zampetti, 1978 *II treno blu,* La Nuova Italia, Firenze, 1978 *Ge su e il bambinello*, La Cometa, Roma, 1978 *Novelle saracene,* Rizzoli, Milano, 1980 *L'incominciamento,* Sellerio, Palermo, 1983 (în prosa e în versi)

L'arenario, Rizzoli, Milano, 1980
C un rosseggiar di peschi e di albicocchi,
Rizzoli, Milano, 1986

L'asprura, Edizioni della conota, Roma, 1986.
II dormiveglia, Mondadori, Milano, 1988 *Lip*

Croitorul de pe Strada Mare

to lip, Pi ero Manni, Lecce, 1988 *Ghign,* Mondatori, Milano, 1990

Apologhetti, II Girasole (Edizioni), Valverde (Catania),

Catania, 1991 *Il dottor Bilob,* Sellerio, Palermo, 1994 *Silvinia,* Mondatori, Milano, 1997 *L 'infinito lunare e altri racconti fantastici*, Mondatori, Milano, 1998

La ragazza di Casale Monferrato, în S. Zappulla Muscarr e E. Zappulla, Bonaviri inédito, la Catinella, Catania, 1998 (II edizione aggiornata, 2001) *Il vento d'argento,* la Catinella, Catania, 2001 *Il vicolo blu,* Sellerio, Palermo, 2003

OPERE **ÎN** VERSURI

Il dire celeste, Editori Riuniti, Roma, 1976

Vorbeşte băiatul meu Peppi care are unsprezece ani

Di fumo cilestrino, poesie giovanili, Dossier Arte, Ostia

Vetere (Ancona), 1981 *Quark,* Edizioni della Cometa, Roma, 1982

0 corpo sospiroso, Rizzoli, Milano, 1982
Poesie, Sellerio, Palermo, 1984

L'asprura, Edizioni della Cometa, Roma, 1986
II Re bambino, Mondadori, Milano, 1990
Poemillas espagnol ed altri luoghi, Piero Manni, Lecce, 2002

1 cavalli lunari, Scheiwiller, Milano, 2004

OPERE TEATRALE

Croitorul de pe Strada Mare

Folii a, a cura di G. Barben Squarotti, Societí di Storia patria per la Sicilia Orientale, Catania, 1976

II giovin medico e Don Chisciotte, în *Idolr, Uno*, antologia a cura di Pietro Cartiglio, Novecento, Paler- mo, 2000

Giufr e Gesu, la Catinella, Catania, 2001

/N COLABORARE CU FIICA GIUSEPPINA

E il verde ramo oscillñ, Fiabe difolli, *Piero Manni, Lecce, 1999*

OPERE ÎNGRIJITE

L'arcano, poesie del padre don Nanc Bonaviri, Frosino- ne, Bianchini, 1975

Tiritiíuf\ fiaba di Luigi Capuana, Rizzoli, Milano, 1976

Vorbeşte băiatul meu Peppi care are unsprezece ani

La cattura, poemetto di Paolo Maura, Sellerio, Palermo, 1979

Fiabe siciliane, scelte e tradotte da G. Bonaviri, Monda- dori, Milano, 1994

Favola, fiaba, fantastico, scelta e introduzione di Giuseppe Bonaviri, în *Cento libri per Mille anni,* Istituto poligrafico e zecca dello stato, Roma, 1999

CĂRŢI PENTRU COPII

Acqua d'argento e altre storie, *Piero Manni, Lecce, 2003*

Bibliografie esenţială

G. Barberi Squarotti, Poesía e narrativa del secondo Novecento, *Mursia, Milano, 1967 G. Bavarese,* Giuseppe Bonaviri, *în* I contemporanei,

vol. VI, Marzorati, Milano, 1974 G. Spagnoletti, *Giuseppe Bonaviri,* în *Scriitori di un*

secolo, Marzorati, Milano, 1974 E. Giachery, *Due Maestri, cinque amici,* Edizioni *dell'Argileto, Roma, 1974 G. Spagnoletti,* Profilo della poesia italiana del Novecento, *Cremonese, Roma, 1975 G. Panini,* L 'itinerario meraviglioso di Bonaviri, *Marzorati, Milano, 1977 G. Manacorda,* Bonaviri, *în* Storia della letteratura italiana contemporánea, *Roma, Editori Riuniti, 1977 A. Ricci,* L 'avventura metafisica di Bonaviri, *în «Italianis-*

tica», Pisa, gennaio-aprile 1978 R. Di Biasio, *Giuseppe Bonaviri,* La Nuova Italia, Firen- ze, 1978
C. Musumarra, Argomenti di letteratura siciliana, *Gian-*

notta, Catania, 1979 «La Fusta», Rutgers University (New Brunswick, N. J., USA), 1981, nn.1-2, interamente dedicato a *Giuseppe Bonaviri* (contributi di F. Zangrilli, 0. De Rienzo, A. Pietrasanta, C. Di Biase, G. Manacorda, G. Barben Squarotti, E. Gioanola, G.C. Ferretti, F. Mollia, M. Carlino, R. Di Biasio, G. Panini, F. Buongiorno, R. Pellecchia, J. Bloncourt- Herselin, A. Valentini, G. Spagnoletti) C. Di Biase, *Linea surreale în scrittori d'oggi,* SEN, Napoli, 1981

C. Musumarra, *Le novelle saracene,* în «Critica letteraria», Napoli, n. 36, 1982 G. Amoroso, *La narrativa italiana,* Mursia, Milano, 1983 AA.VV, *Guiseppe Bonaviri,* Atti del Convegno naziona- le dedicato a Giuseppe Bonaviri, în «Tabella di mar- cia», Messina, maggio, 1983, 4 (contributi di P.M. Sipala, S. La Spina, F. Zangrilli, A. Pietrasaanta, A. Amitrano

Bavarese, T.M. Fogliari Messina, A. Aliberti, M. Cantaudella, R. Scrivano, R. Verdirame, A. De Stefano, C. Colicchi, G. Amoroso, C. Musumarra, G. Savoca, J. Bloncourt, M. Monta- nile, G. Casaccio) P. M. Sipala, *Il romanzo di 'Ntoni Malavoglia e altri saggi sulla narrativa italiana da Verga a Bonaviri,* Patron, Bologna, 1983 F. Zangrilli, *Bonaviri e il mistero cosmico,* Abano Terme, Pi ovan, 1985

F. Zangrilli, *Bonaviri e il tempo,* Marino, Catania, 1986 AA. VV, *L'opéra di Giuseppe Bonaviri,* a cura di A. Iadanza e M. Carlino, Roma, La Nuova Italia Scientifica, 1987 (contributi di R. Luperini, L. Vaccai,

G. Vacana, E. Gioanola, E. Giachery, N. Merola, G. Savarese, G. De Rienzo, G. Spagnoletti, RM. Sipala, G. Savoca, V. Ronsisvalle, F. Buongiorno, F. Zangrilli) G. Savarese, *I colori di Carmen*, Bulzoni, Roma, 1988 G. Manacorda, *Comicitr e terrestritr di Bonaviri*, în *Lette- ratura netto, storia*, II, Caltanissetta-Roma, Scias- cia, 1989

AA. VV., *Giuseppe Bonaviri*, a cura di S. Zappulla Muscarí, Catania, Maimone, 1990 (contributi di A. Piromalli, F. Musarra, G. Congiu, G. Pullini, E. Giachery, M. Aurigemma, M. Prisco, C. Cucino- tta, G. Amoroso, G. Gramigna, G. A. Camerino, P. M. Sipala, G. Manacorda, C. Di Biase, F. Zangrilli, S. Addamo, W. Zheng-yi, L. Verscinin e bibliografía a cura di S. Zappulla Muscarí) M. Landolfi, *Giuseppe Bonaviri: il romanzo di Mineo, LER, Napoli-Roma, 1990 C. Di Biase,* Giuseppe Bonaviri. La dimensione dett'oltre,

Librería Editrice E. Cassito, Napoli, 1994 F. Zangrilli, *II fior del ficodindia. Saggio su Bonaviri*, la

Catinella, Catania, 1997 S. Zappulla Muscarí e E. Zappulla, *Bonaviri inédito*, la

Catinella, Catania, 1998 (II ed. aggiornata 2001) F. Zangrilli, *Sicilia isola-cosmo. Conversazione con*

Giuseppe Bonaviri, Longo, Ravenna, 1998 S. Zappulla Muscarí, *L'itinerario artístico di Giuseppe Bonaviri*, în AA. VV., *Homenaje al profesor Trigueros Cano,* editores PL. Ladron de Guevara, A.P Zamora, G. Mascali, Universidad de Murcia, 1999
F. *Musarra,* Scrittura della memoria memoria della scrittu-

ra. L'opera narrativa di Giuseppe Bonaviri, Leu- ven-Firenze, Leuven University Press-Franco Cesati Editore, 1999
M. Montanile, Bonaviri critico, *în* Fuorisolco. Percorsi alternativ! di letteratura italiana*, Est, Napoli, 2000*
G. *Amoroso,* II notaio della via Lattea. Narrativa itali
ana, *1996-1998, Sciascia, Caltanissetta-Roma, 2000 D. Reichardt,* Das phantastische Sizilien Giuseppe Bonaviri, *Peter Lang, Frankfurt am Main, 2000 J. Espinosa Carboneil,* Algunos estilemas de la narrativa de Giuseppe Bonaviri, *în AA. VV.,* La narrativa italiana, actas del VIII Congreso Nacional de Itali- anistas, *a cura di M. D. Valencia, Universidad de Granada, 2000 B. Hernández Gonzalez,* „Silvinia" en la narrativa de

Giuseppe Bonaviri, ivi AA. VV., *Minuetto con Bonaviri,* a cura di F. Bertoni, Italian Department Trinití College Dublin, Trauben Edizioni, 2001 (testi di G. Bonaviri, S. Zappulla Muscarí, R. Bertoni) F. Zangrilli, *Bonaviri e la Ciocciaria,* în AA. VV., *La Ciocciaria tra letteratura e cinema,* a cura di F. Zangrilli, Pesaro, Metauro Edizioni, 2002

B. Hernández Gonzalez, *Bonaviri figlio adottivo della*
Ciocciaria, *ivi S. Zappulla Muscarí,*
L'itinerario artístico di Giuseppe Bonaviri, *în AA. VV.,* La Ciocciaria tra scrittori e cineasti, *a cura di F. Zangrilli, Pesaro, Metauro Edizioni, 2004*

Cuprins

Cuvânt înainte..... 5

Vorbesc eu
Moartea mamei mele şi scrisorile tinerilor ţărani..... 17
Vara şi prietenul meu Antonio.....26
Moartea băiatului meu Angelo şi culesul măslinelor.....45
Câteva cuvinte despre nunta surorii mele Pi na care nu s-a mai făcut.....66

Vorbeşte sora mea Pina
Copilăria mea şi sora mea Iana..... 73

Tinereţea mea şi primul costum al lui Pietro90
Nunta fratelui meu Pietro.....111

Vorbeşte băiatul meu Peppi care are unsprezece ani
Primii mei ani şi bunicul meu Ciccio Piducchio.....119
Spiritele de la Rocca şi munca în atelierul tatălui meu..... 137
Universul fantastic al lui Giuseppe Bonaviri. 161
Opere de Giuseppe Bonaviri..... 167
Bibliografie esenţială..... 171